

การวางแผนชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

COMMUNITY PLANING SANGALOK KILNS KOH NOI VILLAGE,
SRI SATCHANALAI FOR CULTURAL TOURISM

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรม hab ฌิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2558

KMITL-2015-ED-M-221-024

การวางแผนชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัจชนาลัย
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

COMMUNITY PLANING SANGALOK KILNS KOH NOI VILLAGE,
SRI SATCHANALAI FOR CULTURAL TOURISM

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรม
คณะครุศาสตรบัณฑิต
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2558

KMITL-2015-ED-M-221-024

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COMMUNITY PLANING SANGALOK KILNS KOH NOI VILLAGE,
SRI SATCHANALAI FOR CULTURAL TOURISM

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG
2015

KMITL-2015-ED-M-221-024

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2015

FACULTY OF INDUSTRIAL EDUCATION

KING MONGKUT'S OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คณะกรรมการอุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวางแผนชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
Community Planning Sangalok Kilns Koh Noi Vilage,
Sri Satchanalai for Cultural Tourism

นักศึกษา

นางสาวสิริพร อินอ่อน

รหัสประจำตัว

56603157

ปริญญา

ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัศตราภรณ์ ทิพย์โสธร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์		ลายมือชื่อ
รศ.สมพล	ดำรงเสถียร	
ผศ.ดร.พัศตราภรณ์	ทิพย์โสธร	
รศ.ว่าที่ร้อยโทพิชัย	สดภิบาล	
รศ.สุรศักดิ์	กั้งขาว	
รศ.ดร.ปรียาพร	วงศ์อนุตรโรจน์	

วัน / เดือน / ปี ที่สอบ

18 ธันวาคม 2558 เวลา 09.00 น. เป็นต้นไป

สถานที่สอบ

ณ ห้องเรียนปริญญาเอก คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

คณะกรรมการอุตสาหกรรมรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.พีระวุฒิ สุวรรณจันทร์)

คณบดี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2558

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นักศึกษา

นางสาวสิริพร อินอ่อน

รหัสประจำตัว

56603157

ปริญญา

ครุศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารการมัธยมศึกษา

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

พ.ศ.

2558

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย 2) เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย 3) เพื่อเสนอแนวทางในการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจและสังเกต ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือแบบสำรวจสังเกต และสัมภาษณ์โดยทำการสำรวจภาคสนามที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอธิบาย จากข้อมูลลักษณะทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยพบว่ามีเส้นทางศึกษาแหล่งโบราณคดีเตาสังคโลก ซึ่งมีความสำคัญทั้งในลักษณะทางภูมิสังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน รูปแบบอัตลักษณ์ของพื้นที่ทำการวิจัย ซึ่งแต่ละส่วนมีลักษณะเฉพาะด้าน และมีศักยภาพของพื้นที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงสามารถสรุปเป็นการวางผังชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการจัดสรรพัฒนาพื้นที่เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนให้มีความเชื่อมโยงต่อกันตลอดเส้นทางชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต่อ|อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	Community Planing of Sangalok Kilns Koh-noi Village, Si Satchanalai for cultural tourism
Student	Miss Siriporn In-on
Student ID.	56603157
Degree	Master of Industrial Education
Program	Architecture
Year	2015
Thesis Advisor	Associate Professor Dr.PastrapornTippayasothorn

ABSTRACT

Community Planing of Sangalok Kilns Koh-noi Village, SriSatchanalai for cultural tourism. The objectives of this study 1) to study the physical community Planing of Sangalok Kilns Koh-noi Village, SriSatchanalai. 2) to study route for travel Community Planing of Sangalok Kilns Koh-noi Village, SriSatchanalai. 3) to provide guidelines for the Community Planing of Sangalok Kilns Koh-noi Village, SriSatchanalai for Cultural Tourism., the survey noted. The survey instrument was observed. Field surveys and interviews by community Koh-noi Village of Sukhothai and analyzed descriptive information. Data from the physical Community of Sangalok Kilns Koh-noi Village, SriSatchanalai finds a trail Archaeological Sangalok Kilns. This is important in both the social landscape royalty cultural life of the community. Forms of identity research. Each section has its unique characteristics. And the potential of contributing to cultural tourism. It can be concluded that Community Planing of Sangalok Kilns Koh-noi Village, SriSatchanalai for cultural tourism. By developing tourist routes in the area are linked to each other along the stove Community of Sangalok Kilns Koh-noi Village, SriSatchanalai

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต่ออ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

การเรียบเรียงวิทยานิพนธ์นี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษาและแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาดอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้ทำให้งานวิจัยสำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง รวมถึงขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ.สุรศักดิ์ กังขาว รศ.สมพล ดำรงเสถียร รศ.ว่าที่ร้อยโทพิชัย สดภิบาล ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร และ รศ.ดร. ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ที่ได้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจเครื่องมือวิจัย ขอขอบพระคุณ รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร, ผศ.ดร.จตุรงค์ เสาหะเพ็ญแสง อาจารย์ประจำสาขาวิชา สถาปัตยกรรมและการออกแบบ ผศ.ดร.ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ และ ผศ.ดร. ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงสี อาจารย์ประจำสาขาวิชาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลศรีสันดาลย์ เทศบาลตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสันดาลย์ จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งผู้นำชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสันดาลย์ จังหวัดสุโขทัย โรงพยาบาลส่งเสริมตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสันดาลย์ จังหวัดสุโขทัย ที่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องประชาชนในพื้นที่บ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสันดาลย์ จังหวัดสุโขทัย ผู้ประกอบการร้านค้าประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยวทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ต่างๆ

ขอกราบขอบพระคุณ พ่อ แม่ พี่น้อง ทุกท่านและเพื่อนๆทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือทุกอย่างเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังที่ช่วยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ในการเป็นนักศึกษาสถาบันนี้

สิริพร อินอ่อน

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญภาพ.....	IX
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 ชุมชนเตาสังคโลก.....	7
2.2 วัฒนธรรมท้องถิ่นและการวางผังชุมชน.....	20
2.3 แนวคิดและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	23
2.4 การมีส่วนร่วมในชุมชนการท่องเที่ยว.....	28
2.5 การอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์.....	33
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	38
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย.....	40
3.1 พื้นที่ศึกษา.....	40
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	43
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	46
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย.....	47
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต.....	48
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม.....	61
4.3 บทสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต.....	68

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 ผลการวิจัย.....	70
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	70
5.2 อภิปรายผล.....	73
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	79
บรรณานุกรม.....	96
ภาคผนวก.....	98
ภาคผนวก ก. เอกสารทางราชการที่ใช้ในการวิจัย.....	99
ภาคผนวก ข. หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	104
ภาคผนวก ค. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	109
ภาคผนวก ง. เอกสารนำเสนอผลงานทางวิชาการ.....	116
ประวัติผู้เขียน.....	118

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศัลยกรรมเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 จำนวนประชากรตามสถิติทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย.....	43
3.2 ตารางจำนวนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่การศึกษา.....	16
4.1 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม.....	61
4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่.....	62
4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย... ..	63
4.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.....	66
5.1 แสดงเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสม.....	85

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ภาพการขุดค้นเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย.....	10
2.2 ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลก หมายเลข 42 และ 123.....	10
2.3 เตาสังคโลกบ้านป่ายาง.....	11
2.4 เครื่องสังคโลกบ้านเกาะน้อย หมายเลข 61.....	11
2.5 เครื่องสังคโลกที่ทำการขุดพบที่เตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย.....	12
2.6 ขอบเขตการปกครองตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย.....	14
2.7 แบบจำลองสรูปคุณลักษณะเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่.....	22
2.8 แบบจำลองการจัดการแหล่งท่องเที่ยว.....	27
2.9 การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว.....	29
3.1 แสดงพื้นที่อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย.....	40
3.2 แสดงพื้นที่ศึกษาตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย.....	41
4.1 แสดงลักษณะพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย.....	48
4.2 แสดงลักษณะพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย.....	49
4.3 แสดงลักษณะพื้นที่ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลก หมายเลข 61.....	50
4.4 แสดงลักษณะพื้นที่ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลกหมายเลข 42 และ 123.....	50
4.5 แสดงลักษณะพื้นที่กลุ่มเตาสังคโลกที่กระจายตัวอยู่บริเวณริมแม่น้ำยม.....	50
4.6 แสดงรูปแบบการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางเรือ.....	51
4.7 แสดงรูปแบบการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางรถ.....	51
4.8 แสดงลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น.....	52
4.9 แสดงลักษณะร้านอาหารภายในชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย.....	53
4.10 แสดงลักษณะร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย.....	53
4.11 แสดงลักษณะร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย.....	54
4.12 แสดงลักษณะร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย.....	54
4.13 แสดงลักษณะระบบไฟฟ้าและแสงสว่างหมู่บ้าน.....	54
4.14 แสดงห้องน้ำสาธารณะแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน.....	55
4.15 แสดงโรงเรียนบ้านเกาะน้อย.....	55
4.16 แสดงรูปแบบตลาดชุมชนบ้านเกาะน้อย.....	56
4.17 แสดงระบบขนส่งมวลชน.....	56
4.18 แสดงป้ายบอกเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย.....	57
4.19 หน่วยบริการรักษาความปลอดภัยชุมชนบ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย.....	57

บทที่ 1

บทนำ

1.1ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานสถิติแห่งชาติเผยคนไทยเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 57.8% ในปี 2555 ส่วนใหญ่เน้นการท่องเที่ยวทางศาสนาและกิจกรรมทางวัฒนธรรม นายวิบูลย์ หัตถ์ สุขันธนกิจดี ผู้อำนวยการสำนักงานสถิติแห่งชาติ เปิดเผยว่า สำนักงานสถิติแห่งชาติร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ท.ท.ท.) รวบรวมข้อมูลสำคัญด้านการท่องเที่ยวในปี 2555 โดยพบว่า ในปีที่ผ่านมาคนไทยเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเป็น 57.8% จาก 50%ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา โดยพบว่าประชาชนภาคเหนือตอนล่างมียอดค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่ำสุดอยู่ที่ 1,918 บาท/คนสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การเดินทางพักผ่อนตามบ้านญาติ การจัดกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมและเกษตรกรรม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2555)จากสถิติเห็นได้ว่าภาคเหนือตอนล่างเป็นภูมิภาคที่นักท่องเที่ยวมียอดค่าใช้จ่ายต่ำสุด ประกอบด้วยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของไทยด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุผลที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมากที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้เกิดสถานการณ์ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว อาจกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความได้เปรียบของไทยลดลง จากการขยายตัวของนักท่องเที่ยวโดยที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวหรือการแสวงหารายได้จากการท่องเที่ยว ในขณะที่การรับรองขยายไปไม่ทันไม่มีการเตรียมพร้อมในการรับรองขีดความสามารถของนักท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม (กรมการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย)

ชุมชนและแหล่งโบราณคดีเตาสังคโลกตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นแหล่งผลิตเครื่องสังคโลกที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีความเก่าแก่ และมีขนาดใหญ่ถือเป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดที่ผลิตเครื่องสังคโลกแบบเคลือบสี ขุมชนศรีสัชชนาลัยในประวัติศาสตร์นั้นได้สร้างผลผลิตทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ให้สังคมมนุษย์ คือ เครื่องปั้นดินเผาเคลือบเนื้อดีที่เรียกว่า สังคโลก การผลิตสังคโลกแสดงความสามารถของชาวศรีสัชชนาลัยทางการประยุกต์สภาพแวดล้อม พัฒนาการใช้ดินในพื้นที่ให้เกิดศักยภาพสูงสุด “ชาวศรีสัชชนาลัยเปลี่ยนดินแปรเป็นทองสัมฤทธิ์ส่งมาถึงบรรพชนรุ่นหลัง” และเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2534 อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชนาลัย พร้อมด้วย อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร ได้รับเกียรติให้ลงทะเบียนเป็นมรดกโลกจากองค์การยูเนสโก ภายใต้ชื่อว่า "เมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร" (Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns)ที่เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนีเซีย

แหล่งโบราณคดีเตาสังคโลกตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัยเป็นแหล่งโบราณคดีอีกแห่งที่ประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ยอดนักท่องเที่ยวลดลงเป็นอันมาก ส่งผลกระทบไปถึงชุมชนที่ประกอบอาชีพปั้นเตาสังคโลกในพื้นที่ จากการสัมภาษณ์คุณเกษอนงค์ พูนดี ผู้ประกอบกิจการปั้นเครื่องสังคโลก ในเขตพื้นที่บ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย กล่าวว่า "ในอดีตเส้นทางสายหลักแห่งนี้มีนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแหล่งโบราณคดีเตาสังคโลกเป็นอย่างมาก ทำให้คนภายในชุมชนมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากการปั้นและจำหน่ายเครื่องสังคโลก และของที่ระลึกอื่นๆ จนถึงปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวโบราณคดีเตาสังคโลกเกิดความเสื่อมโทรมและประสบปัญหานักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาไม่ถึง ส่งผลให้แหล่งโบราณคดีขาดนักท่องเที่ยว ทำให้ขาดรายได้ในการพัฒนาและบูรณะ นอกจากนี้แล้วคนในชุมชนยังขาดรายได้ในการจำหน่ายเครื่องสังคโลก ก่อให้เกิดการล้มเลิกกิจการ การปั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นคว้า เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องสังคโลกและเครื่องปั้นดินเผาและส่วนที่เหลือมีรายได้ส่วนใหญ่กับการรับจ้างปั้นเครื่องปั้นดินเผาเพื่อขนส่งมาจำหน่ายที่สวนจตุจักร ในกรุงเทพมหานครเท่านั้น"

ทั้งนี้การท่องเที่ยวเตาสังคโลกยังมีส่วนที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องระยะทางและยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของเมืองศรีสัชชนาลัยคือ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชนาลัย รวมไปถึงระยะเวลาของการท่องเที่ยวพื้นที่มรดกโลกเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวารนั้น ซึ่งการท่องเที่ยวตาม Route ของพื้นที่มรดกโลกเมืองประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร มีอยู่อย่างจำกัดและเสร็จสิ้นลงที่อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชนาลัยเท่านั้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจและศึกษาเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชนาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความเป็นเอกลักษณ์ โดยการศึกษาในรูปแบบแนวทางการพัฒนาและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อแหล่งโบราณสถาน เพื่อหาทางแก้ไขตามปัญหาเรื่องรुक้าแหล่งพื้นที่โบราณสถาน การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวหลักอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชนาลัย และฟื้นฟูเอกลักษณ์พื้นถิ่นขึ้นมาให้มีศักยภาพในการดำเนินชีวิตร่วมกันระหว่างวิถีชีวิตชุมชนกับแหล่งเตาสังคโลก รวมถึงสร้างจิตสำนึกให้กับคนรุ่นหลังให้เห็นคุณค่าและอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานที่มีความสำคัญทางวัฒนธรรมสืบไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพชุมชนของพื้นที่เตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ในชุมชนพื้นที่เตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชนาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.3 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

1.3.1 การออกแบบและการวางผังชุมชน กรณีการปรับปรุงในที่ดินเดิม

(สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน องค์กรมหาชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) การปรับปรุงชุมชนในที่ดินเดิม มีขั้นตอนในการออกแบบการวางผังชุมชนตลอดจนถึงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชน โดยมีลำดับขั้นตอนการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้

1.สำรวจชุมชน

ขั้นตอนที่สำคัญเริ่มแรกคือ การสำรวจชุมชนร่วมกัน ซึ่งต้องสำรวจทั้งเชิงกายภาพและสังคม เพื่อให้รู้ถึงลักษณะชุมชน ศักยภาพ และข้อจำกัดในการปรับปรุงชุมชน ตลอดจนถึงทางเลือกที่เหมาะสมในการปรับปรุงชุมชน

1.1 สำรวจเชิงกายภาพ

1.1.1 การรังวัดชุมชน ได้แก่ การวัดขนาดแปลงที่ดิน การวัดขนาดแปลงบ้าน รวมถึงทางเดินในชุมชน

1.1.2 การทำแผนที่ชุมชน ได้แก่ การนำขนาดขอบเขตและรูปร่างที่ดินที่วัดได้ การวัดแปลงที่ดินของแต่ละบ้าน การวัดขนาด ความกว้างและรูปร่างของทางเดินภายในชุมชน มาเขียนเป็นแผนที่ชุมชนเพื่อให้เห็นลักษณะการอยู่อาศัยของชุมชนตามสภาพปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.1.3 การสำรวจและการประเมินสภาพอาคารปัจจุบัน ได้แก่ การสำรวจวัสดุที่ใช้สร้างอาคารในปัจจุบัน เช่น วัสดุผนังหลังคา วัสดุผนัง วงกบ ประตู หน้าต่าง เพื่อให้สามารถในการนำวัสดุเหล่านี้กลับมาใช้ใหม่ การสำรวจจำนวนชั้นอาคาร เป็นต้น

1.2 สิ่งที่ต้องสำรวจในเชิงสังคม

นอกจากการสำรวจในเชิงกายภาพชุมชน สภาพสังคมดั้งเดิม และลักษณะความสัมพันธ์ของคนในชุมชนย่อมมีผลต่อการออกแบบการวางผังชุมชน ข้อมูลเหล่านี้ เป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่ควรเก็บบันทึกไว้

1.3.2 การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

(ดร.กาญจนา แสงล้อมสุวรรณ)การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถานที่ดังกล่าวจะมีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งนอกเหนือจากสถานที่แล้ว เทศกาลและงานฉลอง รวมไปถึงสินค้าพื้นเมืองในพื้นที่ต่างๆ จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

แนวคิดในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กัน ซึ่งการรักษา มรดกวัฒนธรรมเป็นประโยชน์ด้านองค์ความรู้และการให้คุณค่าแก่สังคมในขณะที่การพัฒนาการท่องเที่ยวก็นำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน การจัดหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้แนวคิดหลักเพื่อใช้ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมประกอบด้วยแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวคิดเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งแต่ละแนวคิดจะประกอบด้วยกลยุทธ์และแนวทางสนับสนุนที่จะนำไปสู่การจัดการมรดกวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมเป็นไปอย่างเหมาะสม

1.แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีจุดเริ่มต้นจากการที่องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้จัดการประชุมสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2515 และได้ข้อสรุปให้ประเทศสมาชิกหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมและชุมชน ทั้งนี้การประชุมครั้งต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เนื่องจากเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างชุมชนต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงเป็นที่มาของแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Theobald, 1994) ต่อมากรอบแนวคิดนี้ได้ถูกพัฒนาโดย (Swarbrooke, 1999) เพื่อมุ่งเน้นการรักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนคำจำกัดความว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และต้องไม่ส่งผลเสียต่อมูลค่าทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยววนั้น รวมถึงโครงสร้างทางสังคมของพื้นที่นั้น หลักการพัฒนาที่สำคัญของ Swarbrooke(1999) นั้นเน้นที่การพัฒนาที่ควบคู่กันไประหว่างการเติบโต และการรักษามูลค่าทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้จะเน้นการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม หรือวิถีของชุมชนซึ่งรวมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัฒนธรรมที่ดีไม่ควรที่จะมองมรดกวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวเป็นเพียงแค่สินค้าที่จะนำรายได้เข้าสู่ประเทศ หากแต่ควรมองแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้เสมือนมรดกของคนทั้งประเทศที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป

2.แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีที่มาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีจุดเริ่มต้นจากในแถบทวีปยุโรปซึ่งจะเน้นการท่องเที่ยวเพื่อเป็นประสบการณ์ และเพิ่มพูนความรู้ Raymond และ Richards ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อสันติภาพ (ATLAS) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นทางการ ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของชุมชนผ่านทางกิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ (Wurzburge,Aagesen,Pattakos,&Pratt,2009)

ในขณะเดียวกัน แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับการสนับสนุนโดยองค์การ UNESCO โดยมุ่งเน้นการพัฒนา และสร้างเครือข่ายเมื่อสร้างสรรค์ซึ่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชนผ่านประสบการณ์ นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์ ได้ความรู้ ได้รับคุณค่า พร้อมทั้งได้รับความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวในบริบทของมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์จะเน้นที่การสะท้อนถึงควมมีชีวิต วิถีชีวิต และการถ่ายทอดอย่างเป็นรูปธรรมจนทำให้สถานที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

นิยามเฉพาะที่ใช้ในงานวิจัยมีรายละเอียดเพื่อให้เข้าใจที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ในงานวิจัย ดังนี้

1.4.1การผังเมือง หมายความว่า การวาง จัดทำและดำเนินการ ให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่ หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสุลักษณะความสะอาดสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรง รักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือแหล่งโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ

1.4.2 ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง เป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติ ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะ เป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี (โครงการวัฒนธรรมสรรค์สร้าง สู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์: กระทรวงวัฒนธรรม)

1.4.3วิถีชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้คนในแต่ละสังคม บนพื้นฐานวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ (แนวทางการพัฒนาบวรวิถีชีวิตไทย, 2552) และสอดคล้องกับแนวคิดของนันทพร ศรีสุทธะ .2544 ได้สรุปความหมายของคำว่า วิถีชีวิต หมายถึง การแสดงพฤติกรรมต่างๆ เป็นประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เป็นนิสัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซึ่งจะสะท้อนทัศนคติ และวัฒนธรรมของบุคคล เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลนั้น จะได้รับอิทธิพลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

สามารถสรุปได้ว่า วิถีชีวิต หมายถึงแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ โดยการสะท้อนพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงถึงทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศีลธรรมและคุณธรรม จนกลายเป็นแบบแผน กฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

1.4.4 ชุมชน ในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ 2524 ให้ความหมายว่าชุมชนหรือประชาคม คือ

1. กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกันลักษณะสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่าและมีความสนใจร่วมที่ประสานงานในวงแคบกว่า ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ระดับของความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตัวเองที่จำกัดมากกว่าสังคมแต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดดีกว่า และความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจจะมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติหรือศาสนา

2. ความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่ม

UNDP. Changing Policy and Practice from Below: Community Experiences in Poverty Reduction. A. Krishna (ed.).“ชุมชน” (Community) คือ ดินแดนแห่งการรวมตัวทางสังคมที่เป็น การสมัครใจก่อขึ้นเองโดยประชาชน ส่วนใหญ่แล้วสนับสนุนตนเองเป็นเอกเทศ จากรัฐและอยู่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น Community ประกอบด้วยองค์กรต่างๆ ทั้งทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึง กลุ่มความสนใจ (ชมรม) กลุ่มวัฒนธรรม และศาสนา สมาคมนุรักษ์หรือพัฒนาสังคม/ กลุ่ม

Robert M .Maclver (โรเบิร์ต เอ็ม แม็คไควเวอร์) ให้ความหมายไว้ในหนังสือ Society , Its Structure and changes ว่าชุมชนคือ กลุ่มชนที่อยู่ร่วมกัน และสมาชิกทุกคน ได้ให้ความสนใจ ในเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นร่วมกัน มิเพียงแต่ให้ความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะ แต่ให้ความสนใจโดยทั่วไป ซึ่งมีขอบเขตมากพอที่จะอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แล้วชุมชนนั้นอาจหมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างง่าย ๆ เช่น หมู่บ้านหนึ่ง ชนเผ่าหนึ่ง หรือการอยู่ร่วมกันขนาดใหญ่ เช่น เมืองหนึ่งๆ หรือประเทศหนึ่ง (ไพรัตน์ เดชะรินทร์ : 2544)

Roland Warran (โรแลนด์ วอร์เรน) ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน“ หมายถึง กลุ่มบุคคลหลายๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ใน

อาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับอันเดียวกัน มีการสังสรรค์กัน มีความสนใจร่วมกัน มีผลประโยชน์คล้าย ๆ กันมีแนวพฤติกรรมเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือพูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง (จีรพรรณ กาญจนะจิตรา : 2530)

CristientT .Onussen (คริสเตียน ที. โอนัสเซน) อธิบายว่า “ชุมชน“ ได้แก่ คนที่อยู่ร่วมกันในขอบเขตทางภูมิศาสตร์ที่แน่นอน และมีความสัมพันธ์และโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยกัน ความสัมพันธ์และโครงสร้างดังกล่าวมีวิวัฒนาการขึ้นมาจากกระบวนการกลุ่มที่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางสิ่งแวดล้อมของชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มทางดินแดน ทั้งนี้เพราะการพึ่งพาอาศัยกัน และการอยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่นภายในกลุ่มเกิดขึ้นได้เนื่องจากคนในกลุ่มสำนึกเรื่องเอกภาพ และความสามารถของชุมชนอันเพียงพอในการควบคุมกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นในขอบเขตทางดินแดน “ (สมนึก ปัญญาสิงห์ :2532)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปได้ว่าชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่รวมกันในเขตหรือบริเวณเดียวกันที่แน่นอน มีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกัน มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันอยู่ภายใต้กฎระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน ดังนั้นชุมชนจึงมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. คน (People) คนเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งของชุมชนหากปราศจากคนเสียแล้วจะเป็นชุมชนไม่ได้
2. ความสนใจร่วมกัน (Common Interest) คนที่อยู่ในชุมชนนั้นจะต้องมีความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และความสนใจดังกล่าวเป็นผลมาจากการอยู่ร่วมกันในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน
3. อาณาบริเวณ (Area) คนและสถานที่ที่เกือบจะแยกกันไม่ได้ ต่างก็เป็นส่วนประกอบสำคัญและมีส่วนสัมพันธ์กันมีคนที่ต้องมีสถานที่ แต่การจะกำหนดขอบเขตและขนาดของสถานที่ของชุมชนหนึ่งๆเป็นเรื่องยาก
4. ปะทะสังสรรค์ต่อกัน (Interaction) เมื่อมีคนมาอยู่ร่วมชุมชนเดียวกันแต่ละคนต้องมีการติดต่อแลกเปลี่ยนและปฏิบัติต่อกัน
5. ความสัมพันธ์ของสมาชิก (Relationship) ความสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในชุมชนเป็นสิ่งที่ผูกพันให้สมาชิกอยู่ร่วมกันในชุมชนนั้น
6. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี (Cultural Traditions) ตลอดจนแบบแผนของการดำเนินชีวิตในชุมชน(Pattern of Community Life) ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงและเป็นรูปแบบเดียวกัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบรูปแบบของผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. ได้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
3. เพื่อเป็นการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
4. เพื่อคนในชุมชนจะได้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของเตาสังคโลก การรักษาวัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิม และสร้างจิตสำนึกในการรักษาแหล่งโบราณสถาน รวมไปถึงแหล่งชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไป ความหมาย ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีการศึกษาข้อมูล ทฤษฎีการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ชุมชนเตาสังคโลก
- 2.2 วัฒนธรรมท้องถิ่นและการวางผังชุมชน
- 2.3 แนวคิดและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.4 การมีส่วนร่วมในชุมชนการท่องเที่ยว
- 2.5 การอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ชุมชนเตาสังคโลก

2.1.1 ประวัติศาสตร์และความเป็นมา

“ประเพณีลือก้อง ทองโบราณ ย่านผ้าจีน ถิ่นมรดกโลก” ในราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 ปรากฏหลักฐานทางพงศาวดารจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง (ราว พ.ศ. 1503-1607) ได้บันทึกชื่อแคว้นๆ หนึ่งเรียกตามสำเนียงจีนว่า “ฉินหลิง” และพงศาวดารโยนก ได้กล่าวถึงพระเจ้าไชยศิริ ได้รับพลอพยพมาจากนครไชยปราการหนีพวกมอญ และไทยใหญ่ ลงมาทางใต้ถึงแดนเฉื่อยและ “ฉินเหลียง” เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นชื่อ “เมืองเชลียง” ซึ่งเป็นชื่อดั้งเดิมของเมืองศรีสัชชาลัย อำเภอศรีสัชชาลัย ตั้งขึ้นราว พ.ศ. ใดไม่ทราบแน่ชัด เพราะไม่ปรากฏหลักฐานใดในดินแดนราบลุ่มริมแม่น้ำยมและที่ลาดเชิงเขาพระศรีเขาใหญ่ เขาสุวรรณคีรี เขาพนมเพลิงเป็นพื้นที่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากมีแม่น้ำและภูเขาเป็นปราการล้อมรอบ ไม่เฉพาะทำเลที่ตั้งเท่านั้นแต่ความอุดมสมบูรณ์จากแม่น้ำยมและคลองเล็กคลองน้อยที่ไหลเชื่อมโยงในพื้นที่ดังกล่าวจึงทำให้มีชุมชนก่อตัวขึ้นบริเวณนี้ตลอดมา

มีหลักฐานเอกสารในโบราณของไทยและจีน ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 ได้กล่าวถึงเมืองโบราณแห่งหนึ่งอยู่ระหว่างบริเวณเมืองสุโขทัย โดยเอกสารจีนโบราณราชวงศ์ซ่ง เรียกเมืองฉินเหลียง พงศาวดารโบราณเรียกว่าก่อนเวลาที่พ่อขุนศรีอินทราทิตย์จะเป็นกษัตริย์ปกครองสุโขทัยนั้นมีเหตุการณ์ที่ปรากฏในศิลาจารึกตำนานและพงศาวดาร ยืนยันว่าปรากฏมีเมืองโบราณ 2 เมือง ในลุ่มแม่น้ำยมอยู่ก่อนแล้ว คือ เมืองสุโขทัย กับเมืองเชลียง พระมหากษัตริย์ไทยองค์หนึ่งทรงพระนามว่าพ่อขุนศรีนาราม ซึ่งเป็นต้นราชวงศ์ผามือง เคยเป็นเจ้าของเมืองเชลียงก่อนที่จะขึ้นครองราชย์ที่สุโขทัย เมื่อพ่อขุนศรีนารามสิ้นพระชนม์ ขอมสมาดโขลงลำพงใช้กำลังยึดทั้งเมืองสุโขทัยและศรีสัชชาลัย ต่อมาพ่อขุนผาเมืองโอรสพ่อขุนศรีนารามร่วมกับพ่อขุนบางกลางหาวได้ยึดเมืองทั้งสองกลับมาได้จนในที่สุด พ่อขุนบางกลางหาวได้รับการสถาปนาเป็นพระมหากษัตริย์ปกครองสุโขทัย โดยมีพระราชนามว่า “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์”

ต่อมาพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ได้ส่งราชโอรสองค์ใหญ่ของพระองค์ คือ พ่อขุนบาลเมืองไปครองเมืองศรีสัชชาลัย ต่อมาพ่อขุนบาลเมืองขึ้นครองราชย์ที่สุโขทัย แล้วพ่อขุนรามคำแหงจึงได้ปกครองเมือง ศรีสัชชาลัยซึ่งน่าจะเป็นที่มาของคำว่า “เมืองลูกหลวง” เมืองศรีสัชชาลัยยังคงดำรงความเป็นเมืองลูกหลวงของสุโขทัย ต่อมาอีก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์เพื่อการเรียนการสอน เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลายชั่วกษัตริย์แม่เมืองสุโขทัยตกอยู่ภายใต้อำนาจของกรุงศรีอยุธยาในช่วงต้นๆ ของการเสียอิสรภาพ เชื่อ พระวงศ์ผู้สูงศักดิ์แห่งราชวงศ์พระร่วงก็คงได้รับเกียรติปกครองดูแลเมือง ศรีสัชชาลัยอยู่ตามเดิมจนมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา เมืองนี้กลายเป็นสมรภูมิการรบครั้งสำคัญและเป็นเมืองรับศึก ระหว่างสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยาและพระเจ้าติโลภนาถแห่งเชียงใหม่ชัยชนะของอยุธยาในศึกครั้งนี้ก่อให้เกิดวรรณคดีเฉลิม พระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ซึ่งถือเป็นชั้นเยี่ยมของวรรณคดีคือ “ลิลิตยวนพ่าย” ผลอันสำคัญหลังศึกยวนพ่าย คือเมืองศรีสัชชาลัยตกอยู่ในการควบคุมของอยุธยาอย่างจริงจัง

ชนกลุ่มแรกที่ได้ว่าเป็นชนกลุ่มแรกของการก่อตั้งอำเภอศรีสัชชาลัยในปัจจุบัน จากตำนานคงถือได้ว่าเป็นชนชาวบ้านตึกในปัจจุบันนี้เอง ซึ่งจากตำนานได้กล่าวไว้ว่า เมื่อครั้งอดีตมีชายแก่คนหนึ่งได้เดินทางเข้ามาถึงบ้านแห่งนี้ (บ้านตึกในปัจจุบัน “ เมื่อครั้งหมู่บ้านแห่งนี้ยังไม่มีชื่อบ้านโดยมุ่งหน้าไปตั้งหลักฐานทำมาหากินในท้องที่อุดมสมบูรณ์ พอถึงหมู่บ้านแห่งนี้แล้วคิดว่าคงเดินทางไปไม่ได้อีกแล้วเพราะมีภูเขาล้อมรอบอยู่ข้างหน้าอีกด้วย ประกอบกับเวลานั้นมีฝนตกชุกมากจึงได้เอ่ยขึ้นว่า “ที่นี้ตึกแล้วฝนก็ตึกอย่างอื่นก็คงตึกด้วย” และจึงหยุดเดินทางและได้ตั้งหลักฐานมั่นคงอยู่ที่บ้านแห่งนี้ และต่อมาชาวบ้านแห่งนี้จึงได้เรียกชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า “บ้านตึก” ซึ่งต่อมาได้เรียกเพี้ยนมาเป็น “บ้านตึก” ในที่สุด (คำว่า “ตึก” มีความหมายว่า ที่สุดแล้ว เช่น อร่อยที่สุด ใหญ่ที่สุด ดีที่สุด ฯลฯ ประชาชนจึงเรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านตึก” ในที่สุดและใช้อยู่จนปัจจุบัน) คำว่าเมืองตึก ปรากฏในเอกสารจดหมายเหตุ พ.ศ. 2428 ใบบอกเมืองสวรรคโลก จ.ศ. 1247 แสดงว่าเมืองตึกคง จะได้รับการยกฐานะชุมชนบริเวณบ้านตึกขึ้นเป็นเมือง ตำแหน่งเจ้าเมืองมียศเป็นที่พระเมืองตึก ขึ้นอยู่ในความปกครองของเมืองสวรรคโลก ชื่อเมืองตึกมีความเป็นมาดังนี้

พ.ศ. 2003- 2007 เป็นที่ตั้งกองกำลังควบคุมเมืองเชลียง หรือศรีสัชชาลัย หรือเชียงขึ้นของเจ้าหมื่นตัง เจ้านครลำปางต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2441 บ้านตึกได้ตั้งเป็นที่ว่าการอำเภอครั้งแรก ตั้งอยู่ที่บ้านปลายนา (หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านตึกในปัจจุบัน) เดิมชื่ออำเภอตัง อยู่ห่างไปทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอ ปัจจุบันประมาณ 12 กิโลเมตร โดยมีนายอำเภอ 2 คน คือ คนที่ 1 ชื่อพระเมืองตัง

ต่อมาในราวปีพุทธศักราช 2,000 ราชอาณาจักรสุโขทัย เสื่อมอำนาจลงและกรุงศรีอยุธยา ได้เป็นราชธานีของไทย เมืองศรีสัชชาลัย ลดความสำคัญลงมีสถานะเป็นเพียงเมืองกั้นระหว่างกรุงศรีอยุธยากับลานนา ร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ของเมือง “ศรีสัชชาลัย” ที่สำคัญได้แก่ แหล่งโบราณสถาน ประเทศศาสนสถาน และเตาเผาเครื่องถ้วยชามสังคโลก ศาสนสถานมีโครงสร้างเป็นศิลาแลงที่ตัดมาจากศิลาแลงธรรมชาติ นอกเมือง ฉาบผิวนอกและปั้นแต่งลวดลายด้วยปูนบางแห่งตกแต่งด้วยภาพจิตรกรรม สำหรับอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาเตาทุเรียง มีอยู่จำนวนมากว่า 300 แห่ง โครงสร้างของเตา เป็นทั้งอิฐและดินธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีแหล่งสาธารณูปโภค เช่น คลอง สระน้ำ บ่อน้ำ คูน้ำ เป็นต้น

เมืองศรีสัชชาลัย ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลศรีสัชชาลัย ชาวบ้านเรียกว่าบ้านเมืองเก่า อยู่ทางทิศใต้ ของที่ว่าการอำเภอในปัจจุบัน ประมาณ 12 กิโลเมตร ทางกรมศิลปากร ได้กำหนดแนวทาง การอนุรักษ์เมืองศรีสัชชาลัย ซึ่งเรียกว่า โครงการอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2525 และสามารถบูรณะตกแต่งจนเปิดเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชาลัย เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2533ภายในเขตกำแพง เมืองมีโบราณสถานซึ่งบูรณะซ่อมแซมตกแต่งเรียบร้อยแล้ว ที่สำคัญมีอยู่ 8 แห่ง คือวัดช้างล้อม วัดเจดีย์เจ็ดแถววัดสวนแก้วอุทยานใหญ่ วัดนางพญา วัดสวนแก้วอุทยานน้อย ศาลหลักเมือง วัดเขาพนมเพลิง และวัดสุวรรณคีรี อันเป็นสถานที่อันสำคัญของอุทยานเมื่อย้ายมาอยู่ที่บ้านหาดเสี้ยวจึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอหาดเสี้ยวและเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอศรีสัชชาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2486 เป็นต้นมาสำหรับคำว่า “อำเภอศรีสัชชาลัย” เดิมเป็น “อำเภอศรีสัชชาลัย” มี ช 2 ตัว ปัจจุบันใช้ ช. ตัวเดียว ทั้งนี้คณะกรรมการจัดทำอักขรานุกรมภูมิศาสตร์แห่งเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ราชบัณฑิตยสถานและกรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย ได้ประชุมรับรองแล้วให้เปลี่ยนชื่ออำเภอศรีสัชชนาลัย เป็นอำเภอศรีสัชชนาลัย ซึ่งมีความหมาย ดังนี้ ศรี หมายถึง ถึง ความดีงาม (ธรรมะ) สัชชนะ หมายถึง เงินทอง ลัย หมายถึง เมืองนำอยู่รวมความแล้ว หมายถึง เมืองธรรม เมืองทอง หรือเมืองอันเป็นที่อยู่ของคนดีหรือสิ่งสำคัญ ทางประวัติศาสตร์มาตั้งเป็นอำเภอ / จังหวัด จึงได้มีการเปลี่ยนชื่ออำเภอหาดเสี้ยวใหม่ “ เป็น “ อำเภอศรีสัชชนาลัย “ เพราะเมืองศรีสัชชนาลัยเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์คู่กับเมืองเซียง ซึ่งปัจจุบันนี้ เมืองศรีสัชชนาลัยได้ตั้งอยู่ที่ตำบลศรีสัชชนาลัย ชาวบ้านเรียกว่า “ เมืองเก่า ศรีสัชชนาลัย ” อำเภอศรีสัชชนาลัย ได้รับการบันทึกจากองค์การยูเนสโกและประกาศเป็นมรดกโลก เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2543

อดีตอันยาวนานของศรีสัชชนาลัยสะท้อนอยู่ในประวัติศาสตร์สยามถึงยุคสมัยแต่ครั้ง สุโขทัย อยุธยา และ กรุงเทพฯ ยิ่งกว่านั้นศรีสัชชนาลัยตั้งอยู่ตรงชัยภูมิอันดี เป็นเมืองรับศึกที่แข็งแกร่ง มั่นคงมาแต่สมัยสุโขทัยแล้ว เพราะเป็นเมืองซึ่งอาจกล่าวได้ว่าบรรพบุรุษสร้างเมืองได้ตั้งธรรมชาติ เข้ามาเป็นปราการสำคัญ สามารถสร้างให้เมืองนั้นโอบเขาและมีเขาล้อมเมืองสำคัญนี้คือเมืองที่โอบเขาและเขาโอบเมือง

ชุมชนศรีสัชชนาลัยในประวัติศาสตร์นั้นได้สร้างผลผลิตทางวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ให้สังคมมนุษย์ คือ เครื่องปั้นดินเผาเคลือบเนื้อดีที่เรียกว่า สังคโลก การผลิตสังคโลกแสดงความสามารถของชาวศรีสัชชนาลัย ทางด้านการประยุกต์สภาพแวดล้อม พัฒนาการใช้ดินในพื้นที่ให้เกิดศักยภาพสูงสุด “ชาวศรีสัชชนาลัยเปลี่ยนดินแปรเป็นทองสีมรดกส่งมาถึงบรรพชนรุ่นหลัง” โดยแหล่งสังคโลกที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีความเก่าแก่ และมีขนาดใหญ่ที่สุด คือ เตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เตาบ้านเกาะน้อย ห่างจากตัวเมืองเก่าศรีสัชชนาลัยเลียบบแม่น้ำยมไปทางเหนือประมาณ 6.5 กิโลเมตรนับเป็นที่พบแหล่งเตาสังคโลกมากกว่า 200 เตา ถือเป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดที่ผลิตเครื่องสังคโลกแบบเซลิ้ง ซึ่งมีความสำคัญต่อความเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดในอดีต

“เครื่องสังคโลก” หมายถึงเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตขึ้นในรูปภาชนะเครื่องใช้และเครื่องประดับอาคารต่าง ๆ เช่น ถ้วย ชาม จาน ไหดิน โอ่งน้ำ ขวดดิน กระบอก บ้านน้ำชา ช้อน ตลอดจนตุ๊กตารูปคน รูปสัตว์ เช่น ช้าง รูปยักษ์ รูปเทวดา พระพุทธรูปหรือแม้แต่กระเบื้องมุงหลังคา สิ่งสังคโลก ท่อน้ำ ตุ๊กตาเสียบกล ตั๋วหมากรูก ซ่อฟ้า บราลี ฯลฯ มีทั้งแบบที่เคลือบน้ำยาและไม่เคลือบน้ำยา

ภาพที่ 2.1 ภาพการขุดค้นเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย
ที่มาจาก : www.dvthai2.com/Bd0a11.htm

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะเด่นของเครื่องสังคโลก

ลักษณะเด่นของเครื่องสังคโลกคือ เครื่องปั้นดินเผาเคลือบเนื้อละเอียดโดยเฉพาะอย่างยิ่งชนิดเนื้อแตกลายงาสีเขียวไข่กา วิวัฒนาการของการเคลือบสีเขียวประณีตงดงามทำให้มีการเรียกชื่อเครื่องปั้นดินเผาสีเขียวว่า “เซลาดอน” ซึ่ง เคลือบสีระดับต่าง ๆ กัน เช่น สีเขียวไข่กา สีเขียวมะกอก แหล่งเตาเผาเครื่องสังคโลก มีอยู่ 3 แห่ง คือ

เครื่องสังคโลกเตาสุโขทัย หรือเรียกว่า เตาทูเรียงสุโขทัย

ภาพที่ 2.2 ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42 และ 123 (เตาทูเรียง)

ที่มาจาก : สิริพร อินอ่อน

ปัจจุบันอยู่ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เป็นภาชนะถ้วยชามเป็นส่วนใหญ่ เนื้อดินค่อนข้างหยาบ ชูบน้ำดินสีขาวลวดลายสีดำ การเรียงถ้วยชามเข้าเตาเผาแห่งนี้จะใช้ ก็ คือ จานที่มีขาป้อม 5 ป้อม วางคั่นระหว่างชามต่อชาม ดังนั้นภายในชามของเตาสุโขทัย จะปรากฏรอย 5 จุด อยู่

เครื่องสังคโลกเตาทูเรียงป่ายาง

ภาพที่ 2.3 เตาสังคโลกบ้านป่ายาง

ที่มาจาก : <http://travel.thaiza.com>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัจจุบันอยู่ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำยม เหนือแก่งหลวง อยู่ใกล้เมืองเก่าศรีสัชนาลัย เครื่องสังคโลกที่ได้จากแหล่งนี้มีลวดลายและน้ำยาเคลือบสวยงาม รูปแบบพิเศษกว่าเตาเผาแหล่งอื่น แยกเป็นเตาเผารูปยักษ์ นาค มังกร และเตารูปตุ๊กตา สันนิษฐานว่าเตานี้จะเป็นเตาหลวงเครื่องสังคโลกเตาทุเรียงเกาะน้อย

ภาพที่ 2.4 เครื่องสังคโลกเตาทุเรียงบ้านเกาะน้อย
ที่มาจาก : สิริพร อินอ่อน

ภาพที่ 2.5 เครื่องสังคโลกที่ทำการขุดพบที่เตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย
ที่มาจาก : www.dvthai2.com/Bd0a11.htm

ปัจจุบันอยู่ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยริมฝั่งคลองบางบอน ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย เป็นภาชนะถ้วยชาม,จาน,จานเชิง,โถ,ขวด มีหลาย สีเช่น สีน้ำตาล สีเหลืองอ่อน สีเขียวไข่กา สีขาว การเรียงเครื่องถ้วยเตาเผาไม่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ อย่างเตาสุโขทัย แต่วางบนที่แห่งกลวง กันชามที่เตาเกาะน้อย นี้จะเป็นวงแหวนปรากฏอยู่

เครื่องสังคโลกจากเตาเมืองศรีสัชนาลัยมีระยะเวลาในการผลิตในราว 200 – 250 ปี (ช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 – ต้นพุทธศตวรรษที่ 22) และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ซึ่งไม่เพียงแต่ขายภายในประเทศไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เท่านั้น แต่การพบสังคโลกตามแหล่งเรืออับปางต่างๆ ในอ่าวไทย เช่น เรือคราม , เรือพัทยา , เรือประแสร์ และในแหล่งโบราณคดีในต่างประเทศ เช่น ที่ Santa Ana , Calatagan ประเทศฟิลิปปินส์ และ Indragiri , Djambi ประเทศอินโดนีเซียก็เป็น หลักฐานที่ยืนยันได้ว่าเครื่องสังคโลกเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญส่งไปขายยังต่างแดน ตลาดการค้าที่สำคัญคือหมู่เกาะแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวญี่ปุ่นนั้นให้ความนิยมเครื่องสังคโลกเป็นอย่างมากนำไปใช้ในพิธีกรรมสำคัญ เช่น พิธีชงชา และมีชื่อเรียกเฉพาะเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า “ซังโกโรกุ”

การค้นพบเครื่องสังคโลกในโบราณสถานจากที่ต่าง รวมถึงการค้นพบเครื่องสังคโลกกับเครื่องถ้วย สีเขียวของจีนสมัยราชวงศ์หยวนในเรือที่จมใต้อ่าวไทยชื่อ “เรือรางเกวียน” เป็นต้น ซึ่งกำหนดอายุได้ประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ 19 และได้มีการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับเครื่องสังคโลกและเครื่องปั้นดินเผาของจีนในสมัยราชวงศ์หมิงที่ค้นพบที่ประเทศฟิลิปปินส์ จึงสรุปได้ว่าเครื่องสังคโลกนั้นมีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18-19 การผลิตเครื่องสังคโลกเริ่มสมัยสุโขทัย แต่ได้รับการส่งเสริมเป็นสินค้าส่งออกและขยายการผลิตอย่างแพร่หลายในสมัย กรุงศรีอยุธยา การผลิตเครื่องสังคโลกลดลงตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 23 เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ตลาดการค้าสังคโลกเปลี่ยนแปลงคือ การที่จีนหวนกลับมาผลิตเครื่องลายครามน้ำเงิน-ขาว ซึ่งกลายเป็นที่นิยมมากกว่า และอีกปัจจัยหนึ่งก็คือการค้าสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามข้อเรียกร้องของชาวตะวันตกที่มีบทบาททางการเมืองในภูมิภาคนี้ ให้นำเข้าเครื่องเคลือบจากทางตะวันตกเข้ามามากขึ้น

การทำน้ำเคลือบให้มีคุณภาพพิเศษ พร้อมกันก็รับวิทยาการทางด้านเครื่องปั้นดินเผาจากขอมและจีน ในขณะที่การผลิตเครื่องสังคโลกจากชุมชนศรีสัชชนาลัยเป็นส่วนหนึ่งแห่งวิวัฒนาการของวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาสยาม สังคโลกก็กลายเป็นสินค้าสำคัญในวงการค้าทางทะเลในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19-22 เป็นอย่างน้อย และโรยราในพุทธศตวรรษที่ 23 เป็นต้นไป

การผลิตและการค้าสังคโลกของสยามเสื่อมถอยลงเนื่องมาจากเหตุหลายประการ ที่สำคัญคือการที่จีนกลับมาตีตลาดเครื่องสังคโลกในราชวงศ์หมิง โดยสามารถขยายการผลิตได้เป็นจำนวนมาก จนกระทั่งการที่ชาวตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทกำหนดความต้องการของสินค้าในวงจการค้าทางทะเล พ่อค้าชาวตะวันตกต้องการสินค้าอื่นและนิยมเครื่องเคลือบเนื้อดีของจีน และที่สำคัญเครื่องปั้นดินเผาชนิดสามัญจากเตากลุ่มน้ำน้อยของอยุธยาเองได้กลายเป็นสินค้าสำคัญ และจำเป็นยิ่งขึ้นแก่ไพร่สามัญซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นตามหัวเมืองสำคัญและเมืองชายทะเล การผลิตเครื่องปั้นดินเผาจากเตาศรีสัชชนาลัยไม่สามารถอยู่ในความต้องการของสังคมส่วนใหญ่ในสยามได้ ประการสุดท้ายคือความต้องการสังคโลกของชุมชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย อันเป็นลูกค้ารายใหญ่ของเครื่องสังคโลกนั้นลดน้อยลง

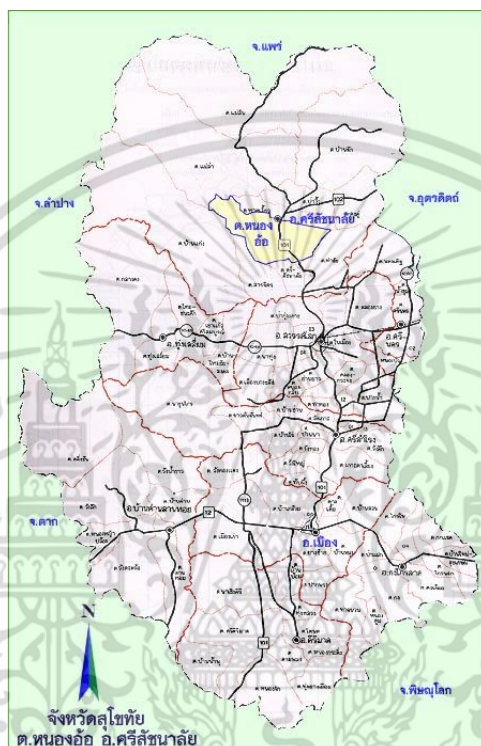
2.1.2 ลักษณะทางกายภาพ

2.1.2.1 ที่ตั้งและภูมิประเทศ

อำเภอศรีสัชชนาลัยเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยมเกิดจากสันเขาฝิปีนน้ำ อำเภอปง จังหวัดพะเยา ไหลผ่านจังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย จากทางเหนือสู่ทางใต้ ผ่านพื้นที่อำเภอศรีสัชชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอสรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกงไกรลาศ เป็นระยะทางประมาณ 170 กิโลเมตร ไปบรรจบแม่น้ำน่านที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์แม่น้ำยมเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดสุโขทัย เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของจังหวัด ราษฎรส่วนใหญ่ได้อาศัยน้ำจากแม่น้ำยมในการทำการเกษตรและการอุปโภค บริโภค ลักษณะภูมิประเทศของตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำยม ซึ่งแม่น้ำไหลจากเหนือลงใต้ พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเป็นที่ราบโดยพาดตอนกลางของจังหวัด มีบริเวณที่เป็นภูเขาสูง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางด้านทิศเหนือ และทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด ซึ่งเป็นบริเวณพื้นที่เชื่อมต่อกับพื้นที่สูงในภาคเหนือ สู่ไข่มุขมียอดเขาสูง คือ ยอดเขาหลวงมีความสูง 1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเลตั้งอยู่บริเวณตอนใต้ของจังหวัด

ข้อมูลแบบจำลองภูมิประเทศเชิงเลข DEM (Digital elevation model) ระดับ 30 เมตรของ U.S. Geological Survey (ดาวน์โหลดจาก <http://www.usgs.gov>) ระดับความสูง-ต่ำบริเวณพื้นที่โครงการอยู่ ระหว่าง 60-300 เมตร โดยระดับความสูงของพื้นที่ไล่ระดับลงจากทางทิศเหนือ ไปยังทิศใต้ตามแนวการไหล ของของแม่น้ำยม พื้นที่บริเวณริมคลองแม่รำพันอยู่ในระดับประมาณ 65-77 เมตร

ภาพที่ 2.6 ขอบเขตการปกครองตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสันชาลัย จังหวัดสุโขทัย
ที่มา : <https://www.google.co.th/maps/place>

2.1.2.2สภาพทางธรณีวิทยา

ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปของจังหวัดสุโขทัยเป็นเทือกเขาสูงทางด้านเหนือของจังหวัดและมีภูเขา กระจายตัวทั่วไปทางด้านตะวันตก พื้นที่ตอนกลางและด้านตะวันออกเป็นที่เนิน ที่ราบเชิงเขาที่ราบลอนลาด และที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่จังหวัดรองรับด้วยหินแข็งอายุตั้งแต่ 438 ล้านปีจนถึงตะกอนปัจจุบัน มีทั้งหินชั้น หิน แปร หินอัคนี และตะกอนปัจจุบัน

พื้นที่จังหวัดสุโขทัยร้อยละ 40 รองรับด้วยหินแข็งจำพวกหินชั้นและหินแปร เป็นหินอัคนีร้อยละ 10 และเป็นตะกอนปัจจุบันร้อยละ 50 สามารถจำแนกย่อยเป็นหินชั้นและหินแปร 13 หน่วยหิน หินอัคนี 5 หน่วย หิน และตะกอนร่วม 5 หน่วยตะกอน

หินชั้น เกิดจากการสะสมตัวและการตกตะกอนทับถมกันของเศษหิน ดิน ทราย ที่แตกหลุดหรือถูกชะ ละลายออกมาจากหินเดิมโดยตัวการตามธรรมชาติ เช่น น้ำ ลม ธารน้ำแข็ง น้ำทะเล พัดพาตะกอนมาทับถมใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แอ่งสะสมตัว ตะกอนที่สะสมตัวมากขึ้นมีการกดทับอัดตัวกันแน่น และมีการเชื่อมประสานและกลายเป็นหินในที่สุด หินชั้นบางประเภทเกิดจากการตกตะกอนโดยปฏิกิริยาทางเคมี เช่น หินปูน หินโดโลไมต์

หินแปร เป็นหินที่เกิดจากการแปรสภาพของหินเดิมซึ่งอาจแปรสภาพมาจากหินชั้น หินอัคนี หรือหินแปรเอง ภายใต้อิทธิพลของความร้อน ความดัน หรือทั้งสองอย่าง กระบวนการแปรสภาพอาจทำให้เกิดการเรียงตัวของเม็ดแร่หรือเกิดแร่ใหม่ขึ้น (การจำแนกเขตเพื่อการจัดการด้านธรณีวิทยาและทรัพยากรธรณี จังหวัดสุโขทัย, 2551)

โครงการแนวทางในการฟื้นฟูผืนดินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีชุมชนเตาสังคโลก ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ตั้งอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) จากฐานข้อมูลธรณีวิทยาของกรมทรัพยากรธรณี ในบริเวณพื้นที่โครงการพื้นที่ส่วนใหญ่ เนื่องจากอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำยมจึงมีลักษณะทางธรณีวิทยามีลักษณะเป็นตะกอนธารน้ำพากรวด หทราย หทรายแป้งและดินเหนียวสะสมตัวตามร่องน้ำคันดินแม่ น้ำและแอ่งน้ำท่วมถึง (Qa) เป็นตะกอนยุคควอเทอร์นารี (Quaternary)

ลักษณะเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvial deposits) เป็นการสะสมตะกอนแบบตะกอนน้ำพา ซึ่งลักษณะของตะกอนแต่ละบริเวณจะแตกต่างกันไป จะเป็นตะกอนท้องทรายร่องน้ำ สีน้ำตาลปนแดง เม็ดขนาดละเอียดถึงปานกลาง การคัดขนาดไม่ดี พบก้อนกรวดค่อนข้างเหลี่ยม กรวดส่วนมากเป็นควอตซ์ สีขาว บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงที่ไกลจากแม่น้ำ การตกตะกอนของตะกอนขนาดใหญ่ ต่อเนื่องจนถึงตะกอนขนาดละเอียด ชั้นล่างสุดเป็นทรายละเอียด สีขาวปนเขียวเนื้อร่วน ประกอบด้วยตะกอนควอตซ์เป็นส่วนมาก ขนาดของตะกอนจะทยายมากขึ้น เป็นตะกอนทรายขนาดปานกลาง สีเหลืองปนเทา เนื้อปนดินเหนียวเล็กน้อย การคัดขนาดปานกลางแล้วค่อยเปลี่ยนชั้นเป็นตะกอนดินเหนียว สีน้ำตาลปนเทา เนื้อปนทรายเล็กน้อย

2.1.2.3 สภาพภูมิอากาศและอุตุนิยมวิทยา

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของจังหวัดสุโขทัยจะเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ

-ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าวทั่วไป เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุดคือเดือนเมษายน

-ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งร้อนและชื้นพัดจากมหาสมุทรอินเดียปกคลุมประเทศไทยทำให้มีฝนตกทั่วไป เดือนที่มีฝนตกมากที่สุดคือเดือนกันยายน

-ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่าน ทำให้อากาศหนาวเย็นทั่วไป เดือนที่มีอากาศหนาวจัดคือ เดือนธันวาคม และเดือนมกราคม

จากข้อมูลสภาพภูมิอากาศในคาบปี พ.ศ. 2543-2556 ของสถานีตรวจวัดอากาศสุโขทัยสามารถสรุปได้ดังนี้

อุณหภูมิ อุณหภูมิตลอดปีเฉลี่ย 27.7 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.5 องศาเซลเซียส ในช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.8 องศาเซลเซียส ในช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม

ความชื้นสัมพัทธ์ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปี 77.3% โดยความชื้นสัมพัทธ์อยู่ในช่วง 68-84%

ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำฝนตลอดปีเฉลี่ย 1,640.3 มม.ต่อปี ในปีหนึ่งๆ มีจำนวนวันฝนตกเฉลี่ยสูงสุด 120.5 วันวันที่มีฝนตกมีความเข้มฝนมากที่สุดถึง 124.8 มม. อยู่ในช่วงเดือนกันยายน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความเร็วลม ความเร็วลมเฉลี่ยในรอบปีอยู่ระหว่าง 1.4-3.3 น็อต โดยมีความเร็วลมสูงสุดในช่วงเดือน มิถุนายน-กรกฎาคม ลมตะวันตกเฉียงใต้จะพัดในช่วงเดือนมิถุนายน-กันยายน ลมทิศเหนือจะพัดในช่วงเดือน ตุลาคม-มกราคม

2.1.2.4สภาพอุทกวิทยา

แหล่งน้ำผิวดิน

จังหวัดสุโขทัยมีแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นน้ำผิวดินและน้ำใต้ดิน (น้ำบาดาล) ที่สำคัญดังนี้

แม่น้ำยม เกิดจากสันเขาฝิปันน้ำ อำเภอบาง จังหวัดพะเยา ไหลผ่านจังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย จากทางเหนือสู่ทางใต้ ผ่านพื้นที่อำเภอศรีสัชชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภองงไกรลาศ เป็นระยะทางประมาณ 170 กิโลเมตร ไปบรรจบแม่น้ำน่านที่อำเภอชุมแสง จังหวัด นครสวรรค์ แม่น้ำยมเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดสุโขทัย เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของจังหวัด ราษฎรส่วนใหญ่ได้อาศัยน้ำจากแม่น้ำยมในการทำการเกษตรและการอุปโภค บริโภค แม่น้ำยมเป็นแม่น้ำที่มีความลาดเทสูง โดยเฉพาะช่วงต้นน้ำ ดังนั้นจึงเป็นปัญหาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำในแม่น้ำ คือในฤดูฝนจะมีน้ำมากเกินความต้องการ และไหลลงสู่ทางใต้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณที่ราบลุ่ม จนเป็นเหตุให้พื้นที่การเกษตรได้รับความเสียหาย ส่วนในฤดูแล้งน้ำจะมีปริมาณน้อย ลำน้ำจะแห้งขอดเป็นตอน ๆ ราษฎรจึงไม่มีน้ำใช้ในการเกษตรเพียงพอ ปัจจุบันได้มีการสร้างแหล่งเก็บน้ำถาวรเป็นช่วง ๆ

แหล่งน้ำใต้ดินโครงการศึกษาสำรวจและจัดทำแผนที่น้ำบาดาลชั้นรายละเอียด มาตราส่วน 1:50,000 (พื้นที่แอ่งน้ำบาดาลเจ้าพระยาตอนบน) พื้นที่ 1 ได้สรุปศักยภาพแหล่งน้ำบาดาลในพื้นที่อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ไว้ดังนี้

อำเภอศรีสัชชนาลัย บริเวณที่ได้น้ำบาดาลในอัตรามากกว่า 20 ลบ.ม./ชม. ได้แก่ บ้านห้วยไคร้ บ้านดงคูใต้ ตำบลดงคู บ้านปากทรง ตำบลบ้านตึก จากชั้น น้ำตะพักยุคเก่าบริเวณที่ได้น้ำบาดาลในอัตรา 10-20 ลบ.ม./ชม ได้แก่ บ้านหมอนสูง บ้านดงยาป่า ตำบลบ้านตึก บ้านป่ายาง ตำบลหนองอ้อ บ้านหนองบัว ตำบลท่าชัย จาก ชั้นน้ำตะพักยุคเก่าบริเวณที่ได้น้ำบาดาลในอัตรา 2-10 ลบ.ม./ชม. ได้แก่ บ้านป่าคา บ้านศรีสวรรค์ ตำบลบ้านแก่ง บ้านผาค่า บ้านผาเวียง ตำบลแม่สิน บ้านวังคำ บ้านแม่ราก ตำบลป่าจั่ว หมู่บ้านที่เหลือได้น้ำน้อยกว่า 2 ลบ.ม./ชม. คุณภาพน้ำบาดาลในอำเภอศรีสัชชนาลัยมีเหล็กละลายสูง มีความกระด้างสูงที่บ้านดอยไก่อ๊ะ ตำบล ป่าจั่ว บ้านเกาะน้อยตะวันตกตำบลหนองอ้อ มีฟลูออไรด์สูงที่บ้านหนองชายไผ่ ตำบลดงคู บ้านนาต้นจัน บ้าน ห้วยสักตำบลบ้านตึก โดยทั่วไปได้น้ำจืด แต่หลายหมู่บ้านพบน้ำมีความกระด้างสูง

น้ำท่วมจังหวัดสุโขทัยตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำยม สำนักชลประทานที่ 4 ได้สรุปสาเหตุของการเกิดน้ำท่วม ของจังหวัดสุโขทัยไว้ดังนี้

1. มีฝนตกหนักในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำยมตอนบนในเขตจังหวัดพะเยา แพร่ ทำให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำยม มีปริมาณมาก และไหลเข้าสู่จังหวัดสุโขทัย ทำให้เกิดน้ำเอ่อล้นตลิ่งตั้งแต่อำเภอสวรรคโลก อ.ศรีสำโรง อ. เมือง จ.สุโขทัย อ.บางระกำ จ.พิษณุโลก และ อ.สามง่าม อ.โพทะเล จ.พิจิตร เข้าท่วมที่อยู่อาศัยและพื้นที่ เพาะปลูกเป็นบริเวณกว้าง

2. เกิดจากฝนตกหนักในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยตอนบนเขตรอยต่อจังหวัดแพร่ ได้แก่ อำเภอทุ่งเสลี่ยม อ.ศรีสัชชนาลัย ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขา เกิดน้ำป่าไหลหลาก ดินโคลนถล่ม เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ลาดชัน

3. เกิดจากฝนตกหนักในพื้นที่ราบ แล้วเกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจากระบายไม่ทัน จากการศึกษาและทบทวนรายงานโครงการจัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำ ยม โดยรวบรวมข้อมูลในอดีตช่วง พ.ศ.2526-2545 ตามรายงานและหน่วยงานต่างๆ พบว่า พื้นที่ประสบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาอุทกภัยเป็นประจำอยู่ในช่วงบริเวณลุ่มน้ำยมตอนล่าง สถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยโดยภาพรวมในช่วงปี พ.ศ. 2526-2545 มีดังนี้

จากสภาพฝนตกหนักทางตอนเหนือของจังหวัดสุโขทัย โดยเฉพาะถ้าฝนตกหนักบริเวณพื้นที่จังหวัดพะเยาและจังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำยม จะทำให้มีปริมาณน้ำไหลลงลำน้ำยมมาก ประกอบกับขนาดของลำน้ำยมที่ผ่านจังหวัดสุโขทัย ตั้งแต่ตอนเหนือจะมีความกว้างมากในเขตอำเภอศรีสัชชนาลัย ความจุของลำน้ำประมาณ 2,004 ลบ.ม./วินาที และค่อยๆ มีขนาดแคบลง โดยลำน้ำยมที่ผ่านอำเภอสวรรคโลก จะมีความจุประมาณ 1,073 ลบ.ม./วินาที อำเภอศรีสำโรง 725 ลบ.ม./วินาที และอำเภอเมืองสุโขทัย 342 ลบ.ม./วินาที ดังนั้นถ้าปริมาณน้ำในแม่น้ำยมไหลเข้าสู่จังหวัดสุโขทัยมีขนาดเกินความจุของลำน้ำในแต่ละช่วงแล้ว จะทำให้น้ำล้นตลิ่งแม่น้ำยม จากสถิติปริมาณน้ำท่าในแม่น้ำยม จะมีน้ำล้นตลิ่งทุกปี โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย และอำเภอกงไกรลาศ

2.1.2.5 สภาพทางนิเวศวิทยา (ป่าไม้และสัตว์ป่า)

อุทยานแห่งชาติศรีสัชชนาลัย สภาพทั่วไปเป็นภูเขาสลับซับซ้อน บางตอนเป็นภูเขาหินมีหน้าผาสูงทางทิศตะวันตกของพื้นที่ซึ่งเป็นภูเขาสูง เช่น ดอยแม่วังช้าง ดอยแม่มอก มีแนวติดต่อกันจากเหนือจรดใต้ ลักษณะเป็นรูปปึกการอบพื้นที่ ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ตั้งแต่ 300-1,200 เมตร โดยพื้นที่ที่มีความลาดชันซึ่งเป็นข้อดีข้อหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการแผ้วถางป่ายึดครองพื้นที่ เพื่อทำการเกษตรกรรมของราษฎรรอบพื้นที่ เป็นต้นกำเนิดของลำห้วยหลายสาย เช่น ห้วยทรายขาว ห้วยแม่ท่าแพ ห้วยแม่सान ห้วยผาจ่อ และห้วยมะนาว เป็นต้น มีที่ราบตามริมห้วยช้างและบริเวณริมฝั่งแม่น้ำยม สภาพป่า ประกอบไปด้วย ป่าเบญจพรรณ มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 93.40 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ พบมากในที่ลาดชัน ลาดเขา ริมห้วย พันธุ์ไม้ที่พบมากได้แก่ กระเบา สัก คอแลน ชมพูป่าแดง มะค่าโมง ไม้เหียง เป็นต้น ป่าเต็งรัง มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 4.72 ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ พันธุ์ไม้ที่พบมากได้แก่ เต็ง รัง ประดู่ ตะแบก ตะคร้อ เป็นต้น ป่าดงดิบเขา พันธุ์ไม้ที่สำคัญได้แก่ ก่อเดือย ก่อนก ยางแดง เหมือด เป็นต้น เนื่องจากมีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์และมีลำห้วยมากมาย จึงทำให้มีสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ ที่พบเห็นบ่อยได้แก่ เสือไฟ หมูป่า อีเห็นข้างลาย กระรอกหลากสี กระแตเหนือ ค้างคาว เหยี่ยว นกเขาใหญ่ นกจาบคาหัวสีส้ม เต่าเหลือง ฯลฯ ในบริเวณถ้ำธาราวสันต์และถ้ำผาจ่อ ซึ่งเป็นถ้ำหินปูน เป็นที่อยู่อาศัยของค้างคาวหน้ายักษ์ทศกรณ ค้างคาวมงกุฎมลายู ค้างคาวแวมไพร์แปลงใหญ่ ค้างคาวเล็บกุด นอกจากนี้ยังพบว่าเป็นแหล่งสร้างรังและเลี้ยงดูตัวอ่อนของนกเอี้ยงถ้ำ ที่หลบภัยตามธรรมชาติของเม่น และที่หาอาหารของหนูฟันเหลือง ในบริเวณริมลำห้วยและในลำธารต่างๆ ของอุทยานแห่งชาติเป็นที่อยู่อาศัยของ จิ้งเหลนห้วยทองแดง กบห้วยขาป๋ม กบทูต เขียดงู ปลาจาด ปลาก้าง ปลาค้อ ปูน้ำตก และหอยเจดีย์ เป็นต้น

2.1.2.6 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อเป็นพื้นที่การใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นการประโยชน์ที่ดินประเภทเกษตรกรรมประเภทนาข้าว มีพื้นที่ประมาณ 38.31 ตารางกิโลเมตรคิดเป็นร้อยละ 45.67 ของพื้นที่กระจายตัวอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำยม ในพื้นที่ราบลูกฟูกระหว่างเทือกเขาในเขตอุทยานแห่งชาติศรีสัชชนาลัยและที่ราบแม่น้ำยมเป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่มีพื้นที่ประมาณ 17.79 ตารางกิโลเมตรหรือร้อยละ 21.21 ของเขต อบต.

ทางทิศตะวันตกของเขต อบต. ดินพื้นที่เขาสูงเป็นพื้นที่ป่าปลัดใบมีพื้นที่ประมาณ 13.07 ตารางกิโลเมตรหรือร้อยละ 15.58 ของพื้นที่ อบต.

พื้นที่ชุมชนและที่อยู่อาศัยกระจายตัวอยู่ริมแม่น้ำยมมีพื้นที่ประมาณ 2.86 ตารางกิโลเมตรหรือร้อยละ 3.41 ของเขต อบต.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.2.7 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ จำนวนครัวเรือนมีน้ำประปาใช้ 1,986ครัวเรือน และจำนวนครัวเรือนที่ไม่มีน้ำประปาใช้ 223 ครัวเรือน

ไฟฟ้าที่ผลิตโดยการไฟฟ้านครหลวงหรือการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคคิดเป็นร้อยละ 100 ของพื้นที่ และจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ 1,989 ครัวเรือน

การคมนาคม

ทางรถยนต์ จากกรุงเทพฯ สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทางคือ

(1) จากทางหลวงหมายเลข 1 ผ่านจังหวัดนครสวรรค์ กำแพงเพชร เข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 101 ผ่านอำเภอพรานกระต่าย อำเภอศรีมาศเข้าสู่จังหวัดสุโขทัย รวมระยะทาง 440 กิโลเมตร

(2) จากทางหลวงหมายเลข 1 ไปจนถึงประมาณกิโลเมตรที่ 50 บริเวณแยกอำเภอบางปะอินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แล้วเข้าสู่เส้นทางหลวงหมายเลข 32 ผ่านพระนครศรีอยุธยามุ่งสู่นครสวรรค์แล้วเข้าทางหลวงหมายเลข 117 ตรงเข้าพิษณุโลก ก่อนจะเปลี่ยนไปใช้ทางหลวงหมายเลข 12 เข้าสู่จังหวัดสุโขทัย รวมระยะทาง 427 กิโลเมตร

ทางรถไฟ การรถไฟแห่งประเทศไทย มีขบวนรถด่วนและรถเร็วออกจากสถานีรถไฟหัวลำโพงไปลงที่สถานีสวรรคโลก อำเภอสวรรคโลก ทุกวันนอกจากนี้ ยังมีขบวนรถด่วน และรถเร็วออกจากสถานีรถไฟหัวลำโพงไปลงที่พิษณุโลกแล้วให้เดินทางต่อโดยรถประจำทางไปสุโขทัยอีกประมาณ 59 กิโลเมตร

ทางเครื่องบิน สนามบินสุโขทัยตั้งอยู่ในเขต 3 ตำบล คือ ต.ท่าทอง ต.คลองกระจง และ ต.ย่านยาว อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย มีเนื้อที่ 2,000 ไร่ เริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อปี 2535 และเปิดให้บริการในปี พ.ศ. 2539 ในเส้นทางกรุงเทพฯ-สุโขทัย-เชียงใหม่ เมื่อ 12 เมษายน 2539 และ สุโขทัย-เสียมราฐ (นครวัด) เมื่อ 28 มีนาคม 2543 โดยใช้เครื่องบิน ATR72-200 ขนาด 70 ที่นั่ง การออกแบบอาคารผู้โดยสารเป็นลักษณะทรงไทย เปิดโล่งตามศิลปะสุโขทัยโบราณ เพื่อความกลมกลืนและสอดคล้องกับวัฒนธรรมของจังหวัด

2.1.2.8 สภาพสังคมและวิถีชีวิต

ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดสุโขทัยสืบเชื้อสายมาจากชาวไทยดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในดินแดนนี้ โดยมีชนบทร่วมเนียม ประเพณี ตลอดจนสำเนียงภาษาถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีประชากรย้ายถิ่นมาจากจังหวัดอื่นๆ ไม่มากนัก นอกจากนี้เป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นชาวไทยภูเขา ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง เย้า และลีซู ส่วนหนึ่งอาศัยในดินแดนนี้มานานแล้ว และอีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดลำปาง น่าน พะเยา เชียงราย แพร่ ตาก และเพชรบูรณ์ ปัจจุบันคนไทยกลุ่มนี้จะอาศัยอยู่ในเขตตำบลบ้านแก่ง และตำบลแม่สา อำเภอศรีสัชนาลัย

2.1.2.9 วัฒนธรรมและประเพณี

อำเภอศรีสัชนาลัยมีงานประเพณีที่สำคัญๆ มีดังนี้

ประเพณีงานลานวัฒนธรรม กำฟ้าบ้านเฮา (ตำบลหาดเสี้ยว) กำฟ้า เป็นประเพณีหนึ่งที่ชาวไทยพวนบ้านหาดเสี้ยวได้อนุรักษ์สืบทอด มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในปีหนึ่งจะทำในเดือน 3 จำนวน 3 ครั้ง คำว่า “กำ” หมายความว่า ชาวบ้านจะหยุดการทำงานทุกอย่าง ช่วงจัดงาน ตั้งแต่ขึ้น 3 , 9 , 14 ค่ำ เดือน 3 เป็นต้นไป ถนนลานอเนกประสงค์เขื่อนเรียงหิน หมู่ที่ 2 ตำบลหาดเสี้ยว

งานเทศกาลส้มเขียวหวานและอาหารตำบลแม่สิน (ตำบลแม่สิน) เป็นการจัดงานของชาวตำบลแม่สิน ซึ่งเป็นช่วงที่มีผลผลิตส้มเขียวหวานออกเป็นจำนวนมาก ซึ่งการจัดงานจะมีการประกวดส้มเขียวหวาน ประกวดเทพีส้มเขียวหวาน ประกวดร้องเพลงลูกทุ่ง ประกวดอาหารพื้นบ้านและมหรสพอื่นๆ ช่วงการจัดงานเดือนมีนาคมของทุกปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเพณีแห่ช้างบวชนาคชาวไทยพวนบ้านหาดเสี้ยว (ตำบลหาดเสี้ยว) เป็นประเพณีงานบุญอันยิ่งใหญ่ จัดต่อเนื่องกันมานับร้อยปีของชาวไทยพวนหาดเสี้ยวที่จัดงานบวชให้ลูกหลานด้วยวิธีแห่นาค ด้วยขบวนช้างตามความเชื่อในเรื่องพระเวทสันดรชาดกที่ก่อนออกผนวชได้ให้ทานช้างปัจฉิมยามเคนทร์ และหลังจากออกผนวชก็เสด็จกลับเมืองด้วยขบวนช้างศึก ขบวนแห่มีการตกแต่งช้าง แต่งกายนาคอย่างวิจิตรพิสดาร ผู้ร่วมขบวนแห่จะแต่งกายเครื่องนุ่งห่มผ้าพื้นเมือง ไทยพวนที่มีสีสันทันต่าง ๆ งามตาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จัดเป็นขบวน มีแพรว มีปี่แต้ (กลองยาว) และตีกลองกุ่มหลุมซุ่ม นำขบวนแห่ไปรอบหมู่บ้านแห่ข้ามลำน้ำยม โดยจัดเป็นงานประเพณีในวันที่ 7 เมษายน ของทุกปี

งานประเพณีสงกรานต์น้ำโอยทานสงกรานต์ศรีสขนาลัย ได้จัดขึ้นตามหลักฐานที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 ที่ว่า “คนสุโขทัยมักทรงศีล มักโอยทาน” โดยกำหนดจัดงานระหว่างวันที่ 8-12 เมษายน ของทุกปี ที่บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสขนาลัย และลานพระบรมราชานุสาวรีย์พระยาสิทธิ โดยมิกิจกรรมที่สำคัญคือ พิธีบวงสรวงพระมหาธรรมราชาลิไทและพระบูรพมหากษัตริย์ศรีสขนาลัย-สุโขทัย พิธีบวงสรวงหลักเมือง มีการถวายสลากภัต การตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งพระภิกษุที่เดินลงมาจาวัดเขาพนมเพลิง การสงฆ์น้ำพระ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ขบวนแห่ช้างพ่อเมืองขบวนแห่ของดีศรีสขนาลัย การปล่อยนก ปล่อยปลา การแสดงแสง-เสียงตำนานเมืองศรีสขนาลัย การละเล่นและการแข่งขันกีฬาไทย ประภคว่าวพระร่วงพระลือ นิทรรศการพระเครื่อง ประภควาอาหารพื้นฐาน เป็นต้น

งานประเพณีแห่น้ำขึ้นโองสรองน้ำเจ้าหมื่นดั่ง (บ้านดึก) เป็นประเพณีสำคัญของชาวตำบลบ้านดึก ซึ่งในอดีตเป็นที่ตั้งของอำเภอดั่ง(ศรีสขนาลัย) จัดขึ้นเพื่อแสดงถึงวิถีชีวิตความผูกพันคนกับช้าง และเพื่อสักการะเจ้าหมื่นดั่งทหารเอกพระเจ้าติโลกราช ซึ่งเป็นผู้ครองเมืองเชียง (เชียงชื่น) โดยกำหนดจัดงานในวันที่ 19 เมษายนของทุกปี มีกิจกรรม คือ ในตอนเช้าตรู่หลังสงกรานต์ 7 วัน เจ้าของช้างและควาญช้างจะอาบน้ำช้าง เพื่อทำพิธีบายศรีสู่ขวัญต่อหน้าช้างและกราบดินช้างเพื่อทดแทนบุญคุณที่ได้ใช้งานตลอดปี ในตอนบ่ายเริ่มพิธีแห่น้ำขึ้นโอง (คำว่า โอง ภาษาเหนือ แปลว่า ศาล) โดยขบวนหมู่บ้านทุกหมู่บ้านพร้อมด้วยขบวนช้างเคลื่อนไปสักการะเจ้าปู่เขามิ่ง และโองเจ้าหมื่นดั่ง จากนั้นขบวนช้างทุกเชือกแห่ไปยังอนุสาวรีย์เจ้าหมื่นดั่ง มีการรำถวาย มีการชมมวยไทย ซึ่งเป็นศิลปะการต่อสู้ที่หมื่นดั่งโปรดปราน มีการเลี้ยงขันโตกช้าง และรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ

งานประเพณีแห่องค์กฐินทางน้ำและแข่งเรือ (เขือช่วง) ของชาวไทยพวนบ้านหาดเสี้ยว (เทศบาลตำบลหาดเสี้ยว)เป็นการทำบุญในเทศกาลทอดกฐิน ซึ่งถือกันว่า การทอดกฐินได้บุญมาก ผู้มีฐานะดีพอที่จะทอดได้ทอดทอดด้วยกันทุกคน โดยผู้มีจิตศรัทธาปรารถนาจะทอดกฐิน ต้องเขียนหนังสือแสดงความจำนงจะทอดกฐิน ในวัน เดือน ปี นั้นๆ ไป ติดประกาศไว้ที่วัด เรียกว่า จองกฐิน ช่วงการจัดงานตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 เป็นต้นไป จนถึงกลางเดือน 12 จัดงาน ณ ลานเอนกประสงค์เขื่อนเรียงหินหมู่ที่ 2 ตำบลหาดเสี้ยว

งานย้อนอดีตศรีสขนาลัย นุ่งผ้าไทย ใส่เงิน ทองโบราณ งานย้อนอดีตศรีสขนาลัย นุ่งผ้าไทย ใส่เงินทองโบราณ จัดขึ้น ณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุราชวรวิหาร(วัดพระปรารงค์) อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสขนาลัย และใกล้เคียงในเดือนธันวาคมของทุกปี รูปแบบภายในงานจะเป็นเมืองย้อนอดีตศรีสขนาลัย ประกอบไปด้วยชุมชนต่างๆ ของอำเภอที่มีหลากหลายชุมชนซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ร่วมกิจกรรมวิถีชีวิต วิถีไทย ของศรีสขนาลัย ในด้านวัฒนธรรม ประเพณีการละเล่นพื้นบ้านต่างๆ ของหมู่บ้านวิถีไทย การแสดงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านศรีสขนาลัยในอดีต วิวัฒนาการพื้นผ้าพื้นเมืองศรีสขนาลัย จากอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ร่วมรับประทานอาหารมือพาแลง(โตก) ชิมขนมพื้นบ้านอาหารพื้นเมืองร่วมเวียนเทียนแบบทักษิณาวรรต ณ วัดพระปรารงค์ การจัดแสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP และสินค้าชุมชนหลายอย่างอาทิ เช่น ผ้าพื้นเมืองศรีสขนาลัย เงิน ทอง

ลายโบราณ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.4 ศิลปหัตถกรรม

สังคโลกหรือเครื่องสังคโลก คือเครื่องปั้นดินเผาเนื้อแกร่งที่ผลิตขึ้นในอาณาจักรสุโขทัย เดิมมีแหล่งผลิตสำคัญอยู่ที่เมืองสุโขทัยและเมืองศรีสัชนาลัยมีการสันนิษฐานกันว่า คำว่า “สังคโลก” นั้นเพี้ยนมาจากคำว่า “สวรรคโลก” ซึ่งเป็นชื่อเรียกเดิมของแหล่งเตาเผาที่เมืองศรีสัชนาลัยเครื่องสังคโลกผลิตขึ้นมาเพื่อใช้เป็นภาชนะ เครื่องใช้ เครื่องประดับอาคารต่างๆ ตลอดจนตุ๊กตารูปคน รูปสัตว์ และอื่นๆ อีกมากมาย โดยแบ่งออกเป็นชนิดเนื้อดินเผา และชนิดเนื้อแกร่ง โดยชนิดเนื้อแกร่งนั้นก็ยังมีทั้งประเภทเคลือบน้ำยาและไม่เคลือบน้ำยา แต่ที่ผู้คนคุ้นเคยกันส่วนใหญ่จะเป็นประเภทเคลือบน้ำยา อาทิ เคลือบสีน้ำตาล เคลือบสีขาวขุ่น เคลือบสีเขียวไขกา หรือที่คนไทยเรียกว่า “ศิลาดล” ที่เพี้ยนมาจากคำว่า “เซลาดอน”(Celadon)

สังคโลกสุโขทัยมีลักษณะเด่นเป็นลวดลายเฉพาะตัวแบบสุโขทัยที่สามารถสังเกตเห็นได้ไม่ยาก เพราะพบอยู่มากเพียงไม่กี่ลายในงานหรือซาม เช่น รูปปลา กงจักร และดอกไม้ โดยเฉพาะรูปปลานั้นถือว่าเป็นลวดลายเฉพาะของที่นี่แห่งเดียว สันนิษฐานว่าเป็นรูปปลาที่ เป็นปลาน้ำจืดรูปร่างคล้ายกับปลาตะเพียน

เครื่องสังคโลกคือหนึ่งในผลิตภัณฑ์ประจำเมืองสุโขทัยที่สอดคล้องกับนโยบายการท่องเที่ยวของ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”(องค์การมหาชน) หรือ อพท. ที่มีแนวคิดในการเชื่อมโยงพื้นที่มรดกโลกเข้ากับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ในรูปแบบของ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” (Creative Tourism) ที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และมีส่วนร่วมจากการไปท่องเที่ยวในสถานที่หรือชุมชนที่มีเอกลักษณ์อันโดดเด่น ไม่ว่าจะเป็น มรดกทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี

2.2 วัฒนธรรมท้องถิ่นและการวางผังชุมชน

2.2.1 ความหมายของการวางแผนและการผังเมือง

การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดแนวทางในอนาคตที่ได้รับการตัดสินใจในปัจจุบัน โดยคนหรือกลุ่ม (องค์กร) ที่มีความเชี่ยวชาญจากหลายสาขาวิชา โดยมีการกำหนดแนวทางการทำงานในอนาคต และศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และในขณะเดียวกัน ก็ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสม เพื่อจัดระบบสังคมให้ดีขึ้น (สำนักผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ, 2549)

การผังเมือง หมายความว่า การวาง จัดทำและดำเนินการ ให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสุลักษณะความสะอาดสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรง รักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือแหล่งโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ

2.2.2 กระบวนการผังเมืองของประเทศไทยในปัจจุบัน

2.2.2.1 แนวนโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับการผังเมือง

จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้ระบุถึง “แนวนโยบายด้านที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” เอาไว้ใน มาตรา 85 ความว่า “กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น และการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพและกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืนโดยให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“รวมถึงความในมาตราที่ 85 ที่ว่า “จัดให้มีการวางผังเมืองพัฒนาและดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน”

2.2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนและการวางผังเมือง

ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนกับการวางผังเมืองในระดับต่างๆ นั้น เป็นความสัมพันธ์กันของนโยบายและแผนพัฒนากับระดับของการวางผังเมือง

ปัจจุบัน กรมโยธาธิการและการผังเมือง สังกัดกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการผังเมืองของประเทศไทย ได้แบ่งรูปแบบของการวางผังแต่ละระดับเอาไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

- 1) ผังนโยบาย ประกอบด้วย ผังประเทศ ผังภาค และผังอนุภาค
- 2) ผังบังคับใช้ ประกอบด้วยผังเมืองรวมจังหวัด ผังเมืองรวม/ชุมชนผังเมืองเฉพาะ และผังการจัดรูปที่ดิน
- 3) ผังเสนอแนะ ประกอบด้วย ผังการพัฒนาพื้นที่และผังชุมชน

2.2.2.3 ระดับการวางผังที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น มี 4 ระดับ ดังนี้

1) ผังเมืองรวมเมือง/ ชุมชน คือ ผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ในระดับเมืองและชุมชนโดยออกเป็นกฎกระทรวงบังคับตาม พ.ร.บ.การผังเมือง พ.ศ. 2518

2) ผังเมืองชุมชน (เทศบาล) คือ ผังกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบโครงสร้างเบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ยังไม่มีผังเมืองรวม อาจจะเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ใช้บังคับตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

3) ผังเมืองชุมชน (อบต.) คือ ผังเสนอแนะแนวทางโครงการพัฒนาชุมชน (อบต.) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ยังไม่มีผังเมืองรวม อาจจะเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นใช้บังคับตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522

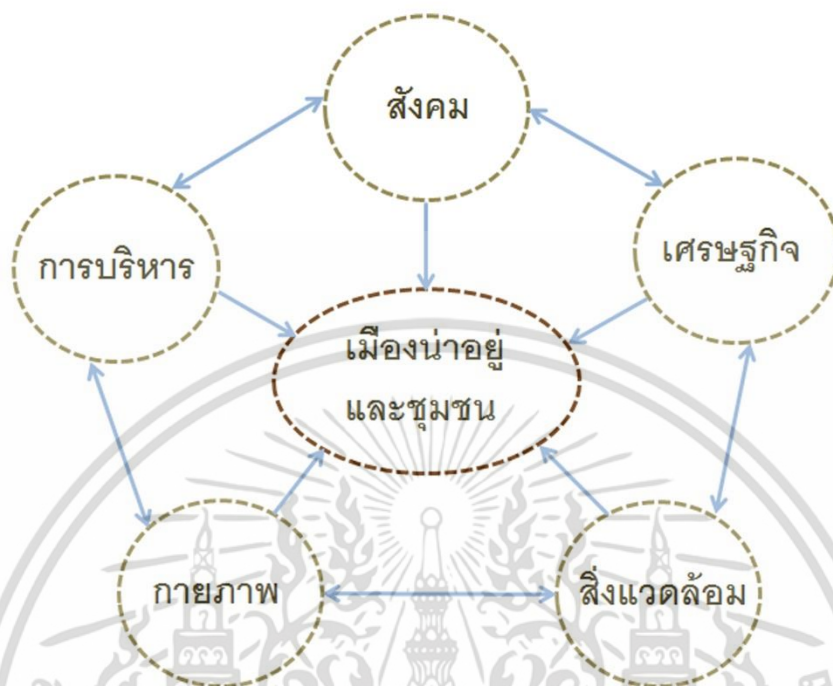
4) ผังเมืองเฉพาะ คือ ผังและโครงการเพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษาพื้นที่เฉพาะแห่งหรือเฉพาะกิจการ ทั้งด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงสร้างพื้นฐานและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ กระบวนการผังเมืองของประเทศไทยในปัจจุบัน (พ.ศ. 2555) ยังเกี่ยวข้องกับกระบวนการตามกฎหมายซึ่งเป็นการดำเนินการตาม พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2525 (ฉบับที่ 2) และพ.ศ. 2535 (ฉบับที่ 3) ซึ่งในพระราชบัญญัติดังกล่าวประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ อำนาจในการวางจัดทำผังเมืองรวม วิธีการวางและจัดทำผังเมืองรวม การบังคับใช้ผังเมืองและการปรับปรุงผังเมืองรวม โดยเฉพาะด้านอำนาจในการวางจัดทำผังเมืองรวมนั้น ความจาก มาตรา 18 ในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ได้กำหนดผู้มีอำนาจหน้าที่ในการวางและจัดทำผังเมืองรวมเอาไว้ ดังนี้

- 1) กรมโยธาธิการและการผังเมืองวางผังเมืองรวมท้องที่ที่เห็นสมควร
- 2) เจ้าพนักงานท้องถิ่น วางและจัดทำผังเมืองรวมในท้องที่ของตนเมื่อเห็นสมควร โดยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการผังเมือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การนำความรู้ด้านการผังเมืองมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น “วิชาการผังเมือง” แยกสาขาจากสถาปัตยกรรมศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาในระดับชุมชนหรือเมือง

ภาพที่ 2.7 แบบจำลองสรุปคุณลักษณะเมืองน่าอยู่และชุมชนน่าอยู่
ที่มาจาก : <http://th.wikipedia.org>

ดังนั้นวิชาการผังเมืองจึงเป็นสหสาขาวิชา เพื่อให้เหมาะสมกับปัญหาของเมืองที่มีความหลากหลาย วิชาการผังเมืองที่ดีจึงมี 3 ลักษณะ คือ

1. รู้จัก คือ รู้จักความหมาย หลักการและทฤษฎีด้านการผังเมือง
 2. คาดการณ์ คือ การคาดการณ์ด้านประชากรพลศึกษาทางการเจริญเติบโตของเมือง
 3. รู้วิธีการ คือ รู้วิธีการหรือกระบวนการในการวางและจัดทำผัง
- อย่างไรก็ตาม “ท้องถิ่น” จะต้องเติบโตเป็น “เมือง” ดังนั้นท้องถิ่นที่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการด้านการผังเมือง ก็จะเป็นท้องถิ่นที่มีศักยภาพที่ได้เปรียบในเชิงวิชาการ

2.3 แนวคิดและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม สถานที่ดังกล่าวจะมีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งนอกเหนือจากสถานที่แล้ว เทศกาลและงานฉลอง รวมไปถึงสินค้าพื้นเมืองในพื้นที่ต่างๆ จัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมเช่นเดียวกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวคิดในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กัน ซึ่งการรักษาามรดกวัฒนธรรมเป็นประโยชน์ด้านองค์ความรู้และการให้คุณค่าแก่สังคมในขณะที่การพัฒนาการท่องเที่ยวจะนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน การจัดหาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้แนวคิดหลักเพื่อใช้ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมประกอบด้วยแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวคิดเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งแต่ละแนวคิดจะประกอบด้วยกลยุทธ์และแนวทางสนับสนุนที่จะนำไปสู่การจัดการมรดกวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมเป็นไปอย่างเหมาะสม

1.แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีจุดเริ่มต้นจากการที่องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้จัดการประชุมสหประชาชาติในปี พ.ศ. 2515 และได้ข้อสรุปให้ประเทศสมาชิกหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศควบคู่กับการรักษาสิ่งแวดล้อมและชุมชน ทั้งนี้การประชุมครั้งต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เนื่องจากเห็นว่าการท่องเที่ยวมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างชุมชนต่างๆ ที่เกิดขึ้น จึงเป็นที่มาของแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Theobald, 1994) ต่อมากรอบแนวคิดนี้ได้ถูกพัฒนาโดย (Swarbrooke,1999) เพื่อมุ่งเน้นการรักษาสมดุลของการพัฒนาการท่องเที่ยวนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้ตั้งอยู่บนคำจำกัดความว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวซึ่งทำให้เศรษฐกิจเจริญงอกงาม แต่ต้องไม่ทำลายทรัพยากรซึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และต้องไม่ส่งผลเสียต่อมูลค่าทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว นั้น รวมถึงโครงสร้างทางสังคมของพื้นที่นั้น หลักการพัฒนาที่สำคัญของ Swarbrooke(1999) นั้นเน้นที่การพัฒนาที่ควบคู่กันไประหว่างการเติบโต และการรักษามูลค่าทางวัฒนธรรม โดยแนวคิดนี้จะเน้นการวางแผนและการจัดการที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม หรือวิถีของชุมชนซึ่งรวมถึงด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดีไม่ควรที่จะมองมรดกวัฒนธรรม หรือแหล่งท่องเที่ยวเป็นเพียงแค่สินค้าที่จะนำรายได้เข้าสู่ประเทศ หากแต่ควรมองแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวให้เหมือนมรดกของคนทั้งประเทศที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ต่อไป

2.แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีที่มาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีจุดเริ่มต้นจากในแถบทวีปยุโรปซึ่งจะเน้นการท่องเที่ยวเพื่อเป็นประสบการณ์ และเพิ่มพูนความรู้ Raymond และ Richards ซึ่งเป็นสมาชิกของสมาคมเพื่อการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อสันหนนาการ (ATLAS) ได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นทางการ ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของชุมชนผ่านทางกิจกรรมและประสบการณ์ที่ได้รับ (Wurzburge,Aagesen,Pattakos,&Pratt,2009)

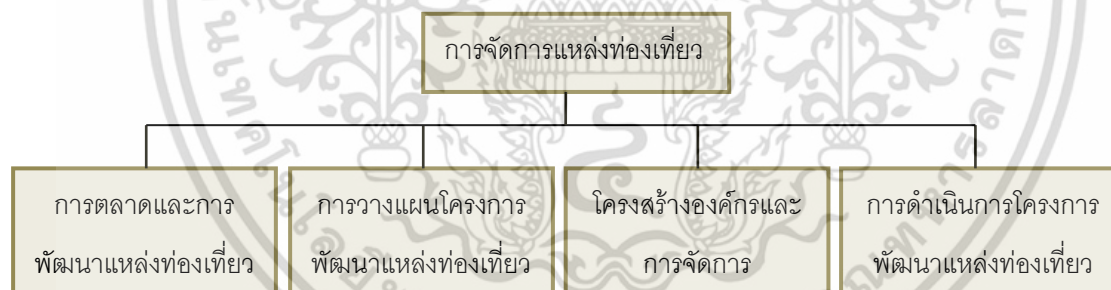
ในขณะเดียวกัน แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับการสนับสนุนโดยองค์การ UNESCO โดยมุ่งเน้นการพัฒนา และสร้างเครือข่ายเมื่อสร้างสรรค์ซึ่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชนผ่านประสบการณ์ นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้มีปฏิสัมพันธ์ ได้ความรู้ ได้รับคุณค่า พร้อมได้รับความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวในบริบทของมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์จะเน้นที่การสะท้อนถึงควมมีชีวิต วิถีชีวิต และการถ่ายทอดอย่างเป็นรูปธรรมจนทำให้สถานที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งนี้ Smith (2003) ได้จัดประเภทและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังนี้
การแบ่งประเภท และลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ทราบถึง

ประเภทนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	สถานที่และกิจกรรมที่สนใจ
นักท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก (Heritage Tourist)	ปราสาท พระราชวัง บ้านโบราณ แหล่งโบราณคดี อนุสาวรีย์
นักท่องเที่ยวศิลปะ (Art Tourist)	โรงละคร การแสดงคอนเสิร์ต เทศกาล งานประเพณี
นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์(Creative Tourist)	ถ่ายภาพ วาดภาพ เครื่องปั้น ทำอาหาร หัตถกรรม
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมเมือง(Urban Cultural Tourist)	แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งอุตสาหกรรม
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมชนบท (Rural Cultural Tourist)	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชน ฟาร์ม พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ ภูมิทัศน์
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigeneous Cultural Tourist)	ชาวเขา ทะเลทราย เดินป่า ศูนย์วัฒนธรรม ศิลปะและหัตถกรรม
นักท่องเที่ยววัฒนธรรมทันสมัย (Popular Cultural Tourist)	สวนสนุก ห้างสรรพสินค้า งานแข่งขันกีฬา การแสดงคอนเสิร์ต

ลักษณะและความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ตอบสนองความต้องการ อันจะนำไปสู่การสร้างรายได้ให้การท่องเที่ยว ควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และการรักษา วัฒนธรรมของชุมชนให้คงไว้ ทั้งนี้ Garrod and Fyall (1998) ได้เสนอแบบจำลองการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนดังแสดงโดยภาพที่ 2.2

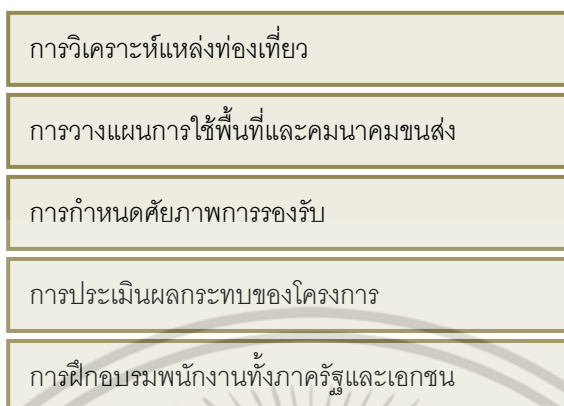

ภาพที่ 2.8 แบบจำลองการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
ที่มาจาก : Garrod and Fyall (1998)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การวางแผนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนการวางแผนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวยั่งยืน ประกอบด้วยกระบวนการ ดังภาพที่ 2.9

ภาพที่ 2.9 การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ขั้นตอนสำคัญของการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเริ่มจากการวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง และความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว นั้นว่าเพียงพอที่จะดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวแห่งนั้นหรือไม่ คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นอย่างไร ซึ่งภาพรวมด้านความสวยงาม ลักษณะเด่น อัตลักษณ์ ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางศาสนา สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิต นอกจากนี้ประเด็นของความพร้อมทางด้านความสะดวกซึ่งรวมถึงทั้งความสะดวกในการเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนการใช้พื้นที่และการกำหนดศักยภาพรองรับแหล่งท่องเที่ยว ในการกำหนดศักยภาพนั้น ประเด็นสำคัญคือต้องสามารถจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้น เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา กำจัดขยะ ระบบสื่อสาร คมนาคม ลานจอดรถ ที่พักโรงแรม ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายของที่ระลึกให้พอเพียงกับนักท่องเที่ยว รวมถึงตนเองควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้เกินกับความสามารถที่จะรองรับได้ ซึ่งรวมถึงการประเมินผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวตลอดจนปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดตามมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

2.4 การมีส่วนร่วมในชุมชนการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism) หรือ CBTองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน CBT กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม ความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น CBT : เครื่องมือในการพัฒนาชุมชน หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน กำเนิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยวของ CBT สิ่งที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากการท่องเที่ยว CBT กระบวนการพัฒนา CBT ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ(สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนCBT)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism) หรือ CBT คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

2.4.1.1 องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนองค์ประกอบหลักของ CBT มีอยู่ 4 ด้าน กล่าวคือ 1. ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2. องค์กรชุมชน 3. การจัดการ 4. การเรียนรู้ ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของ CBT ได้แก่

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

-ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

-ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

2)ด้านองค์กรชุมชน

-ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน

-มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย

-ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

3)ด้านการจัดการ

-มีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

-มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้

-มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

-มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

4)ด้านการเรียนรู้

-ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

-มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

-สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

2.4.2 CBTกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวกับทรัพยากรที่ชุมชนใช้เป็นฐานการผลิตเป็นทรัพยากรเดียวกัน วัฒนธรรมธรรมชาติและสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนเรื่องจิตวิญญาณของชุมชน ในการสร้างสัมพันธ์กันภายในชุมชนและการสัมพันธ์กับภายนอก ควรจะเชื่อมโยงให้เห็นการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม

2.4.2.1 ความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น

Ecotourism (อีโคทัวร์ริซึม) ภาษาราชการเรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” แต่หลายชุมชนหรือหลายองค์กร เรียก “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” ซึ่งความแตกต่างของอีโคทัวร์ริซึม กับ CBT คือ CBT เน้นที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงาน แต่อีโคทัวร์ริซึม ธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง ชุมชนเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Homestay (โฮมสเตย์) ภาษาราชการเรียกว่า “ที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท” มีความแตกต่างจาก CBT คือ เน้นบ้านเป็นศูนย์กลาง แต่ CBT ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการบริหารจัดการที่ชัดเจนในรูปองค์กรชุมชน จะพักค้างคืนในชุมชนในรูปแบบที่ชุมชนจัดการ อาทิ โฮมสเตย์ รีสอร์ทชุมชน ตั้งแคมป์ หรือไม่ค้างคืนก็ได้

2.4.2.2 CBT : เครื่องมือในการพัฒนาชุมชน

CBT เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

ในขณะเดียวกันในภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น

2.4.3 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนมีหลักการดังนี้

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องรณรงค์กับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นการกำลัใจหรือสนับสนุนให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

2.4.3.1 รูปแบบการท่องเที่ยวของ CBT

รายการนำเที่ยวมีการออกแบบเพื่อให้ผู้มาเยือนได้รับประสบการณ์ในวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น แยกผู้มาเยือนและสมาชิกในชุมชนมีโอกาสที่จะพบและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การนำเที่ยวและบริการต่าง ๆ ดำเนินการโดยกลุ่มองค์กรชุมชน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ อาทิ ผู้ประสานงาน, ผู้นำเที่ยวท้องถิ่น ครอบครัวโฮมสเตย์ ฝ้ายอาหาร ยานพาหนะ เป็นต้น

รูปแบบการท่องเที่ยว CBT มี 3 รูปแบบ :

1. **แลกเปลี่ยนเรียนรู้** เป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวปกติของชุมชน
2. **ศึกษาดูงาน** เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งการบรรยาย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้ผู้มาศึกษาดูงานได้นำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทหรือวัตถุประสงค์ของการศึกษาดูงาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. **จิตอาสา** เป็นกิจกรรมเพิ่มเติมสำหรับอาสาสมัครที่ต้องการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2.4.3.2 สิ่งที่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้จากการท่องเที่ยว CBT

1. **ค้นหา** สืบหาความงามที่เรียบง่ายของหมู่บ้านในชนบท และมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของคนในชุมชน

2. **เรียนรู้** วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความหลากหลายแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น

3. **แลกเปลี่ยน** ด้วยความอ่อนน้อม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง

4. **พักอาศัย** ในบ้านกับครอบครัวคนท้องถิ่น รับประทานอาหารพื้นบ้าน และแลกเปลี่ยนเรื่องราวที่เปี่ยมไปด้วย รอยยิ้ม ความมีชีวิตชีวาและเสียงหัวเราะของสมาชิกในครอบครัว

5. **เดินป่า** กับคนท้องถิ่น ในเส้นทางที่สวยงามและมีความหมาย สอดแทรกเรื่องราวภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำนานพื้นบ้านจากอดีตจวบจนปัจจุบัน

เก็บเกี่ยว ผลไม้สด สมุนไพร และผักจากสวนของครอบครัวคุณก่อนที่จะเรียนรู้สูตรอาหารและมีส่วนร่วมในการทำอาหารกับคนท้องถิ่น

6. **ดำน้ำ** ดูความงามใต้ท้องทะเลสีคราม หรือใช้ชีวิตล่องเรือไปหาปลากับชาวประมงพื้นบ้าน

7. **เลือก** เรียนรู้และกิจกรรมได้ตามความสนใจ

2.4.4 กระบวนการพัฒนา CBT

CBT เป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่มีแนวคิดชัดเจน กล่าวคือ เป็นการท่องเที่ยวที่จัดการโดยชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จุดเด่น ของ CBT คือ แต่ละชุมชนจะมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิม เป็นการท่องเที่ยวที่เห็นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ

การท่องเที่ยวที่ไปเยี่ยมชุมชนมีการนำเสนอจุดขายที่เหมือน ๆ กัน กล่าวคือ ที่พักและอาหารท้องถิ่น กิจกรรมนำเที่ยวก็คล้าย ๆ กัน คล้าย ๆ กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แต่สิ่งที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนแตกต่างจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น คือ ระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และรูปธรรมที่จับต้องได้ว่าการท่องเที่ยวส่งผลประโยชน์ต่อชุมชนโดยภาพรวมอย่างไร ทั้งเรื่องการพัฒนาชุมชนและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงการต้อนรับที่อบอุ่น มีอัธยาศัยไมตรี มีโอกาสพบปะกับคนที่หลากหลายในชุมชน โดยที่ทุกคนรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของบ้านพร้อมต้อนรับแขกผู้มาเยือน ได้สัมผัสความเป็นชุมชนในการดำเนินวิถีชีวิตที่เป็นปกติ

ความรู้สึกเป็นเจ้าของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว เข้ามาควบคุมผลกระทบจากการท่องเที่ยว ผู้มาเยือนสามารถรับรู้ถึงความตั้งใจจริงนั้นได้จาก “กองทุนชุมชน” ที่ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน แม้ว่าสมาชิกในชุมชนอาจไม่ได้รับรายได้โดยตรงจากการท่องเที่ยว แต่ผลการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้ตัดรายได้ส่วนหนึ่งเข้ากองทุนเพื่อให้ส่วนรวมได้ร่วมรับประโยชน์ รวมทั้งการมีกฎกติกาเพื่อให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตนที่เคารพคนท้องถิ่น และไม่ทำการใด ๆ ที่ผิดจารีตประเพณีของชุมชน ขณะที่พักในหมู่บ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4.4.1 ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน

“ความอยู่รอดของชุมชนขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากรธรรมชาติวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงผูกพันกับทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า” CBT เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ทั้งการสร้างภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการเผยแพร่ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากร สื่อสารปัญหาความขัดแย้งในการแย่งชิงทรัพยากรให้คนภายนอกได้รับทราบ สร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวให้ผู้มาเยือนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ จัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาชุมชน สร้างความร่วมมือของหน่วยงานในการทำงานเป็นพันธมิตรร่วมกับชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

“วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่บอกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนจะทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอดสืบทอดกันได้อย่างต่อเนื่อง” CBT เป็นเครื่องมือในการสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในการนำเสนอ “ของดี” ชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้น ถิ่นทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ชุมชนมีการบริหารจัดการและร่วมกันกำหนดว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอะไรบ้างที่ชุมชนพร้อมในการนำเสนอ และสร้างการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ตลอดจนมีแนวทางปฏิบัติตัวสำหรับนักท่องเที่ยว

การที่มีนักท่องเที่ยวสนใจแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น เป็นตัวกระตุ้นอีกทางหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจ และมีชีวิตชีวาในการนำเสนอข้อมูล สามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวในกิจกรรมทางวัฒนธรรมของตน สร้างความประทับใจให้ผู้มาเยือน และทำให้เยาวชนคนรุ่นหลังเห็นคุณค่าของชุมชนตนเอง

3. เที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนการพัฒนาคน

“ความภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น หรือชาติพันธุ์ของตน ความร่วมมือและความสามัคคีของคนในชุมชน การมีพื้นที่ทางสังคม ได้รับการยอมรับจากคนภายนอก เป็นหัวใจสำคัญของการดำรงไว้ซึ่งความเป็นชุมชน” CBT ช่วยให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดบทบาทของชุมชนต่อการท่องเที่ยว มีกระบวนการในการจัดการความรู้ภายในชุมชน มีการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ใหม่ให้กับสมาชิกในชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจในการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก มีความเชื่อมั่นให้คนในชุมชนในการนำเสนอ “ปัญหาและความต้องการ” กับหน่วยงานภายนอก นำเสนอประสบการณ์และความสำเร็จในการพัฒนากับคนและหน่วยงานที่มาศึกษา-ดูงาน นอกจากเป็นการพัฒนา “คนใน” แล้วยังให้การศึกษากับ “คนนอก” ด้วย

4. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) มีส่วนสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิตคนท้องถิ่น

“การท่องเที่ยวเป็นการดึงคนจากภายนอกมาเรียนรู้ชุมชน แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนคือ วิถีชีวิตที่แตกต่าง และวัฒนธรรมดั้งเดิม จุดดึงดูดคือวิถีที่เรียบง่ายและมีการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นรายได้เสริม ที่สามารถนำรายได้นั้นไปปรับปรุงที่อยู่อาศัย การซ่อมแซมหรือเป็นทุนการศึกษาให้กับลูกหลาน โดยที่ชาวบ้านยังคงดำเนินวิถีดั้งเดิมหรือเป็นการสร้างทางเลือกเรื่องรายได้ให้กับบางครอบครัว ในการสร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สร้างงานให้กับคนในชุมชนการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเรื่องความสะอาดและสุขอนามัย นอกจากนี้ เมื่อชุมชนเริ่มเป็นที่รู้จักก็จะมีหน่วยงานลงไปสนับสนุนเรื่องอุปโภคบริโภค” การที่การท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริม ทำให้ชาวบ้านไม่คิดพึ่งพารายได้หลักจากการท่องเที่ยว และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติต่อเนื่องไม่ว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหรือไม่ก็ตาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5 การอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์

ในประเทศไทยปรากฏเมืองเก่ามากมายกระจายอยู่ในทุกภาคของประเทศ เมืองเก่าจำนวนมากเป็นพื้นที่ที่มีประชากรใช้ประโยชน์เป็นที่ตั้งชุมชนต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เมืองเก่าเหล่านี้มีประวัติความเป็นมายาวนาน มีเรื่องราวของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตามช่วงเวลาต่างๆ อย่างมากมาย สามารถใช้เป็นตัวอย่งในการศึกษาทำความเข้าใจเรื่องทิศทางและแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมมนุษย์ได้อย่างดี

ปัจจุบันทุกจังหวัดมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านลักษณะกายภาพและสังคมวัฒนธรรมอย่างมากและรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อร่องรอยและทำเลที่มีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติความเป็นมา รวมทั้งพื้นที่ที่เป็นเมืองเก่า มีโอกาสที่จะถูกเปลี่ยนแปลงหรือถูกทำลายไปอย่างสิ้นเชิงก่อนเวลาอันสมควร จึงควรมีการดำเนินการแทรกแซงกระบวนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เพื่ออนุรักษ์ร่องรอยและทำเลบางส่วนที่มีความสำคัญต่อการศึกษาประวัติความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงของเมืองเก่าในประเทศไทยไว้ มิให้เสื่อมสภาพจนหมดสิ้นไปก่อนเวลาอันควรและรักษาไว้มรดกทางวัฒนธรรมสมัยอดีตเหล่านี้ไว้ให้เป็นสมบัติตกทอดแก่ประชากรรุ่นลูกรุ่นหลานสืบไป

ทั้งนี้ ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (2550) ได้ให้หลักการของการพัฒนาเมืองเชิงอนุรักษ์ไว้ว่า เป็นการพัฒนาโดยแยกพื้นที่พัฒนาเชิงเศรษฐกิจออกจากพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ทางศิลปกรรมและธรรมชาติ แต่ยังคงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมต่อของพื้นที่พัฒนาทั้งสองลักษณะ โดยให้เห็นการคลี่คลายที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงจากพื้นที่อนุรักษ์ไปสู่พื้นที่พัฒนาเชิงเศรษฐกิจ พื้นที่อนุรักษ์ต้องปรับปรุงให้อัฒกประกอบของชุมชนเมืองเดิมปรากฏอย่างเด่นชัดทั้งรูปแบบอาคาร ผังบริเวณ สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศของทั้งพื้นที่ ส่วนพื้นที่ที่พัฒนาเพื่อเศรษฐกิจต้องให้ห่างจากพื้นที่อนุรักษ์ ระยะห่างระหว่างสองพื้นที่ต้องขึ้นอยู่กับอัตราความเจริญเติบโตของเมืองแต่ละเมือง ทั้งนี้ต้องไม่ให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้ามารบกวนพื้นที่อนุรักษ์

ในพื้นที่อนุรักษ์เมื่อได้รับการปรับปรุงอาคาร สถานที่ และสิ่งที่มีคุณค่าปรากฏให้เห็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ชัดเจนในระดับหนึ่งแล้ว จะต้องมีการจัดการปรับปรุงในรายละเอียดต่างๆ และจัดการเพื่อให้ได้บรรยากาศของพื้นที่ที่ได้รับการอนุรักษ์นั้น ในการปรับปรุงจะต้องระมัดระวังมิให้เน้นการตกแต่งมากเกินไปจนได้รับความรู้สึกแปลก ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเดิม หากเป็นเช่นนั้นจะไม่เรียกว่าการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ แต่จะเป็นการตกแต่งเมือง

การพัฒนาเมืองเก่าในเชิงอนุรักษ์นั้น นอกจากการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมสำคัญ อัตลักษณ์ คุณลักษณะเฉพาะ บุรณภาพ และความเป็นของเดิมแท้ของเมืองเก่าแล้ว จะต้องคำนึงถึงระบบนิเวศของเมืองด้วย อาทิ สายน้ำหรือแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงเมือง ระบบนิเวศเกษตรโดยรอบเมืองเก่า และระบบนิเวศธรรมชาติที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับเมืองเก่า เพราะระบบนิเวศเหล่านี้ย่อมมีผลในการทำให้เมืองเก่าสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นภาพของการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าจึงมีบริบทที่กว้างขวางมากขึ้น นอกจากนี้ในบางประเทศ อาทิ ญี่ปุ่น ยังได้มีการขยายขอบเขตของการอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่าไปถึงขั้นของการปลูกไม้ใหญ่ไว้เพื่อใช้ซ่อมแซมอาคารที่เป็นสถาปัตยกรรมสำคัญ ภายในเมืองด้วย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ นอกจากจะแสดงถึงความตั้งใจจริงในการอนุรักษ์เมืองเก่าไว้ให้ได้อย่างยั่งยืนแล้ว ยังแสดงถึงความเจริญทางด้านจิตใจของผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองเก่าด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อย่างไรก็ตาม แนวคิดสำคัญอีกประการหนึ่งในการพัฒนาชุมชนในแนวอนุรักษ์ก็คือ การบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เข้ามาช่วยในงานด้านการอนุรักษ์ และส่งเสริมให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการมากที่สุด ทั้งนี้การบูรณาการจะต้องผสมผสานทั้งศาสตร์และศิลป์ในหลายด้านด้วยกัน อาทิ การใช้หลักนิติศาสตร์เข้ามาช่วยในการออกกฎหมาย และกำหนดมาตรการที่เหมาะสม การใช้หลักรัฐศาสตร์เพื่อการจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน เสมอภาค และเป็นธรรม การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อสร้างเครื่องมือและแนวคิดใหม่ๆ ในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น การใช้หลักเศรษฐศาสตร์มาสร้างแรงจูงใจในเชิงเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการ

การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะชาวชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ที่อยู่ในเมืองเก่า และจะเป็นผู้สานต่อให้เกิดความยั่งยืนของเมือง ดังนั้นการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงคุณค่า และความสำคัญของเมืองเก่าจึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนโดยทั่วไปเกิดจิตสำนึกและความตระหนักในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของเมืองเก่าต่อไป

อย่างไรก็ตามสำหรับแนวคิดหลักในการอนุรักษ์ ได้มีการกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การอนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่า พ.ศ. 2548-2552 ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2548 ดังนี้ “เมืองเก่าหรือเมืองประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ เป็นพื้นที่ที่ควรได้รับการปกป้องรักษาและส่งเสริมให้อัตลักษณ์และคุณลักษณะเฉพาะ (identity and character) ดำรงอยู่ และส่งผลให้เกิดคุณค่า ความสำคัญ บุรณภาพและความเป็นของแท้ (integrity and authenticity) แก่พื้นที่ ทั้งในส่วนที่เป็นรูปธรรม (tangible heritage) และส่วนที่เป็นนามธรรม (intangible heritage) ที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนและให้ความสำคัญกับความสมดุลของระบบนิเวศ สภาพเศรษฐกิจชุมชน และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน”

แนวทางการรักษาเอกลักษณ์ ภูมิทัศน์ และการฟื้นฟูเมืองเก่า

การรักษาเอกลักษณ์ ภูมิทัศน์ และการฟื้นฟูชุมชนในเมืองเก่า แนวทางการรักษาที่เป็นสากลนั้น เซอร์เบอร์นาร์ด เฟลเดน (Fielden, 1993) ได้ให้หลักการในแง่ของการวางแผนการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ไว้ 4 ประการ คือ

- การผนวกการอนุรักษ์เข้าไว้ในแผนพัฒนาเมือง (integrated conservation)
- การควบคุมการเปลี่ยนแปลง (control of change)
- การออกแบบสิ่งก่อสร้างทดแทน (infill design)
- การบริหารจัดการ (administrative actions)

โดยหลักการทั้งสี่ มีรายละเอียดดังนี้

การผนวกการอนุรักษ์เข้าไว้ในแผนพัฒนาเมือง (integrated conservation) แนวคิดของการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือจะต้องผสมผสาน (integrate) งานอนุรักษ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ของการวางผังเมือง เนื่องจากการอนุรักษ์เมือง ไม่อาจพิจารณาอย่างโดดเดี่ยวได้ กลวิธีที่ใช้ในการวางแผนพื้นที่ประวัติศาสตร์ในเมือง ประกอบไปด้วยเทคนิคทางด้านการอนุรักษ์ และฟื้นฟู รวมทั้งการจัดหาบริการสาธารณะ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพของพื้นที่ในระยะยาว การวางแผนอนุรักษ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ควรมีการดำเนินการร่วมกับผู้อาศัยในพื้นที่ และควรมีการออกกฎหมายข้อบังคับและการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติ

การควบคุมการเปลี่ยนแปลง (control of change) การควบคุมอัตราการเจริญเติบโตหรือการพัฒนาใหม่ๆ เป็นวัตถุประสงค์หลักอีกประการหนึ่ง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและสังคม จะทำให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี โดยการหามาตรการควบคุมการพัฒนาที่มีมากเกินไป โดยการกำหนดขนาดและรูปแบบอาคาร การจำกัดปริมาณการจราจร และการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม

การออกแบบสิ่งก่อสร้างทดแทน (infill design) การออกแบบอาคารใหม่หรือโครงสร้างหรือส่วนต่อเติม ควรมีพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์ที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเนื้อเมือง (urban fabric) และหน้าที่ใช้สอย (function) ดังนั้น หลักการของการออกแบบชุมชนเมือง และความงามของเมือง จะต้องนำมาประยุกต์ใช้

การบริหารจัดการ (Administrative Actions) การบริหารและการจัดการในพื้นที่อนุรักษ์เมืองเก่า เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ได้มีการกล่าวไว้ว่า ไม่มีแผนอนุรักษ์ใดที่ทำได้สำเร็จ หากไร้การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น (Shankland, 1975) และในบางครั้งอาจต้องอาศัยอำนาจระดับสูงในการดำเนินงานให้เป็นผล (Holiday, 1973) นอกจากหน่วยงานท้องถิ่นแล้ว ยังมีหน่วยงานอีกหลายส่วนที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ รวมทั้งการออกกฎหมายและมาตรการควบคุมและสนับสนุนให้เป็นไปตามแผนการอนุรักษ์ที่ได้จัดทำไว้

การบริหารจัดการเมืองเก่า จะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยในกรณีเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตหรือมีกิจกรรม (living city) และเมืองที่ตายแล้วหรือไร้กิจกรรม (dead city) เมืองเก่าที่ยังมีชีวิต หมายถึงเมืองที่ยังคงมีกิจกรรมโดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ การส่งเสริมการอนุรักษ์ย่านเมืองเก่า จะต้องคำนึงถึงเครื่องมือทางการเมืองที่ยังมีพลวัต (dynamic political instruments) มากกว่าวิธีการที่หยุดนิ่งหรือเน้นเฉพาะทางด้านเทคนิค (static or technical means) ซึ่งจะทำให้เมืองหยุดการเจริญเติบโต และให้ผลร้ายกับพื้นที่อนุรักษ์ไปด้วย ดังนั้น การบริหารจัดการเมืองเก่าที่ยังมีชีวิตอยู่ จะต้องให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการเน้นทางด้านกายภาพ (Feilden, 1993) แต่สำหรับเมืองที่ตายแล้ว วิธีการจะเน้นที่การสร้างสรรค์ หรือจัดเตรียมที่ว่าง (space) และลักษณะภูมิทัศน์ ให้สอดคล้องกับสิ่งก่อสร้างที่มีการอนุรักษ์ การควบคุมลักษณะภูมิทัศน์ทั้งหมด จะมีความสำคัญมาก (Goakes, 1987) ดังนั้น การบริหารจัดการ ควรจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านกายภาพมากกว่าการพิจารณาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับในประเทศไทย ดร. นิจ ธิญะธีระนันท์ ได้เคยให้แนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปกรรมในเมืองไว้ 6 ประการ มีรายละเอียดดังนี้ (นิจ ธิญะธีระนันท์, 2520)

ก) การใช้ประโยชน์ที่ดิน มีข้อพิจารณาคือ

- การจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม
- การฟื้นฟูบูรณะชุมชนให้กลับคืนสู่ชีวิต และ
- การจัดให้มีสวนสาธารณะ

ข) การพัฒนาและก่อสร้าง มีข้อพิจารณาคือ

- การออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีความกลมกลืนกับอาคารข้างเคียง
- การควบคุมความสูง ซึ่งหมายถึงการควบคุมความหนาแน่นโดยปริยาย และยังทำให้ไม่บดบังหรือข่มอาคารเดิม ความสูงนี้รวมถึงเสาไฟฟ้า เสาโทรเลข ฯลฯ ด้วย
- ลักษณะภายนอก ต้องมีการควบคุมลักษณะภายนอกของอาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การบำรุงรักษาให้อาคารและสภาพแวดล้อมดำรงคุณค่าอยู่เสมอ

ค) การอนุรักษ์

การคุ้มครองคุณค่าและความงาม โดยการขึ้นทะเบียนวัตถุและบริเวณ ซึ่งคุณค่าที่คุ้มครอง ควรมี 3 ลักษณะ คือคุณค่าทางวิทยาการ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าความงามตามธรรมชาติ

- 1.1 การอนุรักษ์สมบัติวัฒนธรรม จะต้องควบคุมไปกับการพัฒนาเมืองและภาคโดยพยายามธำรงรักษาลักษณะพิเศษของท้องถิ่นที่ปรากฏอยู่
- 1.2 แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง เป็นที่โล่ง และเป็นแหล่งที่งดงาม ให้ความรื่นรมย์แก่เมือง
- 1.3 ต้นไม้ ควรเก็บรักษาไว้ รวมทั้งให้มีการรักษาหน้าดินไว้ ในบางประเทศมีการขออนุญาตตัดต้นไม้แม้ว่าจะอยู่ในบ้านของเอกชน
- 1.4 โครงการพัฒนา เช่น สะพานลอย ถนนร่อมคลอง ควรมีการพิจารณาก่อนการดำเนินการ เพราะอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทัศนียภาพของเมือง

ง) การสัญจร

- 1.1 ถนนและอุปกรณ์ ควรมีทางเท้ากว้าง และบริเวณปลูกต้นไม้ เครื่องเรือนในถนน และบริการสาธารณะ อาจจัดให้อยู่ในอาคารสถานที่ราชการ รวมทั้งการนำสายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ สายโทรเลข ลงใต้ดินในถนนบางสาย
- 1.2 ระบบถนน โดยสร้างถนนเลี้ยวบริเวณที่ระอนุรักษ์ และปรับเปลี่ยนถนนเดิมในบริเวณอนุรักษ์ให้เป็นทางเท้า
- 1.3 ทางเท้าได้ช้ายค่า ควรจัดให้มีเฉพาะย่านพาณิชยกรรม
- 1.4 ทางเดินและทางจักรยานในเขตอนุรักษ์ ควรลดการจราจรสำหรับรถยนต์ โดยเฉพาะรถยนต์ส่วนตัว และคืนเมืองให้กับคนและจักรยาน ถนนบางแห่ง อาจให้มีการปิดการจราจรแล้วเปิดให้เป็นทางเท้า เพื่อเสริมการจับจ่ายซื้อของ โดยอาจให้มีหาบเร่แผงลอยที่เป็นระเบียบเรียบร้อยร่วมอยู่ด้วยเป็นสัดส่วน

ฉ) บริการสาธารณะ

- 1.1 ปัจจัยพื้นฐาน บริการสาธารณะจะต้องจัดให้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผน พัฒนา และบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง
- 1.2 การรณรงค์ต่อต้านความน่าเกลียด โดยใช้วิธีการชักชวนและวิธีการทางกฎหมาย
- 1.3 ที่สาธารณะและบริการในเมือง โดยต้องจัดให้มีสาธารณูปการกระจายอยู่ในระยะ และบริเวณอันเหมาะสม เช่น พืชพันธุ์สถาน หอสมุด สวนสาธารณะ ลานกลางเมือง
- 1.4 การควบคุมสิ่งโฆษณา กำหนดให้มีได้เฉพาะย่านพาณิชยกรรม และต้องคำนึงถึงผลทางการมองเห็นด้วย
- 1.5 ความเงียบสงบ จะต้องมีการควบคุมระดับเสียงที่เกิดจากอุตสาหกรรมและยานพาหนะ และจากกิจกรรมต่างๆ

ข) คณะกรรมการเฉพาะกิจ โดยในท้องถิ่น ควรตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งเพื่อปกป้องและส่งเสริมคุณภาพและความงามของสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นของตน และควรมีการตั้งรางวัลสำหรับมอบให้แก่องค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนในการปกป้องและส่งเสริมคุณภาพของสิ่งแวดล้อมนั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในอีกลักษณะหนึ่ง ในเมืองเก่าที่มีชุมชนดั้งเดิมที่มีลักษณะพื้นถิ่น ควรจะมีแนวทางการอนุรักษ์ที่เป็นพิเศษ ในการนี้ ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ (Eim-anant, 1997) ได้ให้แนวทางในการอนุรักษ์ชุมชนพื้นถิ่นในภาคเหนือของไทยไว้ ว่าจะต้องมีการอนุรักษ์ในสิ่งต่าง ๆ 4 ประการ คือ

ก) อนุรักษ์มโนทัศน์ (conservation of concepts) หมายถึงแนวคิดของการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป จะมีผลทำให้สภาพความเป็นอยู่เดิมๆ ต้องเปลี่ยนไปด้วย หากไม่มีแนวทางในการกำหนดแบบแผนการพัฒนาแล้ว การอนุรักษ์จะดำเนินการไม่ได้เลย การอนุรักษ์มโนทัศน์ จะทำได้โดยการให้การศึกษาผู้เฒ่าผู้แก่ คนในชุมชน และอาจหมายรวมถึงกิจกรรมที่ช่วยปลูกจิตสำนึกเพื่อให้เข้าใจถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมที่อาศัยอยู่ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนสามารถปรับแนวความคิดในการดำรงชีวิตสมัยใหม่ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตเดิมของตนได้

ข) อนุรักษ์รูปแบบ (conservation of styles) จะต้องมีการศึกษารูปแบบของสิ่งก่อสร้างในชุมชนอนุรักษ์อย่างละเอียด และบันทึกไว้เป็นหลักฐาน การดัดแปลงต่อเติม สามารถทำได้ แต่ต้องให้สอดคล้องกับรูปแบบดั้งเดิม การบูรณปฏิสังขรณ์ จะต้องดำเนินการตามรูปแบบเดิม รวมทั้งวัสดุและฝีมือช่าง การอนุรักษ์รูปแบบนี้ เพื่อให้มีการดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ควรจะมีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาหรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น "เพื่อเก็บรักษารวบรวมและให้มีการศึกษางานช่างเพื่อให้คงไว้ซึ่งลักษณะ รูปแบบของสิ่งก่อสร้างเดิมในชุมชน

ค) อนุรักษ์ฝีมือช่าง (conservation of craftsmanship) งานช่างฝีมือมักถูกละเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานช่างปูน ช่างไม้ ซึ่งสำคัญมากในงานสถาปัตยกรรมของไทย การอนุรักษ์งานช่างฝีมือนี้ รวมถึงเครื่องมือเครื่องมือที่ใช้ด้วย ซึ่งต้องเหมือนของเดิมเพื่อให้ได้รูปลักษณะเดียวกัน การอนุรักษ์งานช่าง ทำได้โดยการฝึกอบรมช่างรุ่นใหม่ โดยให้สังเกตและฝึกฝนตามช่างฝีมือที่ได้รับการฝึกฝนมาแต่โบราณ ในประเทศไทย น่าจะได้มีการตั้งโรงเรียนช่างสิบหมู่ขึ้น และควรจะมีการจัดประกวดฝีมือช่างเพื่อพัฒนาฝีมือและสร้างความภาคภูมิใจให้กับช่างฝีมือด้วย

ง) อนุรักษ์วัสดุ (conservation of building materials) การพิจารณาการใช้วัสดุในงานอนุรักษ์ มักจะถูกละเลย ทำให้เกิดความขัดแย้ง ความไม่กลมกลืน นอกจากนั้น บางส่วนยังเป็นตัวเร่งให้วัสดุเดิมที่มีอยู่เสื่อมสภาพเร็วขึ้น การใช้วัสดุ ไม่ใช่คำนึงแค่พื้นผิวเหมือนของเดิมเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงคุณสมบัติด้วย เช่นการใช้ปูนฉาบสมัยใหม่ จะไม่เหมาะสมกับการฉาบผนังที่เป็นอิฐเก่า เนื่องจากปูนฉาบสมัยใหม่จะมีความแกร่งกว่าอิฐมาก ทำให้เกิดรอยแยกในการก่อ หรือการใช้ไม้ที่อบไม่แห้ง ก็จะทำให้ไม้เสียกำลัง ดังนั้นจึงควรให้มีการส่งเสริมการผลิตขึ้นมาใหม่ และควรพิจารณาในแง่ของ การตลาด ด้วย เพราะวัสดุแบบเก่าคงขายได้ไม่มาก จึงควรให้หน่วยงานของรัฐบาล เช่นสถาบันการศึกษา เป็นผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย และทดลองผลิตวัสดุต่างๆ เหล่านี้

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พันทิพา มาลา และลำยองปลั่งกลาง.(2553) ได้ทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา ชุมชนอำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ได้ศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีพื้นบ้านของชุมชนบ้านแพรกที่สืบทอดกันมา และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาและฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนบ้านแพรกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อแรก พบว่าชุมชนอำเภอบ้านแพรกมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย มีการขุดพบโบราณวัตถุเครื่องเคลือบ เครื่องปั้นดินเผาเป็นจำนวนมาก และพบสมุดข่อยโบราณตามวัดเก่าของชุมชน ที่มีบันทึกกล่าวถึงบ้านแพรกตั้งอยู่สองฝั่งแม่น้ำลพบุรีสายเก่า ความเป็นอยู่ตามวิถีชีวิตเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเกษตร มีหัตถกรรมสำคัญคือ พัดสาน มีตำนาน มีความเชื่อที่จารึกสมุดข่อยที่ถูกเก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถาน บ้านแพรงที่สามารถสืบค้นได้ถึงปัจจุบัน ที่ชาวชุมชนและสถาบันการศึกษาในชุมชนได้ร่วมจัดกิจกรรมนำเสนอแก่บุคคลภายนอกให้รู้จักในงาน “วันรักบ้านแพรง” ส่วนผลวิจัยตามสถิติประสงค์ข้อสองพบว่า ชุมชนมีศักยภาพเพียงพอที่จะจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะมีคุณค่าทางการศึกษา มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีความปลอดภัย แต่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ขาดศักยภาพความพร้อมของบุคลากร แต่สามารถพัฒนาได้ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพไว้ประกอบด้วย การจัดการบริหารในรูปคณะกรรมการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการจัดการทางการตลาดตามความต้องการและความพร้อมของชุมชนก็จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาว

ชนกพร ไผทสิทธิกุล.(2552)ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย” การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม โดยศึกษาองค์ประกอบต่างๆ เช่นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและแม่น้ำ สภาพทางกายภาพชุมชน ผังหมู่บ้านและเรือนพื้นถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิต คติความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม ตลอดจนผลกระทบและความเปลี่ยนแปลง เพื่อนำเสนอแนวทางการอนุรักษ์ของชุมชน 3 ชุมชนที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำกก จังหวัดเชียงราย คือ ชุมชนบ้านรวมมิตร ชุมชนบ้านจะคือ และชุมชนแม่สลัก

จากการศึกษาพบว่าทั้ง 3 ชุมชนที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆล้วนมีความสัมพันธ์กับแม่น้ำ ทั้งวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ตลอดจนการดำรงชีพ เนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่ดำรงชีพด้วยการเกษตรกรรมและกสิกรรม ตลอดจนมีประเพณี พิธีกรรมทางด้านความเชื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำ

ปวิรรต สมนึก. (2545) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภูกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม” การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภูที่เน้นในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อการศึกษากระบวนการดำเนินงานของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการอนุรักษ์วัฒนธรรม และ เพื่อศึกษาปัจจัยในการดำเนินงานที่นำไปสู่ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภู โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องของชุมชน การสัมภาษณ์แกนนำและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภู ตลอดจนการประชุมกลุ่มย่อย (focusgroup) ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภู ผลการศึกษาพบว่า

1. ภูมิปัญญาของตนเองชาวบ้านภูตามวิถีชีวิตของชาวภูไท จนทำให้แกนนำชุมชนได้เกิดแนวคิดและเริ่มทำ โฮมสเตย์ในหมู่บ้านขึ้น แต่ปรากฏว่าผลการทำ โฮมสเตย์ล้มเหลว เพราะไม่มีสิ่งดึงดูดความสนใจของผู้คนหรือนักท่องเที่ยวจนกระทั่งหมู่บ้านได้รับรางวัลหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว ส่งผลให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีศักยภาพที่พร้อมให้บริการกับนักท่องเที่ยว กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง

2. กระบวนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านภูนั้น ใช้โครงสร้างของกรรมการหมู่บ้านเข้ามา และแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความเหมาะสมออกเป็น 6 ฝ่ายด้วยกัน โดยมีกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ชุมชนออกเป็น 6 ฐานสำหรับกลไกการจัดการในการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนบ้านภูนั้น มีการดำเนินการในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผ่านศูนย์เรียนรู้ชุมชนบ้านภูด้านการส่งเสริมอาชีพด้านศิลปะและวัฒนธรรม โดยชุมชนบ้านภูได้รวมกลุ่มอาชีพต่างๆขึ้นมาเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟู และด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม โดยผ่านวัดซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน

3. ปัจจัยในการดำเนินงานที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือความต้องการและความสามัคคีของคนในชุมชนการมีจิตสำนึกและภูมิใจในบ้านเกิดที่เป็นแบบฉบับของชาวผู้ไท ที่มีวัฒนธรรมและความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีจิตใจโอบอ้อมอารี และการรู้จักการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

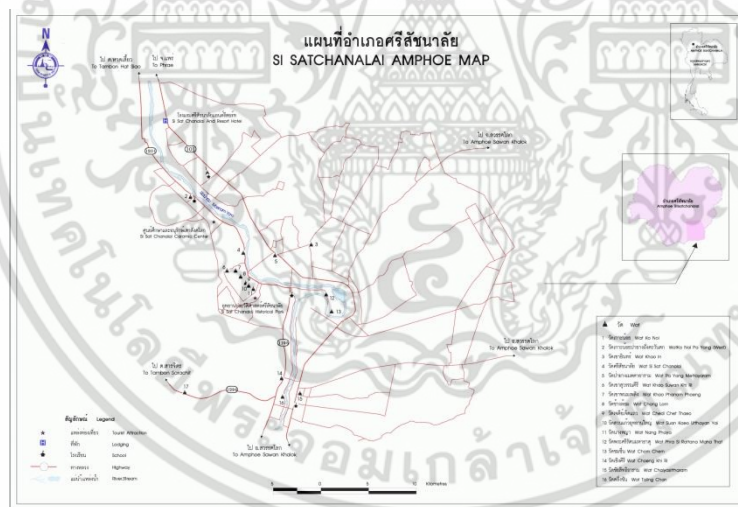
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย

ในงานวิจัยเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพชุมชนและพฤติกรรมการใช้พื้นที่ในชุมชนเพื่อเสนอแนวทางในเพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพชุมชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินงานไว้ ดังนี้

- 3.1 พื้นที่ศึกษา
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

3.1 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ทำการศึกษางานวิจัยเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศึกษาลักษณะทางกายภาพชุมชน คือพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย แสดงที่ตั้งของพื้นที่ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 แสดงพื้นที่อำเภอศรีสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย
ที่มา : <http://www.hotsia.com/thailandmap/sukhothai>

จากภาพแสดงถึงพื้นที่การศึกษาอยู่ทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยตั้งอยู่ในจังหวัดสุโขทัย และเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับประชากรพื้นถิ่นและประชากรแฝง กระจายอยู่โดยรอบหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นเดิมที่มีเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย ตั้งอยู่ในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านเกาะน้อยในปี พ.ศ. 2557 จำนวน 1,816 คน ในจำนวน 574 ครัวเรือน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 3.2 แสดงพื้นที่ศึกษาตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีษะนาถ อำเภอศรีษะนาถ จังหวัดสุโขทัย
ที่มา : <https://www.google.co.th/maps/place>

3.1.1 ลักษณะทางกายภาพขอบเขต

บ้านเกาะน้อยเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนล่างของประเทศ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอศรีษะนาถ ประมาณ 5 กิโลเมตร

ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ หมู่ที่ 4 ตำบลหนองอ้อ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ แม่น้ำยม

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ หมู่ที่ 4 ตำบลสารจิตร

ทิศใต้ ติดต่อกับ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองอ้อ

3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยมเกิดจากสันเขาฝิปันน้ำ อำเภอปาง จังหวัดพะเยา ไหลผ่านจังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย จากทางเหนือสู่ทางใต้ ผ่านพื้นที่อำเภอศรีษะนาถ อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกงไกรลาศ เป็นระยะทางประมาณ 170 กิโลเมตร ไปบรรจบแม่น้ำน่านที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

แม่น้ำยมเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดสุโขทัย เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของจังหวัด ราษฎรส่วนใหญ่ได้อาศัยน้ำจากแม่น้ำยมในการทำการเกษตรและการอุปโภค บริโภค แม่น้ำยมเป็นแม่น้ำที่มีความลาดเทสูง โดยเฉพาะช่วงต้นน้ำ ดังนั้นจึงเป็นปัญหาในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำในแม่น้ำ คือในฤดูฝนจะมีน้ำมากเกินความต้องการ และไหลลงสู่ทางใต้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณที่ราบลุ่ม จนเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นเหตุให้พื้นที่การเกษตรได้รับความเสียหาย ส่วนในฤดูแล้งน้ำจะมีปริมาณน้อย ลำน้ำจะแห้งขอดเป็นตอน ๆ ราษฎรจึงไม่มีน้ำใช้ในการเกษตรเพียงพอ ปัจจุบันได้มีการสร้างแหล่งเก็บน้ำถาวรเป็นช่วง ๆ สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ได้แก่ ตำบลดงคู่, ป่าจิว, สารจิตร, หนองอ้อ, ศรีสัชชาลัย, ท่าชัย, หาดเสี้ยว พื้นที่ภูเขาและคอกข้างลาดชัน บริเวณตำบลแม่สิน, แม่สำ, บ้านตึก, บ้านแก่งทรัพยากร อำเภอศรีสัชชาลัยเป็นอำเภอหนึ่งที่มีพื้นที่มาก และเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม และยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วยป่าไม้มีค่า มีพื้นที่ดินที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก มีแร่ธาตุที่สำคัญ มีแหล่งน้ำธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยว

3.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศ มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว อุณหภูมิโดยเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 27.6 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33.0 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.2 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,208.8 มิลลิเมตร โดยมีปริมาณฝนตกมากที่สุดของจังหวัด

3.1.3 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ข้อสรุปและเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง ในการลงพื้นที่สำรวจ ได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกพื้นที่ ดังต่อไปนี้

3.1.3.1 ลักษณะทางชุมชน

1. ชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก
2. ยังคงซึ่งศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นหลงเหลืออยู่
3. มีความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมระหว่างชุมชนกับแหล่งโบราณคดีเตาสังคโลก

3.1.3.2 ลักษณะที่ตั้งของชุมชน

1. ชุมชนที่เชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์อยู่กับแหล่งโบราณคดี
2. ชุมชนที่ตั้งอยู่ราบลุ่มแม่น้ำสายหลัก คือแม่น้ำยม
3. ชุมชนที่ตั้งอยู่บนถนนสายหลักที่เชื่อมโยงระหว่างแหล่งโบราณคดีและอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชาลัย

นาลัย

สรุปได้ว่าการเลือกพื้นที่ที่ทำการศึกษารวบรวมและเก็บข้อมูลเบื้องต้นถึงรูปแบบชุมชนพื้นถิ่น โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาจากปัจจัยข้างต้นและข้อมูลทุติยภูมิในการสำรวจเบื้องต้น พบว่าพื้นที่ที่น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ในยุคแรกของเมืองศรีสัชชาลัย จากหลักฐานพบว่าเมืองศรีสัชชาลัยหรือเมืองสวรรคโลกในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น เป็นเมืองสำคัญที่ผลิตภาชนะเครื่องเคลือบสังคโลกให้แก่กรุงศรีอยุธยา มีหลักฐานเอกสารโบราณของไทยและจีนประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 ได้กล่าวถึงเมืองโบราณแห่งหนึ่งอยู่ระหว่างบริเวณแถบเมืองสุโขทัย โดยเอกสารจีนโบราณราชวงศ์ซ่งเรียกว่าเมืองเฉิงเหลียง พงศาวดารโบราณเรียกว่า แดนเฉิงเหลียง ก่อนช่วงเวลาที่พักขุนศรีอินทราทิตย์จะเป็นกษัตริย์ปกครองสุโขทัยนั้น มีเหตุการณ์ที่ปรากฏในศิลาจารึกตำนานและ พงศาวดารยืนยันว่าปรากฏมีเมืองโบราณ 2 เมืองในลุ่มแม่น้ำยมอยู่ก่อนแล้ว คือ เมืองสุโขทัย กับเมืองเชลียงเนื่องจากหลักฐานที่ปรากฏแสดงให้เห็นถึงผลงานทางศิลปะหัตถกรรมที่โดดเด่น นับเป็นตัวแทนของศิลปกรรมไทย ยุคแรก และเป็นต้นกำเนิดของการสร้างประเทศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.2.1.1 ประชากรครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 5 หมู่บ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ทั้งเพศชาย และเพศหญิงที่ได้จากการเกณฑ์การเลือกพื้นที่ศึกษาและจัดทำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน รวมจำนวนประชากรครัวเรือนที่เลือกหมู่ทั้งสิ้น 574 ครัวเรือน

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรตามสถิติทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2557 ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีจำนวนประชากร 7,208 แยกเป็นชายจำนวน 3,518 คน หญิงจำนวน 3,690 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 2,461 หลังคาเรือน

หมู่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากรของตำบลหนองอ้อ			ครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านปายาง	418	389	807	271
2	บ้านคลองปากไร่	344	393	737	260
3	บ้านหนองอ้อ	256	254	510	229
4	บ้านหนองอ้อ	431	486	917	289
5	บ้านเกาะน้อย	893	923	1,816	574
6	บ้านเกาะน้อย	414	469	883	310
7	บ้านดงยาง	390	357	747	255
8	บ้านปางถ่าน	160	180	340	113
9	บ้านบำเพ็ญพัฒนา	212	239	451	160
รวม 9 หมู่บ้าน		3,518	3,690	7,208	2,461

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนราษฎร อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

จากตารางแสดงสถิติประชากรจากทะเบียนราษฎรอำเภอศรีสัชชนาลัย แยกรายพื้นที่ระดับตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย

3.2.1.2 ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลแบบสำรวจและสังเกตแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. ประชากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น
2. นักท่องเที่ยว
3. ผู้ประกอบการร้านค้า ซึ่งเป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ได้จากสูตร ทาโร ยามาเน (Yamane.1967 อ้างถึงใน วนิดา แสงเดช. 2556) คำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05% ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

E = ความคลาดเคลื่อนที่กำหนดว่ามีระดับ 0.05

โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาการวางผังชุมชนเทศบาลตำบลบ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นประชากรครัวเรือนในพื้นที่ทำการศึกษ 1 หมู่บ้าน โดยเงื่อนไขต้องเป็นเจ้าของบ้านหรือเป็นทายาทของครัวเรือนและมีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป เนื่องจากเป็นวัยที่มีวุฒิภาวะที่สามารถให้คำตอบได้ตามความต้องการที่แท้จริง ดังแสดงกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่การศึกษา

กลุ่มประชากร ที่ทำการศึกษา	ประชากรครัวเรือน	ประชากรรวม	กลุ่มตัวอย่าง
บ้านปายาง	271	7,208	200
บ้านคลองปากไร่	260		
บ้านหนองอ้อ	229		
บ้านหนองอ้อ	289		
บ้านเกาะน้อย	574		
บ้านเกาะน้อย	322		
บ้านดงยาง	255		
บ้านปางถ่าน	113		
บ้านบำเพ็ญพัฒนา	160		

จากตารางแสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการทำการศึกษาในพื้นที่ประกอบด้วย 1 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 หมู่บ้านเกาะน้อย กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการทำการศึกษาที่แบ่งออกเป็น 1 พื้นที่ศึกษา ดังนั้นการศึกษากลุ่มตัวอย่างจึงเป็น 1 หมู่บ้าน ทำการคัดเลือกจากทั้งหมด 574 ครัวเรือน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้จะเป็นข้อมูลสำหรับใช้กำหนดจำนวนแบบสำรวจและแบบสอบถามความคิดเห็นที่ใช้ในการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการวิจัยต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.3 เครื่องมือในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลการวิจัยการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใช้เครื่องมือวิจัย 2 แบบ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 แบบสำรวจและสังเกต

ในการสำรวจและสังเกตผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ แผนที่ ภาพถ่ายและข้อมูลจาก (Website) ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำการศึกษารวบรวมและเก็บข้อมูลเบื้องต้นถึงการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จากการเลือกพื้นที่ศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิเบื้องต้น โดยครอบคลุมข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจและสังเกตสำหรับข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 เป็นแบบสำรวจและสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของประชากรในชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสำรวจและสังเกตเกี่ยวกับองค์ประกอบการใช้พื้นที่ของประชากรในชุมชน

3.3.2 แบบสอบถามความคิดเห็น

ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นจะรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือประชากรครัวเรือนในพื้นที่ศึกษา จะเป็นข้อมูลในด้านความคิดเห็นส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยครอบคลุมข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา สถานะภาพ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นแนวทางการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ แบบสำรวจ สังเกต แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ทำการโดยวางแผนตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.4.1 ผู้วิจัยติดต่อส่วนงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังองค์การบริหารส่วนเทศบาลตำบลหนองอ้อ บ้านเกาะน้อย เพื่อขอข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิจัยในหัวข้อเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ข้อมูลเกี่ยวกับสถิติจำแนกประชากรระดับหมู่บ้านและขอบเขตพื้นที่รวมถึงขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่

3.4.2 ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือได้แก่ แบบสำรวจและสังเกต แบบสอบถามความคิดเห็น และปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

3.4.3 ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือที่แก้ไขสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วเพื่อที่จะนำไปทำการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสำรวจและสังเกต ในหัวข้อเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรครัวเรือนในพื้นที่ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย เกี่ยวกับการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามจำนวนที่กำหนดไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4.4 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือได้แก่ แบบสำรวจและสังเกตแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์ เพื่อทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ให้ได้ข้อสรุปถึงหัวข้อเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.4.5 ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือได้แก่ แบบสำรวจและสังเกต และแบบสอบถามความคิดเห็น ในเขตพื้นที่ศึกษา

3.4.6 ผู้วิจัยนำผลข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจและสังเกต แบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์ มาทำการคัดแยกข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประมวลผลได้ กับส่วนที่ต้องทำการเก็บข้อมูลซ่อมแซม

3.4.7 ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์อีกครั้ง

3.4.8 สรุปผลเก็บข้อมูลจากแบบสำรวจและสังเกต แบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์ไปทำการวิเคราะห์ต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยวางแผนในการทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

3.5.1 ข้อมูลจากแบบสำรวจและสังเกตในพื้นที่ที่ศึกษาซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้ อาทิ ข้อมูลทั่วไปของสภาพทั่วไปและวัฒนธรรมวิถีชุมชน รวมถึงรูปแบบทางด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรครัวเรือนในพื้นที่ ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสขันธ์ จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยได้ไปประมวลผล เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบค่าเฉลี่ยและแปรผลประกอบการบรรยายดังนี้

3.5.2.1 นำเสนอข้อมูลส่วนบุคคล โดยการแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ

3.5.2.2 นำเสนอข้อมูลด้านทางกายภาพของพื้นที่ ใช้ลักษณะเชิงเนื้อหาประกอบการบรรยาย และระดับความเหมาะสมของเส้นทางสัญจรในเขตพื้นที่ศึกษา

3.5.2.3 นำเสนอข้อมูลด้านการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละและระดับความเหมาะสมของเส้นทางสัญจรในเขตพื้นที่ศึกษาทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมดังกล่าวจะนำไปสู่กระบวนการสรุปผลการวิจัย เรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสขันธ์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษน้อย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดำเนินการด้วยวิธีวิจัยพื้นที่กรณีศึกษา ประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พื้นที่โดยรอบชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อยด้วยเครื่องมือในการวิจัยประเภทแบบสอบถามและแบบสำรวจและสังเกต จากนั้นนำผลสำรวจมาวิเคราะห์ข้อมูลตามกระบวนการวิจัย ซึ่งแบ่งตามหัวข้อต่อไปนี้

- 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต
- 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม
- 4.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ข้อมูลชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษน้อย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกตจะทำการรวบรวมข้อมูลในลักษณะทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ในระยะเวลารวมทั้งสิ้น 2 เดือน 1 พฤษภาคม-30 มิถุนายน 2558 โดยทำการสำรวจรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1.1 ข้อมูลด้านการสำรวจด้านลักษณะทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย

ลักษณะทางกายภาพทั่วไปของพื้นที่บริเวณชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษน้อย จังหวัดสุโขทัยนั้นเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่ในสภาพการปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลด้านกายภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.1 แสดงลักษณะพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย

ที่มา : <https://www.google.co.th/maps/place>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะทางกายภาพ บริเวณชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อยสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยมเกิดจากสันเขาฝึบน้ำ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ไหลผ่านจังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย จากทางเหนือสู่ทางใต้ ผ่านพื้นที่อำเภอศรีสัชชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมืองสุโขทัย อำเภอกงไกรลาศ เป็นระยะทางประมาณ 170 กิโลเมตร แม่น้ำยมเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดสุโขทัย เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของจังหวัด ราษฎรส่วนใหญ่ได้อาศัยน้ำจากแม่น้ำยมในการทำการเกษตรและการอุปโภค บริโภค ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ห่างจากตัวเมืองเก่าศรีสัชชนาลัยเลียบบแม่น้ำยมไปทางเหนือประมาณ 6.5 กิโลเมตรนับเป็นที่พบแหล่งเตาสังคโลกมากกว่า 200 เตา ถือเป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดที่ผลิตเครื่องสังคโลกแบบเคลือบ แต่ในปัจจุบันเป็นแหล่งโบราณคดีอีกแห่งที่ประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ยอดนักท่องเที่ยวลดลงเป็นอันมาก ส่งผลกระทบไปถึงชุมชนที่ประกอบอาชีพปั้นเตาสังคโลกในพื้นที่ ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเตาสังคโลกยังมีส่วนที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องระยะทางและยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของเมืองศรีสัชชนาลัยคือ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชนาลัย ตลอดจนพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งซึ่งขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์และสถานที่ที่สาธารณะสำหรับจัดงานเทศกาลกิจกรรมของชุมชน และพื้นที่เพื่อการนันทนาการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับชุมชน

ภาพที่ 4.2 แสดงลักษณะพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ จากสภาพปัจจุบันทางกายภาพของพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยมซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชสัตว์ละวิถีชีวิตชาวบ้านริมน้ำที่น่าสนใจมีทัศนียภาพที่สวยงามแต่ศักยภาพของพื้นที่ส่วนใหญ่ยังขาดจุดขายและไม่สามารถสร้างความดึงดูดมากพอที่จะให้นักท่องเที่ยวและชุมชน เนื่องจากพื้นที่มีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมเนื่องจากการขยายพื้นที่ทำการเกษตร การขยายตัวของชุมชน การชบเซาของการประกอบกิจการปั้นเครื่องสังคโลก และพื้นที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆของชุมชนได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภ

ภาพที่ 4.3 แสดงลักษณะพื้นที่ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลก หมายเลข 60
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ภ

ภาพที่ 4.4 แสดงลักษณะพื้นที่ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42 และ 123
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ภาพที่ 4.5 แสดงลักษณะพื้นที่กลุ่มเตาสังคโลกที่กระจายตัวอยู่บริเวณริมแม่น้ำยม
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

จากภาพที่ 4.3 ศูนย์ศึกษา อนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 60 เป็นจุดที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุดเนื่องจากระยะทางที่ใกล้เมื่อเดินทางจากอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัยมาและในบริเวณใกล้เคียงยังมีร้านจำหน่ายเครื่องสังคโลกที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ภาพที่ 4.4 ศูนย์ศึกษา อนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42 และ 123 เป็นอาคารที่สร้างเพื่อคลุมเตาที่มีการขุดสำรวจ และเปิดให้บริการเป็นพื้นที่ศึกษา ภายในประกอบด้วยเครื่องสังคโลก เป็นจุดที่ได้รับความนิยมน้อยสุดจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากระยะทางในการเดินทาง และความสะดวกในการเดินทาง และภาพที่ 4.5 เป็นกลุ่มเตาสังคโลกเป็นจำนวนมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งเตาที่มีการขุดสำรวจ และยังไม่ได้ขุดสำรวจอีกหลายแห่งซึ่งมีสภาพเสื่อมโทรมตามกาลเวลาเนื่องจากขาดการบำรุงรักษา และขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.6 แสดงรูปแบบการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางเรือ

ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

รูปแบบการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยทางเรือ ซึ่งเดิมมีการใช้เรือแจวในการเดินทางในอดีตแต่ในปัจจุบันรูปแบบการเดินทางนั้นเปลี่ยนไปจากการใช้เรือในการโดยสาร ปัจจุบันเหลือเพียงแค่เรือที่ใช้ในการทำประมงของชาวบ้านเท่านั้น โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางโดยการขับรถแทน จึงทำให้รูปแบบความเป็นอยู่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมการหันหน้าบ้านเรือนออกฝั่งแม่น้ำยม เปลี่ยนเป็นหันหน้าเรือนออกริมฝั่งถนนและหลังเรือนออกฝั่งแม่น้ำ ด้วยเหตุนี้ทำให้บทบาทการให้ความสำคัญกับริมฝั่งแม่น้ำยมน้อยลงและมีการทิ้งน้ำเหลือใช้ลงสู่แม่น้ำ ส่วนพื้นที่ดินที่อกริมฝั่งน้ำยมชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการจับจองเป็นพื้นที่การเกษตร ทำให้สภาพพื้นที่คูกร้างและเสื่อมโทรม ขาดการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์

ภาพที่ 4.7 แสดงรูปแบบการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางรถ

ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

รูปแบบการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยทางรถ โดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 101 จากสุโขทัยเข้าอำเภอศรีสัชชนาลัยโดยตรงและเลี้ยวซ้ายใช้เส้นทางหลักของอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชนาลัยผ่านถนนเลียบบ้านน้ำยมบ้านป่าย่างเข้าสู่ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย สภาพถนนเป็นถนนลาดยางผสมขอบข้างทางเป็นหินลูกรังสลับกับถนนคอนกรีตระหว่างหมู่บ้านป่าย่างถึงหมู่บ้านเกาะน้อย และอีกเส้นทางหนึ่งคือ ทางหลวงหมายเลข 1201 ซึ่งสามารถเดินทางผ่านเส้นทางของอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชนาลัยอีกด้านซึ่งเส้นทางนี้จะ เป็นเส้นทางที่ลาดผ่านพื้นที่การเกษตรของชาวบ้านเกาะน้อย สภาพถนนเป็นถนนลาดยางซึ่งอยู่ในสภาพดีซึ่งชาวบ้านจำนวนมากไม่เลือกใช้เส้นทางนี้เนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทาง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. เรือนไม้ยกใต้ถุนสูง

2. เรือนไม้ยกใต้ถุนเตี้ย

3. เรือนไม้ยกใต้ถุนสูงมีชาน

4. เรือนผสมสองชั้น

ภาพที่ 4.8 แสดงลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

1. เรือนไม้ยกใต้ถุนสูง มีชายคายื่น พบในพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกน้ำท่วมซึ่งโดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ลุ่มริมแม่น้ำ หลังคามีลักษณะเป็นทรงจั่วเตี้ย วัสดุผนังหลังคาเป็นสังกะสี ไม่นิยมมีช่องลมหรือหน้าต่างเนื่องจากตั้งอยู่ในทิศทางที่มีลมแรง
2. เรือนไม้ยกใต้ถุนเตี้ย มีชายคายื่น จะพบในพื้นที่ตอนตามเส้นทางหลักของหมู่บ้านที่ไม่มีความเสี่ยงต่อการถูกน้ำท่วมซึ่ง หลังคามีลักษณะเป็นทรงจั่วเตี้ย วัสดุผนังหลังคาสังกะสี ไม่นิยมมีช่องลม หน้าต่าง
3. เรือนไม้ยกใต้ถุนสูงมีชานพาดด้านหน้า และรอบตัวเรือน ชายคายื่น มีทางขึ้นเป็นบันไดไม้ และแผ่นไม้ทำเป็นทางลาดชัน หลังคามีลักษณะเป็นทรงจั่วเตี้ย วัสดุผนังหลังคาเป็นสังกะสี มีหน้าต่างและช่องลม
4. เรือนผสมสองชั้น มีลักษณะที่ผสมผสานระหว่างครึ่งไม้ครึ่งปูน มีชายคายื่น เป็นการต่อเติมจากเรือนไม้ยกใต้ถุนสูง พบในพื้นที่ริมถนนเส้นหลักของหมู่บ้าน หลังคามีลักษณะเป็นทรงจั่วเตี้ย วัสดุผนังหลังคาเป็นสังกะสี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.2 ข้อมูลด้านการสำรวจด้านสิ่งแวดล้อมด้านสาธารณสุขบริเวณชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย

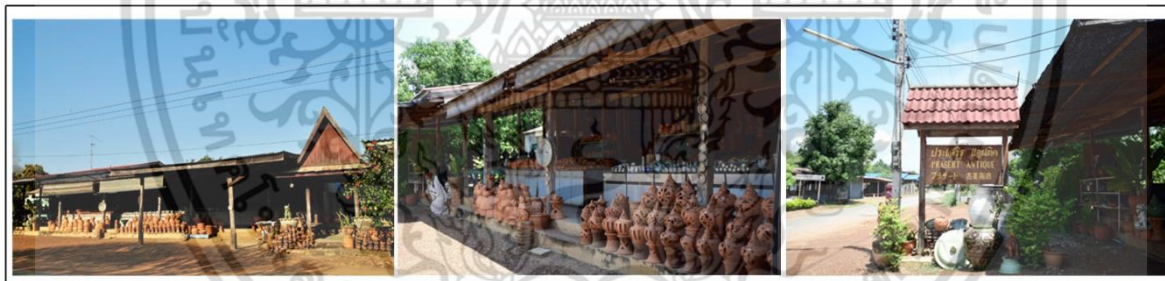
ระบบสาธารณสุขบริเวณชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อยเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการความสะดวกสบายที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่และเอื้ออำนวยต่อผู้มาใช้บริการให้ได้มากที่สุด ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและสังเกตซึ่งเป็นข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.9 แสดงลักษณะร้านอาหารภายในชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย

ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ร้านอาหารภายในชุมชน จากการสำรวจพบว่าร้านอาหารขาดความถูกสุขลักษณะ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การใช้วัสดุก่อสร้างมีลักษณะเป็นแบบชั่วคราว สร้างด้วยวัสดุที่หาได้ภายในท้องถิ่นจำพวกไม้เนื้อแข็ง ไม้ไผ่ มีการมุงหลังคาด้วยหญ้าคา และสังกะสี ประกอบด้วยจำนวนร้านอาหารที่มีความเสื่อมโทรม และไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.10 แสดงลักษณะร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย

ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกชุมชน จากการสำรวจพบว่าร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกมีความทรุดโทรมตามกาลเวลา เนื่องจากเป็นร้านที่เปิดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและเหลือเพียงไม่กี่ร้าน ประกอบทั้งปัจจุบันนักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจึงไม่ได้รับการพัฒนา ลักษณะการก่อสร้างเป็นการก่อสร้างด้วยวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นจำพวกไม้ และมุงหลังคาด้วยสังกะสี นอกจากนี้พื้นที่ที่เป็นกลุ่มสี่บ้านงานช่างฝีมือช่างปั้นเครื่องสังคโลกโบราณที่ตั้งอยู่ในชุมชนเตาสังคโลกมีความเก่า ทรุดโทรม ขาดความสะดวกเหมาะสมในการเข้าไปศึกษาเรียนรู้ และพื้นที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆของชุมชนได้ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้ให้ความสนใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.11 แสดงลักษณะร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ภาพที่ 4.12 แสดงลักษณะร้านจำหน่ายสินค้าในชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

จากการสำรวจพบว่าร้านจำหน่ายสินค้าของชุมชนมีลักษณะเป็นการใช้พื้นที่ของบ้านพักอาศัยในการประกอบกิจการ รวมทั้งใช้พื้นที่ของปั้มน้ำมันในการประกอบกิจการร่วม ซึ่งสินค้าที่จำหน่ายประกอบด้วยสินค้าที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ข้าวของเครื่องใช้ อาหารสำเร็จรูป เครื่องดื่ม และยารักษาโรค ปัญหาที่พบคือไม่มีพื้นที่พักคอยสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.13 แสดงลักษณะระบบไฟฟ้าและแสงสว่างหมู่บ้าน
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ระบบไฟฟ้าและแสงสว่างหมู่บ้าน ระบบไฟฟ้าของหมู่บ้านสามารถเข้าถึงชุมชนอย่างทั่วถึง มีการติดตั้งระบบไฟฟ้าตามแนวถนนเส้นหลักของชุมชน และเส้นทางย่อยเข้าสู่ตามบ้านเรือนของคนในชุมชน ในส่วนของระบบแสงสว่างภายในหมู่บ้านนั้น เป็นระบบไฟฟลูออเรสเซนต์ตามแนวถนนเส้นหลัก ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเดินทางของคนในชุมชน นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา หรือเดินทางออกนอกชุมชนในเวลากลางคืน

ภาพที่ 4.14 แสดงห้องน้ำสาธารณะแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ห้องน้ำสาธารณะแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จากการสำรวจห้องน้ำสาธารณะที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาเตาสังคโลกทั้ง 2 ที่มีจำนวนศูนย์ละ 2 หลัง แยกเป็นห้องน้ำหญิง-ชาย ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว สภาพห้องน้ำไม่สะอาด ระบบน้ำไม่ค่อยไหล ประกอบด้วยไม้ค้ำยมีนักท่องเที่ยว ในส่วนของห้องน้ำจึงไม่ได้รับการดูแล และทรุดโทรมตามสภาพ ยังไม่ได้รับการปรับปรุงและซ่อมแซม

ภาพที่ 4.15 แสดงโรงเรียนบ้านเกาะน้อย
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

โรงเรียนบ้านเกาะน้อย จากการสำรวจโรงเรียนพบว่าพื้นที่โรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสีขันาลัย ซึ่งยังไม่ได้รับการปรับปรุงเท่าที่ควรด้านทางเข้ายังเป็นคอนกรีตสลับกับดินลูกรัง และบริเวณโดยรอบโรงเรียนยังไม่มีการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.16 แสดงรูปแบบตลาดชุมชนบ้านเกาะน้อย
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ตลาดชุมชนบ้านเกาะน้อย จากการสำรวจตลาดชุมชนบ้านเกาะน้อยพบว่ารูปแบบของตลาดเป็นลักษณะของการเปิดแผงหน้าที่อยู่อาศัย โดยเป็นการต่อเติมโครงสร้างลักษณะเพิงหมาแหงนและนำผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์นำมาวางขายหน้าร้าน ซึ่งเพิงในแต่ละที่มีความทรุดโทรม

ภาพที่ 4.17 แสดงระบบขนส่งมวลชน

ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ระบบขนส่งมวลชน จากการสำรวจระบบขนส่งมวลชนเข้าสู่ชุมชนบ้านเกาะน้อยพบว่า มีรถประจำทางผ่านในเส้นทางหลวงหมายเลข 101 จากสุโขทัยเข้าอำเภอศรีสัชชนาลัย เป็นเส้นทางผ่านตำบลหนองอ้อ ซึ่งไม่ค่อยสะดวกนักเพราะไม่มีรถที่ผ่านชุมชนได้โดยตรง มีเพียงรถสองแถว รถบัส และรถทัวร์ ซึ่งผ่านเส้นทางหลวงที่ขนานกับชุมชนบ้านเกาะน้อยเท่านั้น จากนั้นมีเพียงรถรับจ้างของชาวบ้านในชุมชนซึ่งมีไม่ค่อนมากนัก

4.1.3 ข้อมูลด้านการสำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย

ระบบสาธารณูปการชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อยเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการความสะดวกสบายที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่และเอื้ออำนวยต่อผู้มาใช้บริการให้ได้มากที่สุด ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและสังเกตซึ่งเป็นข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.18 แสดงป้ายบอกเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ป้ายบอกเส้นทาง และแหล่งท่องเที่ยว จากการสำรวจป้ายบอกเส้นทาง การเข้าสู่ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ ศรีสะเกษ จากการสำรวจพบว่าป้ายบอกเส้นทางมีจำนวนน้อย ข้อมูลบอกเส้นทางไม่ครบถ้วน ป้ายมีขนาดเล็ก และขาดความน่าสนใจในการนำเส้นทางไปสู่ชุมชน เตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย รวมถึงป้ายสัญญาณการจราจรนั้นมีความทรุดโทรมและหักพังเป็นจำนวนมาก ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ และนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.19 หน่วยบริการรักษาความปลอดภัยชุมชนบ้านเกาะน้อย
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

หน่วยบริการรักษาความปลอดภัยชุมชนบ้านเกาะน้อย จากการสำรวจพบหน่วยบริการรักษาความปลอดภัย จำนวน 1 หน่วยซึ่งตั้งอยู่บริเวณสี่แยกสะพานข้ามแม่น้ำยม ก่อนบริเวณเส้นทางเข้าสู่ชุมชนบ้านเกาะน้อย ซึ่งหน่วยบริการรักษาความปลอดภัยนี้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย รวมทั้งจุดบริการรถฉุกเฉิน สำหรับประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.20 สถานที่พักผ่อน และจุดแวะพักของชุมชน
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

สถานที่พักผ่อน และจุดแวะพักของชุมชน จากการสำรวจพบสถานที่พักผ่อนส่วนใหญ่เป็นลานทางเดินเรียบแม่น้ำยม ซึ่งปัจจุบันมีการก่อสร้างขึ้นใหม่โดยการวางหินกันการกัดเซาะริมตลิ่ง การติดตั้งราวกันตก รวมไปถึงการเทคอนกรีตวางอิฐทางเดินริมทางลาดชันเรียบแม่น้ำยมของชุมชนบ้านเกาะน้อย นอกจากนี้ยังมีศาลาริมเส้นทางของชุมชน ทั้งศาลาที่จากการก่อสร้างส่วนกลางของท้องถิ่น และศาลาที่ก่อสร้างของประชาชนในชุมชนเอง ซึ่งลักษณะเป็นโครงสร้างสร้างไม้ มุงด้วยหลังคาสังกะสี ซึ่งมีความทรุดโทรมและไม่มีความสะดวกสบายต่อการพักผ่อน หรือแวะพัก

ภาพที่ 4.21 สนามในชุมชน และพื้นที่โล่งแจ้ง
ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

สนามในชุมชน และพื้นที่โล่งแจ้ง จากการสำรวจพบสนามของชุมชนในพื้นที่ด้านข้าง และด้านหน้าของศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42 และ 123 มีลักษณะเป็นสนามหญ้าขนาดใหญ่ ในส่วนนี้เป็นพื้นที่ของเขตอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ซึ่งเป็นพื้นที่โล่ง ประกอบกับต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ริมถนน ในส่วนของพื้นที่โล่งด้านข้างศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42 และ 123 นั้น อยู่เลยบริเวณฝั่งแม่น้ำยม แต่ในปัจจุบันทางริมฝั่งแม่น้ำนั้นมียืนต้นขึ้นรกชัฏ ทำให้ในสวนนี้มองเห็นแม่น้ำไม่ถนัดตานัก และชาวบ้านส่วนใหญ่เข้ามาทำการเกษตรในพื้นที่สันดอนดินที่แม่น้ำพัดขึ้นมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.22 ถังขยะในพื้นที่ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยว

ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ถังขยะในพื้นที่ชุมชน และแหล่งท่องเที่ยว จากการสำรวจพบว่าถังขยะที่ถูกสุขลักษณะมีเพียงแบบเดียวคือ ถังขยะเปียกสีเขียว ไม่มีถังขยะสำหรับขยะแห้ง และขยะอันตรายอื่นๆ ซึ่งจะอยู่ในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ในแต่ละศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลกจะมีถังขยะประเภทนี้ 2-3 ถัง ต่อ ศูนย์อนุรักษ์หนึ่งศูนย์ ซึ่งน้อยกว่าเป็นจำนวนน้อยมาก โดยส่วนใหญ่ของพื้นที่ชุมชนนั้นมีถังขยะดัดแปลงจากภูมิปัญญาชาวบ้านทำด้วยยางรถยนต์ นอกจากนี้ยังพบว่าชาวบ้านยังมีการเผาขยะในพื้นที่ของตัวเอง เป็นจำนวนไม่น้อยเพราะจำนวนถังขยะมีน้อย และนับเป็นกรรมวิธีที่สลายขยะอย่างรวดเร็ว

ภาพที่ 4.23 ที่จอดรถของศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลก

ที่มา : จากการสำรวจเดือนพฤษภาคม 2558

ที่จอดรถ จากการสำรวจพบว่าพื้นที่ลานจอดรถของศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 60 นั้นมีลักษณะเป็นพื้นที่ลานโล่งสามารถจอดรถได้เป็นจำนวนมาก และมีการก่อปูตบทางเพื่อความสะอาด แต่ไม่มีไม้ยืนต้นให้ร่มเงาในส่วนลานจอด รวมทั้งริมถนนทำให้ในส่วนนี้ร้อนและแห้งแล้ง แตกต่างจากศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42 และ 123 นั้นมีความร่มรื่นของไม้ยืนต้นที่อยู่ริมข้างถนนตลอดแนว แต่ในศูนย์อนุรักษ์แห่งนี้พื้นที่จอดรถมีไม่มากนัก นอกจากนั้นในส่วนของพื้นที่จอดรถจักรยานยังไม่มีมีการก่อสร้างเพิ่มขึ้นมาทำให้นักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานมาไม่มีความสะดวกนัก

จากการสำรวจพบว่าชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูงมีคุณสมบัติโดยรวม คือ เป็นชุมชนที่มีความเก่าแก่ ซึ่งประกอบด้วยแหล่งโบราณสถานที่สำคัญคือเตาสังคโลกริมฝั่งแม่น้ำยมตลอดแนว มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ยังคงมีการสืบสานศิลปหัตถกรรมพื้นถิ่นให้คงอยู่ มีการประกอบเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาชีพเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมของบรรพบุรุษ รวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำยมที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ยังใกล้เส้นทางคมนาคมหลัก ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ตลอดทั้งปีและสามารถใช้งานได้เป็นประจำทุกวัน เอื้ออำนวยต่อกิจกรรมได้หลากหลาย สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวอื่นอยู่ในบริเวณใกล้เคียงคืออุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ ความต้องการทางด้านกายภาพของชุมชนและนักท่องเที่ยว เพื่อเสนอการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยแบ่งแบบสอบถามประกอบการวิจัยชุดนี้ ออกเป็น 4 ตอนดังต่อไปนี้

4.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นบุคคลในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ ในช่วงวันจันทร์-วันอาทิตย์

ตารางที่ 4.1 การจำแนกข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	200	100
ชาย	47	23.5
หญิง	152	76
2. ภูมิลำเนา	200	100
หนองอ้อ	177	88.5
ศรีสะเกษ	9	4.5
คลองยาง	10	5
พื้นที่อื่นๆ	4	2
3. สถานะภาพ	200	100
นักท่องเที่ยว	110	55
บุคคลในท้องถิ่น	83	45
ไม่ระบุ	7	3.5
4. อายุ	200	100
25 ปี หรือน้อยกว่า	11	5.5
26-35 ปี	16	8
36-45 ปี	49	24.5
46-55 ปี	62	31
56-65 ปี	44	22
มากกว่า 65 ปี	18	9
5. ระดับการศึกษา	200	100
ประถม	135	67.5
มัธยม	38	19.0
อนุปริญญา	11	5.5
ปริญญาตรี	6	3.0
ปริญญาโทหรือสูงกว่านั้น	4	2.0
ไม่ระบุ	6	3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.1 พบว่าประชาชนในชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย และนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถาม และแสดงความคิดเห็นนั้น พบว่าเป็นนักท่องเที่ยว ร้อยละ 55 และเป็นบุคคลในท้องถิ่น ร้อยละ 45 เมื่อจำแนกเพศพบว่า มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 76 ส่วนเพศชายคิดเป็น 23.5 ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นประชาชนพื้นที่ตำบลหนองอ้อ ร้อยละ 88.5 รองลงมาคือประชาชนตำบลคลองยาง ร้อยละ 5 ส่วนใหญ่มีอายุ 46-55 ปี ร้อยละ 31 รองลงมาอายุ 36-45 ปี ร้อยละ 24.5 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 67.5 รองลงมาอยู่ในระดับมัธยม ร้อยละ 19

4.2.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาจากการใช้พื้นที่เพื่อให้เกิดกิจกรรมที่ส่งเสริมการอยู่อาศัยของคนในชุมชนและการท่องเที่ยว โดยนำมากำหนดเป็นแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย

ตารางที่ 4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
1.ความพึงพอใจกับสภาพเส้นทางสู่ชุมชนเตาสังคโลก	200	100
พอใจ	97	48.5
ไม่พอใจ	103	51.5
2.ปัญหาที่พบมากที่สุดเป็นอันดับแรกของพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย	200	100
การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก	85	42.5
ความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว	68	34
ระบบแสงสว่างบนท้องถนน	47	23.5
3.เส้นทางเดินทาง	200	100
เส้นทางเลียบบแม่น้ำ	173	86.5
เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1201	15	7.5
เส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101	12	6
4.ท่านเดินทางท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก โดยวิธีใด	200	100
รถยนต์ส่วนตัว	72	36.0
รถจักรยานยนต์	87	43.5
รถจักรยาน	36	18.0
รถโดยสารประจำทาง	5	2.5
5.สถานที่ใดต่อไปนี่ที่ท่านคิดว่าควรปรับปรุงมากที่สุด	200	100
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	35	17.5
ถนน/ทางสัญจร	121	60.5
จุดพักรถโดยสารประจำทาง	18	9.0
ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลก	11	5.5
ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	15	7.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.2 พบว่าประชาชนในชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย และนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ดังนี้ ความพึงพอใจกับสภาพเส้นทางสู่ชุมชนเตาสังคโลก ไม่พอใจกับสภาพเส้นทาง คิดเป็นร้อยละ 51.5 ส่วนปัญหาที่พบมากที่สุดเป็นอันดับแรกของพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย พบว่าการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก ร้อยละ 42.5 รองลงมาคือความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว ร้อยละ 34 เส้นทางการเดินทางเข้าสู่ชุมชนเตาสังคโลก ส่วนใหญ่ใช้เส้นทางในหมู่บ้านคือถนนเลียบบ้านเกาะน้อย ร้อยละ 86.5 รองลงมาคือเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1201 ร้อยละ 7.5 ส่วนวิธีเดินทางท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก ส่วนใหญ่เดินทางโดยรถจักรยานยนต์ ร้อยละ 43.5 รองลงมาเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 36 และสถานที่ที่ควรปรับปรุงมากที่สุดของชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย คือถนนและทางสัญจร ร้อยละ 60.5 รองลงมาคือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้อยละ 17.5

ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่ทำการตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นร่วมกันว่าไม่พึงพอใจกับสภาพเส้นทางที่ใช้เดินทางเข้าสู่ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ซึ่งพบว่าปัญหาที่พบมากที่สุดมีความสอดคล้องกันคือ ปัญหาการเดินทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวไม่สะดวก และปัญหาความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว และเส้นทางส่วนใหญ่ที่ใช้สัญจรคือถนนหลักเส้นเลียบบ้านเกาะน้อย ซึ่งส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์และรถยนต์เป็นหลักในการสัญจร และพบว่าสถานที่ที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือ ถนนและทางสัญจร ซึ่งพบว่ามีปัญหาพื้นผิวถนนชำรุด ทรุดโทรม รวมถึงไม่มีเส้นทางสำหรับการใช้งานจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งป้ายบอกทางที่ไม่ชัดเจน ไม่มีความเป็นสากล รวมทั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีขนาดเล็ก มีความเสื่อมโทรม ไม่ครอบคลุมในการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

4.2.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย

เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนบ้านเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ศึกษาจากแนวคิดการส่งเสริมกิจกรรมเดิมที่มีในท้องถิ่นและปรับปรุงการใช้พื้นที่เพื่อให้เกิดกิจกรรมการอยู่อาศัยและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน

ตารางที่ 4.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย

คิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านรู้จักชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยโดยสื่อชนิดใด	200	100
ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์จังหวัด	116	58.0
อินเทอร์เน็ต	25	12.5
วารสารการท่องเที่ยว	45	22.5
ทีวี	14	7.0
2. ท่านรู้จักศิลปวัฒนธรรมเครื่องสังคโลก และชุมชนบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยมากน้อยเพียงใด	200	100
ไม่เคยรู้จักมาก่อน	3	1.5
น้อย	15	7.5
ปานกลาง	147	73.5
มาก	35	17.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้กับโรงเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้เผยแพร่ไปยังเว็บไซต์ด้านการค้าไม่ว่าการณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยวครั้งนี้	200	100
พักผ่อน	79.0	39.5
ศึกษาดูงาน	64.0	32.0
ออกกำลังกาย	8.0	4.0
หาประสบการณ์การท่องเที่ยวใหม่ๆ	49.0	24.5
4.เหตุผลสำคัญที่ท่านเลือกมาท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย	200	100
มีแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่ดึงดูดใจ	114.0	57.0
มีแหล่งวัฒนธรรมประเพณีให้เรียนรู้	57.0	28.5
ความคุ้มค่าของราคาในการท่องเที่ยวโดยรวม	6.0	3.0
มีที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเพียงพอ	2.0	1.0
ที่กิจกรรมที่ให้บริการ	18.0	9.0
ระยะเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยว	3.0	1.5
5.ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย ในช่วงเวลาใด	200	100
ฤดูหนาว	153	76.5
ฤดูร้อน	36	18
ฤดูฝน	11	6.5
6.ในช่วงที่มีเทศกาลหรือจัดกิจกรรมใดที่ทำให้ท่านอยากเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนมากที่สุด	200	100
งานประเพณีลอยกระทง	74	37
งานย้อนอดีตศรีสัชนาลัย	39	19.5
งานประเพณีสงกรานต์โยยทานสงกรานต์	67	33.5
ประเพณีแห่ช้างบวชนาคชาวไทยพวน	14	7
งานประเพณีแห่องค์กฐินกลางน้ำและแข่งเรือ	6	3
7.ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใดมากที่สุด	200	100
การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์	66	33
การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี	75	37.5
การท่องเที่ยววิถีชีวิตในชนบท	44	22
การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์	12	6
การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว	3	1.5
8.ท่านประทับใจชุมชนเตาสังคโลกในเรื่องใดมากที่สุด	200	100
ร่องรอยประวัติศาสตร์	84	42
วัฒนธรรมและประเพณี	42	21
วิถีชีวิตในชุมชนและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น	53	26.5
ทัศนียภาพและบรรยากาศของชุมชน	21	10.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.3 พบว่าประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ดังนี้ สื่อที่ทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อยมากที่สุดคือ ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 58.0 รองลงมาคือ วารสารการท่องเที่ยว ร้อยละ 22.5 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความรู้จักศิลปหัตถกรรมเครื่องสังคโลก และชุมชนบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 73.5 วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางมาพักผ่อน ร้อยละ 39.5 รองลงมาคือ การศึกษาดูงาน ร้อยละ 32 เหตุผลสำคัญที่นักท่องเที่ยวเลือกมาท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่ดึงดูดใจ ร้อยละ 57 รองลงมา คือมีแหล่งวัฒนธรรมประเพณีให้เรียนรู้ ร้อยละ 28.5 นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ในฤดูหนาวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.5 รองลงมาคือฤดูร้อน ร้อยละ 18 เทศกาลหรือจัดกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนมากที่สุด คือ งานประเพณีลอยกระทง คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมา คือ งานประเพณีสงกรานต์ ร้อยละ 33.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ คือการพัฒนาการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี ร้อยละ 37.5 รองลงมาคือ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ร้อยละ 33 นักท่องเที่ยวมีความประทับใจชุมชนเตาสังคโลกมากที่สุดคือ ร่องรอยประวัติศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมาคือ วิถีชีวิตในชุมชนและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ร้อยละ 26.5

ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่ทำการตอบแบบสอบถามรู้จักชุมชนเตาสังคโลกโดยสื่อป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์จังหวัด และวารสารการท่องเที่ยว เพราะส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายในชุมชน นักท่องเที่ยวมีความรู้จักศิลปหัตถกรรม และชุมชนเตาสังคโลกในระดับปานกลาง วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยวคือการพักผ่อนหย่อนใจ และการศึกษาดูงาน เหตุผลสำคัญในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่ดึงดูดใจ และมีแหล่งวัฒนธรรมประเพณีให้เรียนรู้ ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในฤดูหนาวมากที่สุด เทศกาลและกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนคือประเพณีลอยกระทง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว คือการพัฒนาการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และนักท่องเที่ยวมีความประทับใจชุมชนเตาสังคโลกมากที่สุด คือร่องรอยประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตในชุมชนและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

4.2.4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวางแผนชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยศึกษาจากรูปแบบแนวทางการพัฒนาพื้นที่ในชุมชน เพื่อการจัดโซนพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว และเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก	จำนวน	ร้อยละ
1.ท่านต้องการให้มีการพัฒนาเส้นทางในการเดินทางรูปแบบใดมากที่สุด	200	100
ปรับปรุงสภาพพื้นผิวถนน	53	26.5
จัดทำเส้นทางจักรยาน	91	45.5
จัดทำทางเท้าสำหรับการเดิน-วิ่ง	13	6.5
จัดทำป้าย/สัญลักษณ์บอกทาง	43	21.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้เผยแพร่ข้อมูลด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.ท่านต้องการให้มีการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกใดมากที่สุด	200	100
สวนสาธารณะ/ภูมิทัศน์	97	48.5
จุดพักรถและจำหน่ายของที่ระลึก	57	28.5
ลานกิจกรรมของชุมชน	20	10
อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง	26	13
3.หากมีการวางผังชุมชนเตาสังคโลก ท่านคิดว่าท่านต้องการเพิ่มส่วนการจัดกิจกรรมในสถานที่ใดมากที่สุด	200	100
ลานจอดรถเดิม	20	10
ลานกิจกรรมของชุมชน	32	16
ลานหญ้าด้านหน้าศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42,123	68	34
พื้นที่ริมแม่น้ำยม	78	39
4.หากมีการวางผังชุมชนเตาสังคโลก ท่านคิดว่าควรมีบริการใดเพิ่มในพื้นที่	200	100
รถนำเที่ยว	24	12
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	88	44
ร้านค้า/ร้านอาหาร	76	38
ร้านอินเทอร์เน็ต	12	6
5.หากมีการวางผังชุมชนเตาสังคโลก ท่านมีความต้องการพัฒนาพื้นที่ใดมากที่สุด	200	100
ศูนย์ศึกษาเตาสังคโลก	51	25.5
ร้านส่งเสริมการตลาดและผลิตภัณฑ์ในชุมชน	77	38.5
แหล่งเรียนรู้การปั้นเครื่องสังคโลก	39	19.5
แหล่งท่องเที่ยวริมแม่น้ำยม	33	16.5

จากตารางที่ 4.3 พบว่าประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้ ความต้องการให้มีการพัฒนา รูปแบบเส้นทางในการเดินทางมากที่สุดคือจัดทำเส้นทางจักรยาน ร้อยละ 45.5 รองลงมาคือปรับปรุงสภาพ พื้นผิวถนน ร้อยละ 26.5 ความต้องการให้มีการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก มากที่สุดคือ สวนสาธารณะและภูมิ ทัศน์ ร้อยละ 48.5 รองลงมาคือ จุดพักรถและจำหน่ายของที่ระลึก ร้อยละ 28.5 สถานที่ที่ต้องการเพิ่มส่วน การจัดกิจกรรมหากมีการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย มากที่สุดคือ พื้นที่ริมแม่น้ำยม ร้อยละ 39 รองลงมาคือ ลานหญ้าด้านหน้าศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42,123 ร้อยละ 34 ความต้องการบริการ เพิ่มเติมในพื้นที่หากมีการวางผังชุมชนเตาสังคโลก มากที่สุดคือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้อยละ 44 รองลงมา คือ ร้านค้าและร้านอาหาร ร้อยละ 38 และความต้องการในการพัฒนาพื้นที่หากมีการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย มากที่สุดคือ ร้านส่งเสริมการตลาดและผลิตภัณฑ์ในชุมชน ร้อยละ 38.5 รองลงมาคือ ศูนย์ ศึกษเตาสังคโลก ร้อยละ 25.5

ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่ทำการตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้มีการพัฒนารูปแบบเส้นทาง จักรยานเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากใช้ร่วมกันกับถนนหลักไม่มีการกั้นและแสดงขอบเขต รวมทั้งการปรับปรุง สภาพพื้นผิวถนน ความต้องการให้มีการเพิ่มสวนสาธารณะ การปรับสภาพทางภูมิทัศน์ รวมถึงจุดพักรถและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใดโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จำหน่ายของที่ระลึกประจำท้องถิ่น ความต้องการพื้นที่จัดกิจกรรมเพิ่มเติม คือพื้นที่ริมแม่น้ำยม และลานหญ้า ด้านหน้าศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลก เนื่องจากพื้นที่ทั้งสองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ว่างเปล่า สามารถจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ ความต้องการบริการเพิ่มเติมในพื้นที่ คือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และร้านค้า ร้านอาหาร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และความต้องการในการพัฒนาพื้นที่คือร้านส่งเสริมการตลาด และผลิตภัณฑ์ในชุมชน และศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย

4.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นที่ข้อมูลชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โดยการใช้การสำรวจและสังเกต และแบบสอบถามความคิดเห็นซึ่งผลที่ได้จากการลงภาคสนามมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ผลจากการสำรวจและสังเกต และแบบสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อยสภาพพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยมเกิดจากสันเขาฝึบน้ำ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ไหลผ่านจังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย จากทางเหนือสู่ทางใต้ แม่น้ำยมเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดของจังหวัดสุโขทัย เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ของจังหวัด ราษฎรส่วนใหญ่ได้อาศัยน้ำจากแม่น้ำยมในการทำการเกษตรและการอุปโภค บริโภค ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ห่างจากตัวเมืองเก่าศรีสัชชาลัยเลียบบแม่น้ำยมไปทางเหนือประมาณ 6.5 กิโลเมตรนับเป็นที่พบแหล่งเตาสังคโลกมากกว่า 200 เตา สภาพเส้นทางเข้าสู่ชุมชนมีปัญหาเรื่องพื้นผิวถนน มีความเสื่อมโทรมเป็นหลุมบ่อ พื้นที่ดินริมแม่น้ำยมในส่วนที่งอริมฝั่งน้ำยมชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการจับจองเป็นพื้นที่การเกษตรทำให้สภาพพื้นที่ดูกรังและเสื่อมโทรม ขาดการพัฒนาและปรับปรุงทัศน

เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์คือ กลุ่มเตาสังคโลกโบราณมากกว่า 200 เตา ถือเป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดที่ผลิตเครื่องสังคโลกแบบเขลียง ซึ่งปัจจุบันได้จัดปรับปรุงเป็น ศูนย์ศึกษาอนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 60 42 และ 123 รวมทั้งกลุ่มเตาสังคโลกที่กระจายตัวอยู่บริเวณริมแม่น้ำยม ที่ยังไม่ได้ทำการขุดค้นและพัฒนาพื้นที่ แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังขาดจุดขายและไม่สามารถสร้างความดึงดูดมากพอที่จะให้นักท่องเที่ยวและชุมชน เนื่องจากพื้นที่มีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมเนื่องจากการขยายพื้นที่ทำการเกษตร การขยายตัวของชุมชน และพื้นที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆของชุมชนได้ ชุมชนกลุ่มอนุรักษ์เตาสังคโลกที่ยังมีการสืบทอดเจตนารมของบรรพบุรุษในการปั้นเครื่องสังคโลกเป็นอาชีพ และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจเดินทางเข้าไปสามารถมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม นอกจากนี้ยังมีการสืบทอดศิลปวัฒนธรรม ประเพณีโบราณในชุมชน คือ งานประเพณีลอยกระทงพื้นที่ริมแม่น้ำยม และงานประเพณีสงกรานต์

การวางแผนชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันเมื่อพิจารณาจากแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ซึ่งประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวตามกาลเวลา ทำให้ออดนักท่องเที่ยวลดลงเป็นอันมาก และส่งผลกระทบต่อรายได้ของคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพปั้นเตาสังคโลกในพื้นที่ ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกมีความทรุดโทรมตามกาลเวลา เนื่องจากเป็นร้านที่เปิดมาเป็นระยะเวลานานและเหลือเพียงไม่กี่ร้าน ประกอบทั้งปัจจุบันนักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจึงไม่ได้รับการพัฒนา นอกจากนี้พื้นที่ที่เป็นกลุ่มสืบสานงานช่างฝีมือช่างปั้นเครื่องสังคโลกโบราณมีความเก่า ทรุดโทรม ขาดความสะอาดเหมาะสมในการเข้าไปศึกษาเอกสารเป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการเชิงงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนุญเตเห็นาไปเซประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เรียนรู้ และพื้นที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆของชุมชนได้ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้ให้ความสนใจ ทั้งนี้การท่องเที่ยวเตาสังคโลกยังมีส่วนที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องระยะทางและยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของเมืองศรีสะเกษนั่นคือ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสะเกษ ตลอดจนพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งซึ่งขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์และสถานที่ที่สาธารณะสำหรับจัดงานเทศกาลกิจกรรมของชุมชน และพื้นที่เพื่อการนัดพบการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับชุมชน จึงจำเป็นจะต้องปรับปรุงสาธารณูปโภค ระบบคมนาคม และการวางผังชุมชนการใช้ที่ดินอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชุมชน จากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและรูปแบบการสัญจรในพื้นที่นี้รวมถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดแนวทางการวางผังชุมชนพัฒนาระบบการสัญจรในพื้นที่ศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการเสนอการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยขอเสนอขั้นตอนการศึกษาโดยสรุป ดังต่อไปนี้

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพชุมชนบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย
2. เพื่อศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5.1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรในพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชาลัยจำนวน 1,816 คน ในจำนวน 574 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรในพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย และนักท่องเที่ยว เป็นจำนวน 200 คน

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การรวบรวมข้อมูลการวิจัยการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใช้เครื่องมือการวิจัย 2 แบบ ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1.3.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นจะรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว จะเป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างต่อการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยครอบคลุมข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ภูมิลำเนา สถานะภาพ อายุ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5.1.3.2 ข้อมูลจากการสำรวจและสังเกตผู้วิจัยจะทำการออกแบบและวางแผนการดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้

5.1.3.2.1 รวบรวมข้อมูลด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ แผนที่ ภาพถ่ายและข้อมูลจาก Website ที่เกี่ยวข้อง

5.1.3.2.2 ร่างแบบสังเกตกรณีศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลในลักษณะสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยทำการสำรวจลักษณะของพื้นที่,สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค,สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปการ,สำรวจรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว,สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.1.3.2.3 นำแบบสำรวจและแบบสอบถามความคิดเห็นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

5.1.3.2.4 ทำการสำรวจและสังเกตบริเวณชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ระยะเวลา รวมทั้งสิ้น 2 เดือน

5.1.3.2.5 สรุปผลการสำรวจและสังเกตจากบริเวณพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย

5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แบบสำรวจและสังเกตและแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างและโดยแบ่งตามขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

5.1.4.1 ผู้วิจัยติดต่อส่วนงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยัง องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย เทศบาลตำบลศรีสัชชาลัย อำเภอศรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อขอข้อมูลที่เป็นต่อการวิจัยและข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวรวมถึงขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่

5.1.4.2 ผู้วิจัยจัดเตรียมแบบสำรวจการสังเกตและแบบสอบถามความคิดเห็นที่แก้ไขสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วเพื่อที่จะไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษาตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้

5.1.4.2.1 ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่ภาคสนามระยะเวลารวมทั้งสิ้น 2 เดือน คือ ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2555 ถึง 30 มิถุนายน 2555 โดยใช้แบบสำรวจและการสังเกตสภาพแวดล้อมทางกายภาพการณปัจจุบันของพื้นที่เพื่อศึกษาการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5.1.4.2.2 ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่ภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามระยะเวลารวมทั้งสิ้น 2 เดือน คือ ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2555 ถึง 30 มิถุนายน 2555 ความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเขตพื้นที่ศึกษา เพื่อทำการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5.1.4.2.3 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถามความคิดเห็นและจากการสำรวจการสังเกตในเขตพื้นที่ศึกษา

5.1.4.2.4 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจการสังเกตและจากแบบสอบถามความคิดเห็นที่ถูกต้องทำการคัดแยกข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประมวลผลได้กับส่วนที่ต้องทำการเก็บข้อมูลซ่อมแซม

5.1.4.2.5 ลงพื้นที่ภาคสนามเก็บข้อมูลส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์อีกครั้ง ระยะเวลารวมทั้งสิ้น 1 สัปดาห์คือ ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2555 ถึง 7 สิงหาคม 2555

5.1.4.2.6 สรุปผลการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นและแบบสำรวจการสังเกตไปทำการวิเคราะห์ต่อไป

5.1.5 ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แสดงผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเพื่อให้สอดคล้องกับการวางแผนชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

สภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่ทำการตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นร่วมกันว่าไม่พึงพอใจกับสภาพเส้นทางที่ใช้เดินทางเข้าสู่ชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ ซึ่งพบว่าปัญหาที่พบมากที่สุดที่มีความสอดคล้องกันคือ ปัญหาการเดินทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวไม่สะดวก และปัญหาความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว และเส้นทางส่วนใหญ่ที่ใช้สัญจรคือถนนหลักเส้นเรียบแม่น้ำยม ซึ่งส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์และรถยนต์เป็นหลักในการสัญจร และพบว่าสถานที่ที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือ ถนนและทางสัญจร ซึ่งพบว่ามีปัญหาพื้นผิวถนนชำรุดทรุดโทรม รวมถึงไม่มีเส้นทางสำหรับการใช้งานจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งป้ายบอกทางที่ไม่ชัดเจน ไม่มีความเป็นสากล รวมทั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวมีขนาดเล็ก มีความเสื่อมโทรม ไม่ครอบคลุมในการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

เส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่ทำการตอบแบบสอบถามรู้จักชุมชนเตาสังคโลกโดยสื่อป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์จังหวัด และวารสารการท่องเที่ยว เพราะส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายในชุมชน นักท่องเที่ยวมีความรู้จักศิลปหัตถกรรมและชุมชนเตาสังคโลกในระดับปานกลาง วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยวคือการพักผ่อนหย่อนใจ และการศึกษาดูงาน เหตุผลสำคัญในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่ดึงดูดใจ และมีแหล่งวัฒนธรรมประเพณีให้เรียนรู้ ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในฤดูหนาวมากที่สุด เทศกาลและกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนคือประเพณีลอยกระทง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว คือการพัฒนาการท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวทางน้ำ และนักท่องเที่ยวมีความประทับใจชุมชนเตาสังคโลกมากที่สุด คือร่องรอยประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตในชุมชนและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

การวางแผนชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ ประชาชน และนักท่องเที่ยวที่ทำการตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้มีการพัฒนารูปแบบเส้นทางจักรยาน เนื่องจากใช้ร่วมกันกับถนนหลักไม่มีการกันและแสดงขอบเขต รวมทั้งการปรับปรุงสภาพพื้นผิวถนน ความต้องการให้มีการเพิ่มสวนสาธารณะ การปรับสภาพทางภูมิทัศน์ รวมถึงจุดพักรถและจำหน่ายของที่ระลึกประจำท้องถิ่น ความต้องการการเพิ่มส่วนการจัดกิจกรรม คือพื้นที่ริมแม่น้ำยม และลานหญ้าด้านหน้าศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลก เนื่องจากพื้นที่ทั้งสองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ว่างเปล่า สามารถจัดกิจกรรมต่างๆได้ ความต้องการบริการเพิ่มเติมในพื้นที่ คือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และร้านค้า ร้านอาหาร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน และความต้องการในการพัฒนาพื้นที่คือร้านส่งเสริมการตลาดและผลิตภัณฑ์ในชุมชน และศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2 อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เพื่อให้สอดคล้องกับโครงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ซึ่งมีข้อสรุปผลการวิจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นและผู้เยี่ยมเยือนและการเสนอการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชนาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกิจกรรมนันทนาการต่างๆเข้าด้วยกันซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาและใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยมีการแยกเป็นส่วนประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

5.2.1 สภาพแวดล้อมปัจจุบันทางกายภาพที่มีผลต่อการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชนาลัย

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ถือเป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดที่ผลิตเครื่องสังคโลกแบบเซลียงชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ห่างจากตัวเมืองเก่าศรีสัชชนาลัยเลียบบแม่น้ำยมไปทางเหนือประมาณ 6.5 กิโลเมตรนับเป็นที่พบแหล่งเตาสังคโลกมากกว่า 200 เตา ถือเป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดที่ผลิตเครื่องสังคโลกแบบเซลียง มีขนาดพื้นที่ประมาณ 9.6 ตารางกิโลเมตร

จากการศึกษาและสำรวจพบว่าในสภาพปัจจุบันลักษณะทางกายภาพของพื้นที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยมเกิดจากสันเขาผีปันน้ำ อำเภอบึง จังหวัดพะเยา ไหลผ่านจังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีแหล่งโบราณสถาน แหล่งโบราณคดีที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์คือเตาสังคโลกริมฝั่งแม่น้ำยม นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชสัตว์ละวิถีชีวิตชาวบ้านที่น่าสนใจมีทัศนียภาพที่สวยงามแต่ศักยภาพของพื้นที่ส่วนใหญ่ยังขาดจุดขายและไม่สามารถสร้างความดึงดูดมากพอที่จะให้นักท่องเที่ยวและชุมชน เนื่องจากพื้นที่มีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมเนื่องจากการขยายพื้นที่ทำการเกษตร การขยายตัวของชุมชน การขยายของการประกอบกิจการปั้นเครื่องสังคโลก ทั้งนี้การท่องเที่ยวเตาสังคโลกยังมีส่วนที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องระยะทางและยังขาดการเชื่อมโยงระหว่างกับแหล่งท่องเที่ยวหลักของเมืองศรีสัชชนาลัยคือ อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชชนาลัย ตลอดจนพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งซึ่งขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์และสถานที่ที่สาธารณะสำหรับจัดงานเทศกาลกิจกรรมของชุมชน และพื้นที่เพื่อการนันทนาการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับชุมชน การเดินทางเดิมมีการใช้เรือแจวในการเดินทางในอดีตแต่ในปัจจุบันรูปแบบการเดินทางนั้นเปลี่ยนไปจากการใช้เรือในการโดยสาร ปัจจุบันเหลือเพียงแค่อเรือที่ใช้ในการทำประมงของชาวบ้านเท่านั้น โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านเปลี่ยนรูปแบบการเดินทางโดยการขับรถแทน จึงทำให้รูปแบบความเป็นอยู่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมการหันหน้าบ้านเรือนออกฝั่งแม่น้ำยม เปลี่ยนเป็นหันหน้าเรือนออกริมฝั่งถนนและหลังเรือนออกฝั่งแม่น้ำ ด้วยเหตุนี้ทำให้บทบาทการให้ความสำคัญกับริมฝั่งแม่น้ำยมลดน้อยลง และมีการทิ้งน้ำเหลือใช้ลงสู่แม่น้ำ ส่วนพื้นที่ดินทิ้งอกริมฝั่งน้ำยมชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการจับจองเป็นพื้นที่การเกษตร ทำให้สภาพพื้นที่ดูกร้างและเสื่อมโทรมขาดการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

1. เรือนไม้ยกใต้ถุนสูง มีชายคายื่น พบในพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกน้ำท่วมขังโดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ลุ่มริมแม่น้ำ หลังคามีลักษณะเป็นทรงจั่วเตี้ย วัสดุผนังหลังคาเป็นสังกะสี ไม่นิยมมีช่องลมหรือหน้าต่างเนื่องจากตั้งอยู่ในทิศทางที่มีลมแรง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. เรือนไม้ยกใต้ถุนเตี้ย มีชายคายื่น จะพบในพื้นที่ตอนตามเส้นทางหลักของหมู่บ้านที่ไม่มีความเสี่ยงต่อการถูกน้ำท่วมขัง หลังคามีสลักขณะเป็นทรงจั่วเตี้ย วัสดุผนังหลังคาสังกะสี ไม่นิยมมีช่องลม หน้าต่าง

3. เรือนไม้ยกใต้ถุนสูงมีชานพักด้านหน้า และรอบตัวเรือน ชายคายื่น มีทางขึ้นเป็นบันไดไม้ และแผ่นไม้ทำเป็นทางลาดชัน หลังคามีสลักขณะเป็นทรงจั่วเตี้ย วัสดุผนังหลังคาเป็นสังกะสี มีหน้าต่างและช่องลม

4. เรือนผสมสองชั้น มีลักษณะที่ผสมผสานระหว่างครึ่งไม้ครึ่งปูน มีชายคายื่น เป็นการต่อเติมจากเรือนไม้ยกใต้ถุนสูง พบในพื้นที่ริมถนนเส้นหลักของหมู่บ้าน หลังคามีสลักขณะเป็นทรงจั่วเตี้ย วัสดุผนังหลังคาเป็นสังกะสี

โดยภาพรวมตัวชุมชนมีศักยภาพในการส่งเสริมเพื่อเป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับการรักษาเอกลักษณ์ ภูมิทัศน์ และการฟื้นฟูชุมชนในเมืองเก่า แนวทางการรักษาที่เป็นสากล เซอร์เบอร์นาต เฟลเดน (Fielden, 1993) ได้ให้หลักการในแง่ของการวางแผนการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ ไว้ 4 ประการ คือ

การผนวกการอนุรักษ์เข้าไว้ในแผนพัฒนาเมือง (integrated conservation)

แนวคิดของการอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือจะต้องผสมผสาน (integrate) งานอนุรักษ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของวัตถุประสงค์ของการวางแผนเมือง เนื่องจากการอนุรักษ์เมือง ไม่อาจพิจารณาอย่างโดดเดี่ยวได้ กลวิธีที่ใช้ในการวางแผนพื้นที่ประวัติศาสตร์ในเมือง ประกอบไปด้วยเทคนิคทางด้านการอนุรักษ์ และฟื้นฟู รวมทั้งการจัดหาบริการสาธารณะ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพของพื้นที่ในระยะยาว การวางแผนอนุรักษ์ควรมีการดำเนินร่วมกับผู้อาศัยในพื้นที่ และควรมีการออกกฎหมายข้อบังคับและการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติ

การควบคุมการเปลี่ยนแปลง (control of change) การควบคุมอัตราการเจริญเติบโตหรือการพัฒนาใหม่ๆ เป็นวัตถุประสงค์หลักอีกประการหนึ่ง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจและสังคม จะทำให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี โดยการหามาตรการควบคุมการพัฒนาที่มีมากเกินไป โดยการกำหนดขนาดและรูปแบบอาคาร การจำกัดปริมาณการจราจร และการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม

การออกแบบสิ่งก่อสร้างทดแทน (infill design) การออกแบบอาคารใหม่หรือโครงสร้างหรือส่วนต่อเติม ควรมีพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์ที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของเนื้อเมือง (urban fabric) และหน้าที่ใช้สอย (function) ดังนั้น หลักการของการออกแบบชุมชนเมือง และความงามของเมืองจะต้องนำมาประยุกต์ใช้

การบริหารจัดการ (Administrative Actions) การบริหารและการจัดการในพื้นที่อนุรักษ์เมืองเก่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ได้มีการกล่าวไว้ว่า ไม่มีแผนอนุรักษ์ใดที่ทำได้สำเร็จ หากไร้การสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น (Shankland, 1975) และในบางครั้งอาจต้องอาศัยอำนาจระดับสูงในการดำเนินงานให้เป็นผล (Holiday, 1973) นอกจากหน่วยงานท้องถิ่นแล้ว ยังมีหน่วยงานอีกหลายส่วนที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ รวมทั้งการออกกฎหมายและมาตรการควบคุมและสนับสนุนให้เป็นไปตามแผนการอนุรักษ์ที่ได้จัดทำไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2.2 เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ

จากการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย พบว่า ลักษณะเส้นทางในการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ จากศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกเตาหมายเลข 61 ไปจนถึงศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42,123 เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมประเพณีที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนมีการสืบทอดการปั้นเครื่องสังคโลก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน Sustainable Cultural Heritage Tourism (กาญจนาแสงลัมสุวรรณ และศลินยา แสงลัมสุวรรณ, 2555) มีกลุ่มสืบสานงานช่างฝีมือโบราณชุมชนบ้านเกาะน้อย ที่ยังคงรักษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมการปั้นเครื่องสังคโลก และยังคงรูปแบบของวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม ซึ่งเมื่อเกิดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว ประชาชนในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการเส้นทางท่องเที่ยว มีความสอดคล้องกับทฤษฎี การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา, 2555)

ผลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ ซึ่งประกอบไปด้วย

ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกเตาหมายเลข 61

ศูนย์ศึกษาอนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 61 เป็นจุดที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด เนื่องจากกระยะทางที่ใกล้เมื่อเดินทางจากอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสะเกษมาและในบริเวณใกล้เคียงยังมีร้านจำหน่ายเครื่องสังคโลกที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42,123

จากการสำรวจพบว่าเป็นอาคารที่สร้างเพื่อคลุมเตาที่มีการขุดสำรวจ และเปิดให้บริการเป็นพื้นที่ศึกษา ภายในประกอบด้วยเครื่องสังคโลก เป็นจุดที่ได้รับความนิยมน้อยสุดจากนักท่องเที่ยว ทำให้ปัจจุบันสภาพศูนย์ศึกษา มีสภาพเสื่อมโทรม ไม่มีการพัฒนา และปรับสภาพภูมิทัศน์ นอกจากนี้ยังขาดการเชื่อมโยงจากศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกเตาหมายเลข 61 ระยะทางในการเดินทาง และความสะดวกในการเดินทาง

กลุ่มเตาสังคโลก

จากการสำรวจพบกลุ่มเตาสังคโลกเป็นจำนวนมาก ทั้งเตาที่มีการขุดสำรวจ และยังไม่ได้ขุดสำรวจอีกหลายแห่งซึ่งมีสภาพเสื่อมโทรมตามกาลเวลาเนื่องจากขาดการทำนุบำรุงรักษา และขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งมีการกระจายตัวบริเวณริมฝั่งแม่น้ำยมไปจนถึงศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลกหมายเลข 42,123 ปัจจุบันมีการทำถนนผ่านกลุ่มเตาสังคโลกทำให้สามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมีความสะดวกมากขึ้น

กลุ่มสืบสานงานช่างฝีมือโบราณชุมชนบ้านเกาะน้อย (ร้านประเสริฐแอนติก)

จากการสำรวจพบว่าร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึกมีความทรุดโทรมตามกาลเวลา เนื่องจากเป็นร้านที่เปิดมาเป็นระยะเวลานานและเหลือเพียงไม่กี่ร้าน ประกอบทั้งปัจจุบันนักท่องเที่ยวไม่นิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว จึงไม่ได้รับการพัฒนา ลักษณะการก่อสร้างเป็นการก่อสร้างด้วยวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นจำพวกไม้ และมุงหลังคาด้วยสังกะสี นอกจากนี้พื้นที่ที่เป็นกลุ่มสืบสานงานช่างฝีมือช่างปั้นเครื่องสังคโลกโบราณที่ตั้งอยู่ในชุมชนเตาสังคโลกมียังมีการปั้นเครื่องสังคโลกแบบดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ แต่มีการประยุกต์รูปแบบอื่นๆเพื่อให้สามารถจำหน่ายตามยุคสมัยได้ เช่น หัวโชน พระพิฆเนศ พญานาค เครื่องใช้ เครื่องประดับ และเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องปั้นดินเผาอื่นๆ สภาพที่ตั้งมีความเก่า ทрудโทรม ขาดความสะอาดเหมาะสมในการเข้าไปศึกษาเรียนรู้ และพื้นที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนได้ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้ให้ความสนใจ

ร้านเกศอนงค์

จากการสำรวจพบว่าจากเดิมเป็นร้านเป็นการปั้นแบบดั้งเดิมเพื่อจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันมีการปรับปรุงแบบการปั้นเพื่อตอบรับกับตลาดขึ้น จึงมีการประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย และตลาดที่ต้องการและมีการส่งออกเข้ามาจำหน่ายไปยังจังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะตลาดนัดจตุจักร ในกรุงเทพมหานครฯ

สถาปัตยกรรมกรรมท้องถิ่น

จากการสำรวจพบว่าสถาปัตยกรรมท้องถิ่นมีการกระจายตัวโดยทั่วไปริมฝั่งแม่น้ำยม แต่ในอดีตมีการกักเซาะริมตลิ่ง จึงมีการกระจายตัวเข้าสู่พื้นที่ใกล้เคียงซึ่งไม่เสี่ยงต่อน้ำท่วมและการกักเซาะของตลิ่ง แต่ยังคงมีการรวมเป็นกลุ่มในชุมชนเนื่องจากการอยู่อาศัยเป็นลักษณะเครือญาติซึ่งนิยมในการปลูกสร้างบ้านเรือนใกล้เคียงกัน เป็นกลุ่ม (คุ้ม) มีลักษณะเด่นส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นเรือนไม้ แต่ในปัจจุบันมีการผสมผสานระหว่างครึ่งไม้ครึ่งปูน มีชายคายื่น เป็นการต่อเติมจากเรือนไม้ยกใต้ถุนสูง พบในพื้นที่ริมถนนเส้นหลักของหมู่บ้าน ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนจากวิถีดั้งเดิมไม่มากนักยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ และรองลงมามีการประกอบอาชีพปั้นเตาสังคโลก

พื้นที่การเกษตรชุมชน

จากการสำรวจพบว่าคนในชุมชนมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยม จึงสามารถทำการเพาะปลูกมาก พืชโดยหลักที่ทำการเพาะปลูกมากที่สุดคือ ข้าว นอกจากนั้นยังมีการปลูกแตงโม แคนตาลูป เพื่อการจำหน่ายหารายได้เข้าสู่ครอบครัว และชุมชน โดยส่วนใหญ่พื้นที่การเพาะปลูกข้าวจะอยู่บริเวณเส้นทางหลวงหมายเลข 1201 และบริเวณริมแม่น้ำยมมีการปลูกแตงโม แคนตาลูป และพืชผักสวนครัวเพื่อจำหน่าย และบริโภคในครัวเรือน

การท่องเที่ยวทางน้ำ

เส้นทางศึกษาธรรมชาติทางเรือ เป็นกิจกรรมที่ใช้เส้นทางลำน้ำที่มีอยู่เดิม เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติและสวยงาม สอดคล้องกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541:72) กล่าวไว้ว่า การตัดเส้นทางทางท่องเที่ยวควรมีส่วนช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสธรรมชาติ โดยไม่สร้างผลกระทบต่อพื้นที่

ศิลปวัฒนธรรมประเพณี

กิจกรรมที่สำคัญคือ พิธีบวงสรวงพระมหาธรรมราชาลิไทและพระบูรพมหากษัตริย์ศรีสัชชาลัย-สุโขทัย พิธีบวงสรวงหลักเมือง มีการถวายสลากภัต การตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งพระภิกษุที่เดินลงมาจากวัดเขาพนมเพลิง การสรงน้ำพระ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ขบวนแห่ช้างพ่อเมืองขบวนแห่ของดีศรีสัชชาลัย การแสดงแสง-เสียงตำนานเมืองศรีสัชชาลัย การละเล่นและการแข่งขันกีฬาไทย ประภคว่าวพระร่วงพระลือนิทรศการพระเครื่อง ประภควาอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น ประเพณีนี้ทำขึ้นในช่วงสงกรานต์ในเดือนเมษายนของทุกปี นอกจากนี้ยังมีประเพณีลอยกระทงที่คนในชุมชนจะมีการทำกระทงเพื่อนำมาขอมาจากพระแม่คงคาในช่วงเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นที่นิยมเนื่องจากอยู่ในช่วงฤดูหนาวเพราะเป็นช่วงที่อากาศที่นักท่องเที่ยวไทยท่องเที่ยว

บริเวณที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ

กำหนดให้อยู่ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมทั้งในด้านบรรยากาศ ความสวยงามและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว กำหนดให้ประกอบกิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ พักผ่อน รับประทานเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาหาร กำหนดเป็นศาลาหรือซุ้มริมน้ำ เป็นอาคารขนาดเล็กจุ 3-5 คน ขนาดใหญ่จุประมาณ 10 คน และม้านั่ง เพื่อความผ่อนคลาย โดยทำจากวัสดุธรรมชาติที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มีความทนทาน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดให้ใช้ไม้ ในบางส่วนเพื่อความสวยงามและใช้คอนกรีตเพื่อความคงทนต่อสภาพแวดล้อมและการใช้งาน ซึ่งแนวคิด ดังกล่าวสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541:97) กำหนดให้มีการจัดสร้างเท่าที่จำเป็นเน้น ประโยชน์ใช้สอย เน้นความกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เพื่อความสะดวกในการ ซ่อมแซม

ส่วนบริการนักท่องเที่ยว

เป็นบริเวณที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆแบ่งออกตามประเภทการใช้ ซึ่ง ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยือน ประกอบด้วย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร ห้องน้ำ สาธารณะ ทำเทียบเรือท่องเที่ยว ศาลาพักผ่อน ม้านั่ง ทางเดินเท้า ถึงขยะ ลานจอดรถ ป้ายแสดงข้อมูลแหล่ง ท่องเที่ยว ป้ายจราจร โทรศัพท์สาธารณะซึ่งส่วนบริการเหล่านี้ต้องเข้าถึงได้สะดวก ดังที่ ณรงค์ฤทธิ์ สุข ปรากฏ (2540:67) สรุปว่า ศูนย์กลางของการบริการนักท่องเที่ยวและที่ตั้งของสิ่งก่อสร้างควรอยู่ในบริเวณที่ สะดวกต่อการเข้าถึงพื้นที่ ทั้งนี้การกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆทั้งอาคารและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรมีรูปแบบลักษณะที่เหมาะสม ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมโดยรวมของพื้นที่

5.2.3 เสนอแนวทางการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้เพื่อให้สอดคล้องกับการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้าน ปฐมภูมิและทุติยภูมิจากนั้นทำการสรุปผลงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

การบริหารจัดการ ควรจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านกายภาพมากกว่าการพิจารณาการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม มีแนวทางปฏิบัติในการอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปกรรมในเมืองไว้ 6 ประการ สอดคล้องกับ (นิจ วิทยุธีระนันท์, 2520) กล่าวไว้ว่า

การใช้ประโยชน์ที่ดิน มีข้อพิจารณาคือ

- การจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม
- การฟื้นฟูบูรณะชุมชนให้กลับคืนสู่ชีวิต และ
- การจัดให้มีสวนสาธารณะ

การพัฒนาและก่อสร้าง มีข้อพิจารณาคือ

- การออกแบบสถาปัตยกรรมให้มีความกลมกลืนกับอาคารข้างเคียง
- การควบคุมความสูง ซึ่งหมายถึงการควบคุมความหนาแน่นโดยปริยาย และยังทำให้ไม่บดบังหรือ ช่มอาคารเดิม ความสูงนี้รวมถึงเสาไฟฟ้า เสาโทรเลข ฯลฯ ด้วย
- ลักษณะภายนอก ต้องมีการควบคุมลักษณะภายนอกของอาคาร
- การบำรุงรักษาให้อาคารและสภาพแวดล้อมดำรงคุณค่าอยู่เสมอ

การอนุรักษ์

การคุ้มครองคุณค่าและความงาม โดยการขึ้นทะเบียนวัตถุและบริเวณ ซึ่งคุณค่าที่คุ้มครอง ควรมี 3 ลักษณะ คือคุณค่าทางวิทยาการ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคุณค่าความงามตามธรรมชาติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.1 การอนุรักษ์สมบัติวัฒนธรรม จะต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาเมืองและภาคโดยพยายามธำรงรักษา ลักษณะพิเศษของท้องถิ่นที่ปรากฏอยู่

1.2 แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง เป็นที่โล่ง และเป็นแหล่งทิ้งดงาม ให้ความรื่นรมย์แก่เมือง

1.3 ต้นไม้ ควรเก็บรักษาไว้ รวมทั้งให้มีการรักษาหน้าดินไว้ ในบางประเทศมีการขออนุญาตตัดต้นไม้ แม้ว่าจะอยู่ในบ้านของเอกชน

1.4 โครงการพัฒนา เช่น สะพานลอย ถนนคร่อมคลอง ควรมีการพิจารณาก่อนการดำเนินการ เพราะ อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทัศนียภาพของเมือง

การสัญจร

1.1 ถนนและอุปกรณ์ ควรมีทางเท้ากว้าง และบริเวณปลูกต้นไม้ เครื่องเรือนในถนน และบริการ สาธารณะ อาจจัดให้อยู่ในอาคารสถานที่ราชการ รวมทั้งการนำสายไฟฟ้า สายโทรศัพท์ สายโทรเลข ลงใต้ดิน ในถนนบางสาย

1.2 ระบบถนน โดยสร้างถนนเลียบบริเวณที่จะอนุรักษ์ และปรับเปลี่ยนถนนเดิมในบริเวณอนุรักษ์ให้ เป็นทางเท้า

1.3 ทางเท้าใต้ชายคา ควรจัดให้มีเฉพาะย่านพาณิชยกรรม

1.4 ทางเดินและทางจักรยานในเขตอนุรักษ์ ควรลดการจราจรสำหรับรถยนต์ โดยเฉพาะรถยนต์ ส่วนตัว และคืนเมืองให้กับคนและจักรยาน ถนนบางแห่ง อาจให้มีการปิดการจราจรแล้วเปิดให้เป็นทางเท้า เพื่อเสริมการจับจ่ายซื้อของ โดยอาจให้มีหาบเร่แผงลอยที่เป็นระเบียบเรียบร้อยร่วมอยู่ด้วยเป็นสัดส่วน

บริการสาธารณะ

1.1 ปัจจัยพื้นฐาน บริการสาธารณะจะต้องจัดให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผน พัฒนา และ บำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง

1.2 การรณรงค์ต่อต้านความน่าเกลียด โดยใช้วิธีการชักชวนและวิธีการทางกฎหมาย

1.3 ที่สาธารณะและบริการในเมือง โดยต้องจัดให้มีสาธารณูปการกระจายอยู่ในระยะ และบริเวณอัน เหมาะสม เช่น พืชพรรณสถาน หอสมุด สวนสาธารณะ ลานกลางเมือง

1.4 การควบคุมสิ่งโฆษณา กำหนดให้มีได้เฉพาะย่านพาณิชยกรรม และต้องคำนึงถึงผลทางการ มองเห็นด้วย

1.5 ความเงียบสงบ จะต้องมีการควบคุมระดับเสียงที่เกิดจากอุตสาหกรรมและยานพาหนะ และจาก กิจกรรมต่างๆ

คณะกรรมการเฉพาะกิจ โดยในท้องถิ่น ควรตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งเพื่อปกป้องและส่งเสริม คุณภาพและความงามของสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่นของตน และควรมีการตั้งรางวัลสำหรับมอบให้แก่องค์กรหรือ บุคคลที่มีส่วนในการปกป้องและส่งเสริมคุณภาพของสิ่งแวดล้อมนั้นในอีกลักษณะหนึ่ง ในเมืองเก่าที่มีชุมชน ดั้งเดิมที่มีลักษณะพื้นถิ่น ควรมีแนวทางการอนุรักษ์ที่เป็นพิเศษ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลเรื่องการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้ได้ข้อสรุปที่ผู้วิจัยสามารถเสนอแนะผ่านกระบวนการออกแบบ ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาข้อมูลด้านกายภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการวางผังชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสม 4 จุด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงติดต่อกันตลอดเส้นทางของการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ตามนโยบายของการท่องเที่ยวของจังหวัดสุโขทัย

5.3.1.1 ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว

พื้นที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากศักยภาพของพื้นที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำยม เป็นแหล่งท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรม เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ ในชุมชนมีแหล่งเตาสังคโลกที่มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญ ซึ่งคนในชุมชนที่มีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ยังคงมีการปั้นเตาสังคโลกแบบดั้งเดิม และมีการเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวและนักเรียน ตลอดจนผู้สนใจ นอกจากนี้พื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำยังมีธรรมชาติที่สวยงาม ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นเขตที่กำหนดไว้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้เป็นที่ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเตาสังคโลกโบราณ และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติและขนบธรรมเนียมประเพณีเพื่อการวางผังชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่

1 กิจกรรมท่องเที่ยวและศึกษาศูนย์อนุรักษ์เตาสังคโลก หมายเลข 61 ศูนย์อนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลก หมายเลข 42 และ 123 และกลุ่มเตาสังคโลกริมฝั่งแม่น้ำยม จำเป็นต้องมีภาคีเทศกในการให้ความรู้ในแต่ละจุด นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและศึกษาเอง และในแต่ละจุดเตาสังคโลกต้องมีป้ายอธิบายรายละเอียด

2 กิจกรรมปั้นเครื่องสังคโลก ของกลุ่มสืบสานงานช่างฝีมือโบราณ มีเจ้าหน้าที่ประจำกลุ่มในการฝึกสอน วิธีการปั้นเครื่องสังคโลก และการวาดลวดลายเครื่องสังคโลกให้กับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ และให้เครื่องสังคโลกชิ้นนั้นเป็นที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว

3 กิจกรรมเที่ยวชมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นและวิถีชีวิตชาวบ้าน ควรจะมีภาคีเทศกในการให้องค์ความรู้ในเรื่องของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการให้องค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยวรวมทั้งถ่ายทอดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัส

4 กิจกรรมปั่นจักรยานตามเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก หน่วยงานเจ้าของพื้นที่มีหน้าที่ในการดูแลเส้นทางที่จักรยานให้อยู่ในสภาพใช้การได้และดูแลรักษาความสะอาด ตลอดจนกวาดซันให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น จักรยานในเส้นทางที่กำหนดให้ รักษาความสะอาดด้วยการไม่ทิ้งขยะตามเส้นทาง เป็นต้น มีการตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว มีส่วนบริการจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่ม ห้องน้ำ จุดเช่าจักรยาน และบริการรถนำเที่ยว รวมทั้งเป็นจุดเริ่มต้นและจุดพักของนักท่องเที่ยว

5 กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ และวิถีชีวิตริมน้ำ จำเป็นต้องมีภาคีเทศกในการให้ความรู้ สิ่งที่ต้องระมัดระวังจากการทำกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ น้ำมันปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ขยะ เสียรบกวนจากเครื่องยนต์ เจ้าหน้าที่และนักท่องเที่ยวที่ต้องระมัดระวังและช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว ควรมีการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6 กิจกรรมนันทนาการพื้นที่ริมแม่น้ำยม โดยในแต่ละเทศบาลจัดให้มีการจัดกิจกรรมตามปฏิทินการท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น รวมทั้งปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งมีพื้นที่สำหรับการออกกำลังกาย และเส้นทางในการปั่นจักรยาน

เนื่องจากพื้นที่อยู่ใกล้แหล่งชุมชน มีการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ร่วมกัน การจัดการที่ได้ผลควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนกลับไปตามสมควร สร้างโอกาสให้คนในชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1 การผลิตและจำหน่ายสินค้าที่ระลึก โดยชุมชนมีการปั้นเครื่องสังคโลกเป็นอาชีพเพื่อการจำหน่ายเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

2 การขับเรือนำเที่ยวในแม่น้ำยม ควรให้ความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ริมแม่น้ำยม เพื่อจะได้ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวโดยเฉพาะกิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติและวิถีชีวิต กิจกรรมที่เกิดขึ้นได้แก่ การชมวิถีชีวิตของชาวบ้านริมแม่น้ำควรจัดส่วนให้ข้อมูล หรือคำบรรยายก่อนลงหรือระหว่างเดินทางล่องเรือ เพื่อให้นักท่องเที่ยวจะได้สาระความรู้ควบคู่กับความสนุกสนาน

3 บริการรถนำเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก และริมฝั่งแม่น้ำยม โดยใช้รถรางในการนำเที่ยวเนื่องจากมีเสียงที่ไม่ดังมาก และคนในชุมชนยังมีส่วนร่วมในการเป็นมัคคุเทศก์ในการบรรยายองค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

4 บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้านและเป็นแนวทางที่ชุมชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกิจกรรมในรูปแบบประชาชนในพื้นที่มีอาชีพเพิ่มขึ้น

พื้นที่เกษตรกรรม

บริเวณพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้านของชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ในสภาพปัจจุบันการใช้ประโยชน์พื้นที่ของชาวบ้านประกอบด้วย พื้นที่อยู่อาศัยแบบสังคมนตรี พื้นที่ทำนา และปลูกผักผลไม้ เช่น การปลูกแตงโม แคนตาลูป เป็นต้น อีกทั้งในพื้นที่ยังมีต้นตาขี้ปอนปะปนไป ซึ่งพื้นที่ส่วนนี้เป็นพื้นที่ที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครอง ทำให้ไม่สามารถกำหนดให้พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้นอกจากจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมที่มีการชมสวนไร่นาของชาวบ้านหรือการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์

พื้นที่ส่วนที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย

การใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตนี้ควรเป็นบริเวณพื้นที่ที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครอง เป็นพื้นที่บ้านพักอาศัยแบบชุมชนชนบท ซึ่งอยู่บริเวณหมู่บ้านเกาะน้อย เป็นทางผ่านเข้าสู่แหล่งเตาสังคโลก ดังนั้นในการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงระบบทางเชื่อมที่เป็นระบบและมีความสำคัญสามารถเชื่อมโยงระบบอื่น ตลอดจนใช้เป็นตัวเชื่อมต่อของทุกกิจกรรมภายในพื้นที่โครงการและกิจกรรมของคนในชุมชน ตลอดจนกิจกรรมรอบนอกพื้นที่โครงการ

5.3.1.2 ข้อเสนอแนะการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ต้องการ

ผู้วิจัยได้เสนอแนะการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการท่องเที่ยว โดยแบ่งประเภทตามการใช้ประโยชน์ในแต่ละเขตพื้นที่ ดังนี้

พื้นที่ส่วนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

1 เป็นบริเวณที่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลรายละเอียดการท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาท่องเที่ยว ควรเป็นอาคารที่มีประโยชน์ใช้สอยตามวัตถุประสงค์ มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเข้ากับสภาพพื้นที่และผังบริเวณ
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2 ห้องน้ำสาธารณะ รูปแบบสถาปัตยกรรมเข้ากับสภาพพื้นที่และผังบริเวณ มีจำนวนและขนาดสนองตอบการใช้สอย

3 ท่าเทียบเรือท่องเที่ยว ใช้วัสดุที่มีความทนทาน จุดคนได้มากขึ้นและจัดให้มีความสวยงาม สอนองการใช้สอย

4 ทางเดินไม้เพื่อการเดินเที่ยวชมเตาสังคโลก และพื้นที่ริมแม่น้ำยม

5 ม้านั่ง เสนอรูปแบบที่ความคงทนแข็งแรงเพียงพอต่อความต้องการ

6 เส้นทางจักรยาน ใช้วัสดุที่มีความทนทาน และมีความเป็นสากล เพื่อให้สามารถใช้สอยได้อย่างเต็มที่และเข้าใจในการใช้งานทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างชาติรวมทั้งคนในชุมชน

7 ทางเดินเท้า ใช้วัสดุที่ทนทานและมีพื้นผิวที่เข้ากับธรรมชาติเพื่อให้ไม่ต้องซ่อมบำรุงบ่อยครั้ง สอนองการใช้สอยได้เต็มที่

8 ถังขยะ ใช้ระบบถังขยะสองใบโดยแยกขยะเปียก-ขยะแห้งออกจากกันแบบมีฝาปิด

9 ลานจอดรถ จัดพื้นที่สำหรับการจอดรถให้เพียงพอต่อความต้องการ การสัญจรสะดวกและเสนอให้ปลูกไม้ที่ให้ร่มเงาที่มีกิ่งไม้เปราะหักง่าย

10 ร้านอาหาร เสนอลักษณะอาคารที่ใช้เป็นได้ทั้งที่นั่งพักและขายอาหารจานด่วนและเครื่องดื่ม

11 ระบบแสงสว่าง ใช้หลอดไฟลูออเรสเซนต์ชนิดประหยัดพลังงาน โคมไฟฟ้าที่ติดตั้งภายนอกใช้หลอดไฟลูออเรสเซนต์ชนิดคอมแพค มีระบบแสงสว่างฉุกเฉิน

12 ป้ายสื่อความหมาย โดยกำหนดให้มีป้ายต่างๆ ดังนี้ ป้ายบอกทิศทาง ป้ายบอกกฎระเบียบการใช้พื้นที่ ป้ายเตือนภัย ป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางท่องเที่ยวที่มีความเป็นสากล

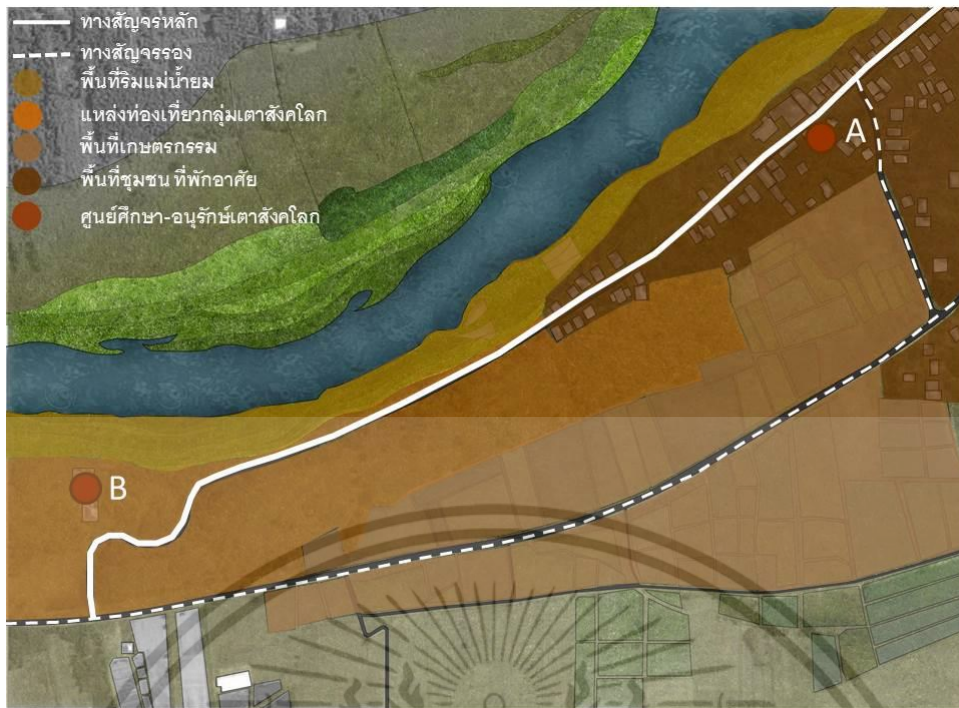
พื้นที่ส่วนที่เป็นเกษตรกรรม

พื้นที่บริเวณนี้ ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีของ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541:4-38) ได้สรุปไว้ว่า ไม่มีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆในเขตนี้ เนื่องจากเป็นบริเวณพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของประชาชนในบริเวณนี้ แต่หากประชาชนต้องการให้พื้นที่ของตนเองมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาจเข้าร่วมในลักษณะการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในลักษณะ การศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541:4-84) ได้สรุปรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ดำเนินการโดยชุมชน ในลักษณะการศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้าน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ชมการทำนา การเก็บเกี่ยวข้าว การทำสวนผลไม้เช่น การทำสวนแตงโม แคนตาลูป การเรียนรู้เรื่องหัตถกรรม จักสาน การเรียนรู้ภูมิปัญญา เช่น การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ผลผลิตทางการเกษตร พื้นบ้าน การเรียนรู้การทำอาหาร การละเล่นของไทยร่วมกิจกรรมทางศาสนาและประเพณีที่สำคัญของไทย การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ชมวิถีชีวิตชาวบ้านซึ่งเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษน้อย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

พื้นที่ส่วนที่เป็นชุมชนที่อยู่อาศัย

เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนและมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากการปรับปรุงทางด้านกายภาพแล้วยังต้องช่วยเสริมด้วยกิจกรรมต่างๆตามช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้พื้นที่มีจุดดึงดูดความสนใจและส่งเสริมสภาพแวดล้อมของเมืองที่ดีขึ้น การปรับปรุงสิ่งประกอบภูมิทัศน์ในพื้นที่ควรมีความกลมกลืนต่อเนื่องกันของสิ่งประกอบภูมิทัศน์ต่างๆ เช่น ศาลาที่พักคอยรถประจำทาง ร้านจำหน่ายของที่ระลึก รวมถึงสิ่งก่อสร้างชนิดอื่นๆ เช่น ม้านั่ง เสาไฟฟ้า ถังขยะ ร่องสำหรับปลูกต้นไม้ และควรสื่อสารถึงสัญลักษณ์หรือความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ได้ด้วย

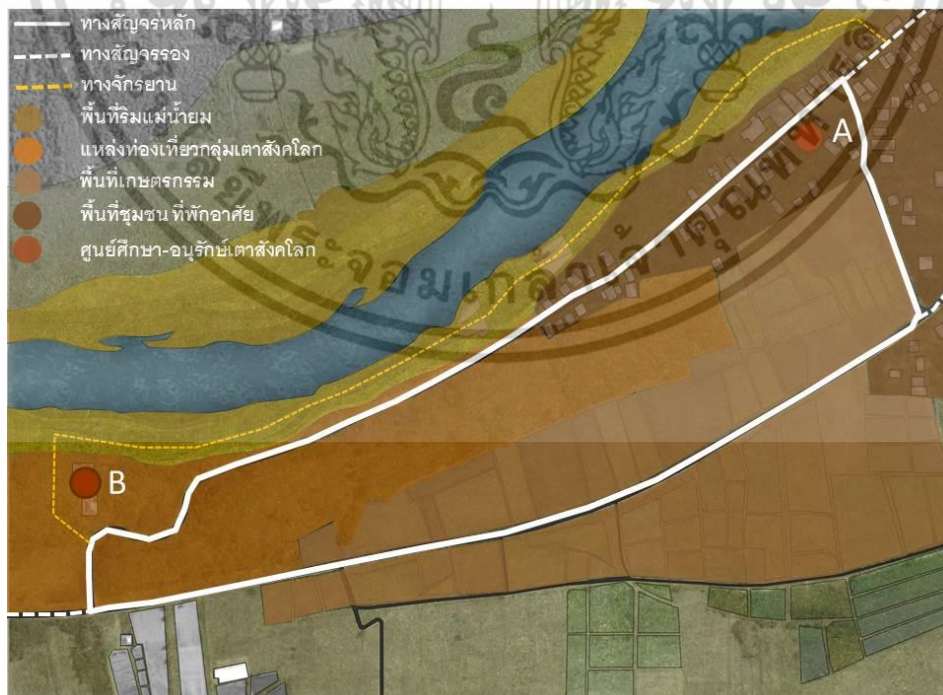
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 5.1 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 1

แนวทางเลือกที่ 1

การวิเคราะห์การวางผังทางเลือกที่ 1 จะเห็นได้ว่าเส้นทางหลักจะเป็นเส้นทางสายหลักของหมู่บ้านซึ่งเป็นเส้นทางที่คนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเข้าถึงมากที่สุด เป็นการท่องเที่ยวจากศูนย์ A ไปศูนย์ B มีการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยรวมฝั่งแม่น้ำตลอดแนวฝั่งชุมชนไปจนถึงศูนย์ B ซึ่งข้อเสียคือทำให้การท่องเที่ยวกระจุกตัวอยู่ในเส้นทางเดียว ไม่มีการกระจายตัวไปสู่พื้นที่อื่นๆ เช่น พื้นที่ริมแม่น้ำยม พื้นที่สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้ท่องเที่ยวไม่ทั่วถึง และกลุ่มกิจกรรมไม่มีการเชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง

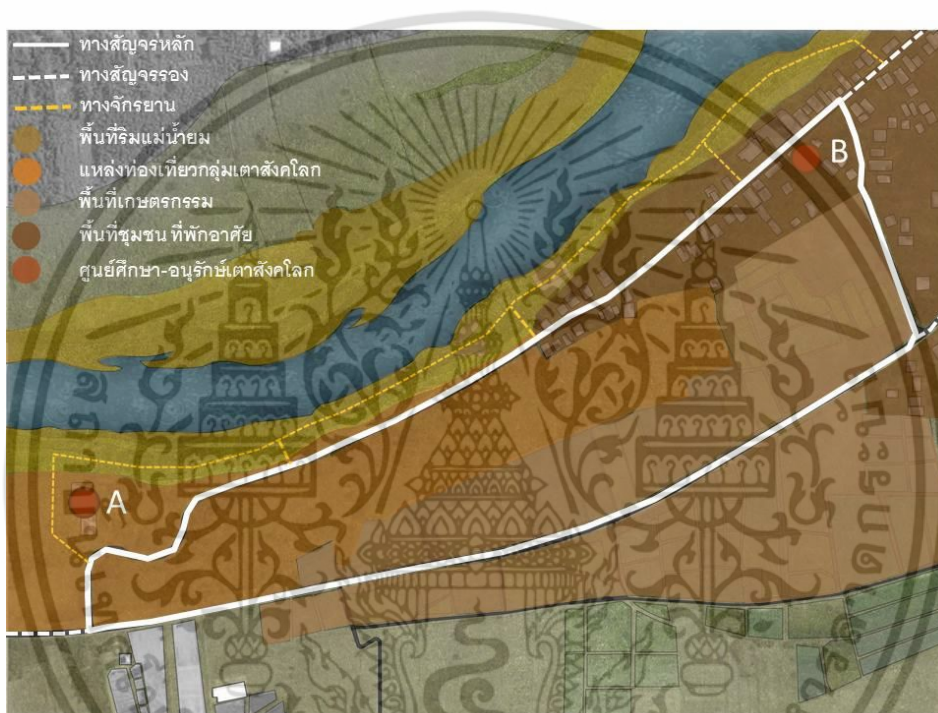

ภาพที่ 5.2 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวทางเลือกที่ 2

การวิเคราะห์การวางผังทางเลือกที่ 2 จะเห็นได้ว่าเส้นทางหลักจะเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อถึงกันซึ่งมีการเชื่อมโยงจากตัวชุมชนและศูนย์ A ไปยังศูนย์ B มีการเพิ่มพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่สีเขียวริมแม่น้ำทั้งสองฝั่ง และมีการเชื่อมโยงไปยังส่วนพื้นที่ทางการเกษตรซึ่งตั้งอยู่บนเส้นทางหลวงหมายเลข 1201 ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีการกระจายตัวไปยังแหล่งท่องเที่ยวได้โดยรอบ สร้างบทบาทให้กับเส้นทางที่มีการประกอบอาชีพให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และมีการแบ่งเส้นทางจักรยานเพิ่มไปยังริมแม่น้ำเป็นเส้นทางระยะยาวตลอดแนว ซึ่งจะก่อให้เกิดกิจกรรมและการใช้พื้นที่ใช้สอยริมแม่น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ข้อเสียคือในอนาคตจะก่อให้เกิดการจราจรติดขัดเนื่องจากจุดเริ่มต้นเส้นทางท่องเที่ยวอยู่ในตัวชุมชน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อในระยะยาว และเส้นทางจักรยานเป็นทางระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวเข้าทางเดียวออกทางเดียว

ภาพที่ 5.3 แสดงการวิเคราะห์การวางผังแนวทางเลือกที่ 3

แนวทางเลือกที่ 3

การวิเคราะห์การวางผังทางเลือกที่ 3 จะเห็นว่ามีการปรับเปลี่ยนจุดเริ่มต้นของเส้นทางท่องเที่ยวให้มีการเริ่มต้นจากศูนย์ A ศูนย์ศึกษา-อนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลก หมายเลข 42 และ 123 ไปยังศูนย์ B ศูนย์ศึกษา-อนุรักษ์เตาสังคโลก หมายเลข 61 เพื่อเป็นการชะลอตัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดความแออัดและปัญหาการจราจรติดขัดในอนาคต มีการเพิ่มเส้นทางจักรยานไปยังพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ เส้นทางจักรยานเป็นทางระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งสามารถเข้าออกได้เป็นระยะตามความเหมาะสม รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ริมน้ำเพื่อให้เกิดพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมในงานประเพณีต่างๆ เป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยวทางน้ำ แล้วถึงเชื่อมโยงเข้าสู่การท่องเที่ยวในชุมชน และเชื่อมโยงไปในส่วนของพื้นที่ทางการเกษตรมาสิ้นสุดที่ศูนย์ A ข้อเสียคือพื้นที่ที่อยู่ติดกับศูนย์ A จะก่อให้เกิดการเหลื่อมล้ำพื้นที่ในอนาคตทำให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1 โซนที่ 1 (A) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และศูนย์ศึกษา-อนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลก หมายเลข 42 และ 123

2 โซนที่ 2 พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำยม เส้นทางจักรยานริมแม่น้ำ

3 โซนที่ 3 (B) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว และศูนย์ศึกษา-อนุรักษ์เตาสังคโลก หมายเลข 61 กลุ่มสืบสานงานช่างฝีมือโบราณ จุดท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น วิถีชีวิตชุมชน และพื้นที่การท่องเที่ยวเกษตรกรรม

ซึ่งผู้วิจัยจัดจัดแบ่งโซนพื้นที่เพื่อใช้ในการทำการออกแบบในส่วนต่างๆ โดยแบ่งพื้นที่ ออกเป็น 3 โซน เพื่อแสดงให้เห็นรายละเอียดของการออกแบบในแต่ละโซนดังต่อไปนี้

โซนที่ 1 (A) ศูนย์ศึกษา-อนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลก หมายเลข 42 และ 123 และเป็นบริเวณที่มีกลุ่มเตาสังคโลก กระจายตัวอยู่ริมฝั่งแม่น้ำยม เป็นจุดเริ่มต้นที่ประกอบไปด้วยศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยบริการนำท่องเที่ยวทางบก โดยรถราง พื้นที่เช่าจักรยาน การนำท่องเที่ยวทางน้ำ มีการบริการล่องเรือท่องเที่ยว จะมีมัคคุเทศน์ที่เป็นคนในชุมชนนำการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีร้านอาหาร เครื่องดื่ม พื้นที่จอดรถ ซึ่งในส่วนนี้นักท่องเที่ยวจะได้ศึกษาและชมกลุ่มเตาสังคโลกที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และจากนั้นจะมีการเชื่อมโยงไปยัง กลุ่มเตาสังคโลกบนพื้นผิวดินที่กระจายตัวอยู่ริมฝั่งแม่น้ำยม ในส่วนนี้จะมีการปรับภูมิทัศน์และมีการสร้างทางเดินไม้ให้นักท่องเที่ยวเดินศึกษา เที่ยวชมได้โดยรอบและมีป้ายข้อมูลรวมทั้งมีเจ้าหน้าที่เพื่ออธิบายรายละเอียดสำหรับนักท่องเที่ยว และนักเรียนนักศึกษาที่เข้ามาทำการทัศนศึกษา ทั้งยังจัดสรรเส้นทางจักรยานให้นักท่องเที่ยวได้ปั่นจักรยานเที่ยวชมได้เป็นจุด และเชื่อมโยงไปยังพื้นที่พักผ่อนริมแม่น้ำ

ภาพที่ 5.5 แสดงรายละเอียดตำแหน่งผังบริเวณโซนที่ 1 (A)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายละเอียดประกอบไปด้วย

- 1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 2 ศูนย์ศึกษา-อนุรักษ์กลุ่มเตาสังคโลก หมายเลข 42 และ 123
- 3 กลุ่มเตาสังคโลกพื้นผิวดิน
- 4 เส้นทางจักรยาน
- 5 พื้นที่สีเขียว และพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม

โซนที่ 2 พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำยม เป็นพื้นที่เชื่อมต่อจากโซนที่ 1 โดยพื้นที่นี้จัดให้เป็นพื้นที่กิจกรรม และพื้นที่สำหรับพักผ่อน เช่น เส้นทางจักรยานริมฝั่งแม่น้ำยม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสถึงบรรยากาศที่มีความเป็นธรรมชาติ และวิถีชีวิตคนริมฝั่งแม่น้ำยม นอกจากนี้ยังจัดให้มีการปรับภูมิทัศน์ ด้วยการให้มีพื้นที่สีเขียวริมฝั่งแม่น้ำเพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว และพักผ่อน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถนั่งเรือข้ามฟาก และล่องเรือท่องเที่ยวริมฝั่งแม่น้ำยมเพื่อท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตคนริมฝั่งแม่น้ำยม เป็นการนำเที่ยวโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม และพื้นที่ยังสามารถเชื่อมโยงไปยังเตาสังคโลกพื้นผิวดิน ซึ่งในส่วนนี้นักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานริมฝั่งแม่น้ำยังสามารถออกนอกเส้นทางและกลับมาสู่จุดเริ่มต้นได้หากไม่ประสงค์ปั่นท่องเที่ยวต่อเป็นช่วง และจะมีจุดพักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานริมฝั่งแม่น้ำ

ภาพที่ 5.6 แสดงรายละเอียดตำแหน่งผังบริเวณโซนที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวอนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายละเอียดประกอบไปด้วย

- 1 เส้นทางจักรยาน
- 2 พื้นที่พักผ่อนริมน้ำ
- 3 พื้นที่สีเขียวริมฝั่งแม่น้ำ
- 4 กลุ่มเตาสังคโลกพื้นผิวดิน
- 5 ท่าเรือข้ามฟาก และบริการเรือนำท่องเที่ยว
- 6 บริการรถนำท่องเที่ยว ริมน้ำ และถนนเส้นหลัก

โซนที่ 3 (B) ศูนย์ศึกษา-อนุรักษ์เตาสังคโลก หมายเลข 61 เป็นพื้นที่เชื่อมต่อจากโซนที่ 2 พื้นที่ริมน้ำ ริมฝั่งแม่น้ำ มาสู่ศูนย์ศึกษา-อนุรักษ์เตาสังคโลก หมายเลข 61 ในส่วนนี้ยังมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวซึ่งให้บริการทั้งทางด้านข้อมูล ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม จุดแวะพักสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้พื้นที่ใกล้เคียงยังเป็นกลุ่มสืบสานงานฝีมือช่างโบราณ ซึ่งมีการปั้นเครื่องสังคโลกเพื่อจำหน่าย และเป็นกลุ่มที่มีการสาธิตให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าไปศึกษาและเรียนรู้ และนักท่องเที่ยวยังสามารถมีส่วนร่วมในการปั้นเครื่องสังคโลกในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเมื่อเสร็จนักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำกลับบ้านเป็นของที่ระลึก ในส่วนของพื้นที่ชุมชนที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ มีการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชมสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีการเที่ยวชมวิถีชีวิตคนในชุมชนที่ยังคงความดั้งเดิมในการใช้ชีวิต นอกจากนี้พื้นที่โซนนี้ยังสามารถเชื่อมโยงไปยังส่วนพื้นที่การเกษตร ซึ่งมีการทำนาข้าว ปลูกแตงโม พืชสวนอื่นๆ โดยมีคนในชุมชนสาธิตการทำนา เพาะปลูกพืช ผัก ผลไม้ และมีการนำผลผลิตทางการเกษตรออกมาจำหน่าย และการนำผลผลิตที่ได้แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตที่มีอยู่ พื้นที่ส่วนนี้สามารถเชื่อมโยงไปยังจุดเริ่มต้น โซนที่ 1 (A) ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวที่ครบรอบสมบูรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ภายใต้การดูแลของสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเชียงใหม่ เมื่อผู้ใดเห็นการใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายละเอียดประกอบไปด้วย

- 1 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 2 ศูนย์ศึกษา-อนุรักษ์เตาสังคโลก หมายเลข 61
- 3 กลุ่มสืบสานงานช่างฝีมือโบราณ
- 4 ร้านจำหน่ายเครื่องสังคโลก และของที่ระลึก
- 5 พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรม
- 6 พื้นที่สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
- 7 พื้นที่เกษตรกรรม และร้านจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรชุมชน

ข้อเสนอแนะ การวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังมีตัวแปลต่างๆที่น่าสนใจอีกหลายประการซึ่งไม่สามารถทำการศึกษาได้หมดจึงขอเสนอแนะแนวทางในโอกาสต่อไปเพื่อเป็นแนวทางในการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในส่วนของพื้นที่ใกล้เคียง

1. เสนอแนะต่อผู้สนใจทางด้านกายภาพวัฒนธรรมประเพณีและการศึกษาทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. เสนอแนะต่อผู้ออกกฎระเบียบที่เกี่ยวกับการวางผังชุมชนเตาสังคโลกบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย
3. เสนอแนะต่อนักท่องเที่ยวและผู้สนใจในการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

- กาญจนา แสงลี้มสุวรรณ และศลินยา แสงลี้มสุวรรณ.2555."การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน Sustainable Cultural Heritage Tourism".มหาวิทยาลัยกรุงเทพ และมหาวิทยาลัยบูรพา
- กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.รายงานการวิจัยแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย.2552.
เข้าถึงได้จาก : <http://www.tourism.go.th>
- ชนกพร ไผทสิทธิ์กุล.2552. “การอนุรักษ์ชุมชนและสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ริมน้ำกก จังหวัดเชียงราย.”มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธิดา สารระยา.เมืองศรีสัชชาลัย : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ,2537
- นิพันธ์ วิเชียรน้อย.2556."ความรู้ด้านการผังเมืองกับการพัฒนาท้องถิ่น".วารสารกรมโยธาธิการและผัง เมือง Journal of Department of Public Works and Town & Country Planning.
- ปวีรบรรต สมนึก.2545. “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านภูกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม.” มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี
- พนทิพา มาลา และลำยอง ปลั่งกลาง.2545.”แนวทางการฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนอำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา
- พิชัย สดลภิบาล.2544.“การอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมเมืองเก่า”
เข้าถึงได้จาก : <http://thaiblogonline.com>
- มูลนิธิเสียงธรรมเพื่อประชาชนในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี.ความหมาย “ชุมชน”.2552
เข้าถึงได้จาก : <http://www.siangdham.com>
- วัฒน์ จุฑะวิภาต.2545. “ศิลปะพื้นบ้าน.กรุงเทพมหานคร”: ศิลปะประภาศรีสัชชาลัยดอทคอม.2553.“เตาทุเรียง เตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย.”
เข้าถึงได้จาก : <http://sisatchanalai.com>
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน(CBT).การท่องเที่ยวโดยชุมชน Community – Based Tourism.
เข้าถึงได้จาก : <http://www.cbt-i.org>
- สกุ๊ปแนวหน้า.2551. “ทอดทิ้ง-ขโมย-ทำลาย สารพันปัญหาโบราณสถานไทย.”
เข้าถึงได้จาก : <http://scoop@naewna.com>
- สันติ เล็กสุขุม.2555.ศิลปะสุโขทัย.พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ.
- สำนักงานจัดรูปที่ดินฯ กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.การฟื้นฟูเมือง Urban Renewal สำนักงานสถิติแห่งชาติ.สถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย.2555.
เข้าถึงได้จาก : <http://www.nso.go.th>.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Tourism of World.รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. อ้างถึงใน วารสาร มัชฌิมบุรุษ, ม.ป.ป.

เข้าถึงได้จาก : <https://tourismatbuu.wordpress.com>

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน).”การประชุมเชิงปฏิบัติการผู้เชี่ยวชาญ นานาชาติด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมสุโขทัย มรดกที่มีชีวิต : การท่องเที่ยวสร้างสรรค์และชุมชนที่ยั่งยืน”เอกสารประกอบการประชุมเสวนา 7 – 11 ตุลาคม 2556 ณ จังหวัดสุโขทัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ ๓๒๗๖

คณะกรรมการ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐

๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้กับนักศึกษา

เรียน นายเทศมนตรีตำบลศรีสัชนาลัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ด้วยนางสาวสิริพร อินอ่อน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีความประสงค์ขอข้อมูล เกี่ยวกับสถิติประชากร ข้อมูลพื้นฐานระบบสาธารณูปการ และขอถ่ายภาพ ลักษณะทางกายภาพพื้นที่ บ้านเกาะน้อย ตำบลหนอง อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังชุมชนเดาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้กับนักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒-๓๒๙-๘๔๓๖

ติดต่ออาจารย์ผู้สอน โทร.๐๘๔-๔๑๖-๕๕๕๘

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ ๓๒๗๖

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐

๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้กับนักศึกษา

เรียน ผู้นำชุมชนบ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ด้วยนางสาวสิริพร อินอ่อน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีความ
ประสงค์ขอข้อมูล เกี่ยวกับสถิติประชากร ข้อมูลพื้นฐานระบบสาธารณูปการ และขอถ่ายภาพ ลักษณะ
ทางกายภาพพื้นที่ บ้านเกาะน้อย ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อประกอบการ
จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังชุมชนเดาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม”

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้กับนักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)
รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๙-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๙๒

โทรสาร. ๐๒-๓๒๙-๘๔๓๖

ติดต่ออาจารย์ผู้สอน โทร.๐๘๔-๔๑๖-๕๕๕๘

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ ๓๒๗๖

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐

๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้แก่นักศึกษา

เรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ด้วยนางสาวสิริพร อินอ่อน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีความ
ประสงค์ขอข้อมูล เกี่ยวกับสถิติประชากร ข้อมูลพื้นฐานระบบสาธารณูปการ และขอถ่ายภาพ ลักษณะ
ทางกายภาพพื้นที่ บ้านเกาะน้อย ตำบลหนอง อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อประกอบการ
จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังชุมชนเดาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม”

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้แก่นักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๔-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๔๒

โทรสาร. ๐๒-๓๒๔-๘๔๓๖

ติดต่ออาจารย์ผู้สอน โทร.๐๘๔-๔๑๖-๕๕๕๘

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔/ ๓๒๗๖

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง
กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐

๑๗ สิงหาคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้กับนักศึกษา

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

ด้วยนางสาวสิริพร อินอ่อน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีความ
ประสงค์ขอข้อมูล เกี่ยวกับสถิติประชากร ข้อมูลพื้นฐานระบบสาธารณูปการ และขอถ่ายภาพ ลักษณะ
ทางกายภาพพื้นที่ บ้านเกาะน้อย ตำบลหนอง อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เพื่อประกอบการ
จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชนาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม”

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ให้กับนักศึกษาดังกล่าว และหวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดี กำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทร. ๐๒-๓๒๕-๘๐๐๐ ต่อ ๓๖๕๒

โทรสาร. ๐๒-๓๒๕-๘๔๓๖

ติดต่ออาจารย์ผู้สอน โทร.๐๘๔-๔๑๖-๕๕๕๘

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.๓๖๙๒
ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔ / 0349 วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.จตุรงค์ เลาหะเพ็ญแสง / ผศ.ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี / รศ.อุดมศักดิ์ สาริบุตร /
ผศ.ดร.ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์

ด้วย นางสาวสิริพร อินอ่อน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม” โดยมี ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุ
ศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็น
อย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมาก
น้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัย ของ นางสาวสิริพร อินอ่อน มีความสมบูรณ์
ยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ได้แนบบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

๒๖
๒๕๕๘

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.๓๖๙๒
ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔ / 0349 วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.จตุรงค์ เลหาพะเพ็ญแสง

ด้วย นางสาวสิริพร อินอ่อน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสีขันาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม” โดยมี ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุ
ศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็น
อย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมาก
น้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัย ของ นางสาวสิริพร อินอ่อน มีความสมบูรณ์
ยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติกรแทนคณบดี

ยินดีให้คำแนะนำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.๓๒๙๒
ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔ / 0349 วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์

ด้วย นางสาวสิริพร อินอ่อน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังชุมชนเตาสังโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสำราญ เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” โดยมี ผศ.ดร.พัศตราภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัย ของ นางสาวสิริพร อินอ่อน มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ได้แนบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บันทึกข้อความ

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สจล. ส่วนสนับสนุนวิชาการ โทร.๓๖๙๒
ที่ ศธ ๐๕๒๔.๐๔ / 0349 วันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี

ด้วย นางสาวสิริพร อินอ่อน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กำลัง
ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การวางผังชุมชนเดาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสีขันดาลย์ เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม” โดยมี ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คณะครุ
ศาสตร์อุตสาหกรรม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็น
อย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบสอบถามนี้ว่ามีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมาก
น้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้งานวิจัย ของ นางสาวสิริพร อินอ่อน มีความสมบูรณ์
ยิ่งขึ้นพร้อมกันนี้ได้แนบบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและ
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์วิสุทธิ์ สุนทรกนกพงศ์)

รองคณบดีกำกับดูแลงานด้านวิชาการและบัณฑิตศึกษา
ปฏิบัติการแทนคณบดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสำรวจและสังเกต

“การวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

ผู้วิจัย นางสาวสิริพร อินอ่อน โทรศัพท์ 084-416-5558

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ บ้านเกาะน้อย เทศบาลตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย ความต้องการด้านกายภาพของชุมชนในท้องถิ่นและผู้เยี่ยมชมเพื่อเสนอแนวทางในการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แบบสำรวจและสังเกต บริเวณ.....

ข้อพิจารณา	ภาพถ่าย	สภาพปัจจุบัน			บันทึก ความ คิดเห็น
		ดี	พอใช้	ปรับปรุง	
ข้อมูลทั่วไปในชุมชน					
1. สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ					
2. รูปแบบการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว					
-ทางเรือ					
-ทางรถ					
3. ลักษณะที่อยู่อาศัย					
4. รูปแบบทางสถาปัตยกรรม					
สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน สาธารณูปโภค					
5. ร้านอาหาร					
6. ร้านค้า					
7. โทรศัพท์สาธารณะ					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในการงานเพื่อการศึกษาค้นคว้าเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อพิจารณา	ภาพถ่าย	สภาพปัจจุบัน			บันทึก ความ คิดเห็น
		ดี	พอใช้	ปรับปรุง	
8. ไฟฟ้าแสงสว่าง					
9. ห้องน้ำสาธารณะ					
10. โรงเรียน					
11. ตลาด					
12. สวนสาธารณะ					
13. ระบบขนส่งมวลชน					
ฯลฯ					
สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน					
14. ป้ายบอกทาง และอธิบาย ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว					
15. หน่วยบริการรักษาความ ปลอดภัย					
16. เส้นทางจักรยาน					
17. สัญญาณไฟจราจร ป้าย เตือนต่างๆ					
18. สถานที่พักผ่อน					
19. สนามกีฬา					
20. สนามเด็กเล่น					
21. ถังขยะ					
22. ที่จอดรถ					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามประกอบการวิจัย

“การวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

ผู้วิจัย นางสาวสิริพร อินอ่อน โทรศัพท์ 084-416-5558

คำชี้แจง

1.แบบสอบถามนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ บ้านเกาะน้อย เทศบาลตำบลหนองอ้อ อำเภอศรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย ความต้องการด้านกายภาพของชุมชนในท้องถิ่นและผู้เยี่ยมชมเยือนเพื่อเสนอการวางผังชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยแบ่งแบบสอบถามการวิจัยชุดนี้ออกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามนักท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () เพียง 1 ช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านที่สุด หรือเติมคำตอบลงในช่องว่าง

- 1.1 ชื่อ-สกุล..... ภูมิลำเนา () อ.ศรีสัชชาลัย ตำบล.....หมู่.....
() พื้นที่อื่นใน จ.สุโขทัย () อื่น ๆ.....
- 1.2 เพศ () ชาย () หญิง
- 1.3 สถานะภาพ () นักท่องเที่ยว () บุคคลในท้องถิ่น
- 1.4 อายุ () 25 ปี หรือน้อยกว่า () 26-35 ปี () 36-45 ปี
() 46- 55 ปี () 56-65 ปี () มากกว่า 65 ปี
- 1.5 บทบาทหน้าที่ในชุมชน (ตอบเฉพาะบุคคลในท้องถิ่น)
() กลุ่มผู้นำสมาชิกสภาท้องถิ่น () กลุ่มกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน () เกษตรกร
() พนักงานส่วนท้องถิ่น () ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว () อื่นๆ.....
- 1.6 ระดับการศึกษา
() ระดับประถม () ระดับมัธยม () ระดับอนุปริญญา
() ระดับปริญญาตรี () ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () เพียง 1 ช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านที่สุด หรือเติมคำตอบลงในช่องว่าง

2.1 ท่านพึงพอใจกับการสภาพเส้นทางที่เดินทางเข้าสู่ชุมชนเตาสังคโลกหรือไม่

() พอใจ () ไม่พอใจ

2.2 ปัญหาที่พบมากที่สุดเป็นอันดับแรกของพื้นที่ชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย

() การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก () ความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยว
() ระบบแสงสว่างบนท้องถนน

2.3 เส้นทางที่ท่านใช้เดินทางเข้าสู่ชุมชนเตาสังคโลก

() เส้นทางเลียบบแม่น้ำยม () ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1201
() ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 101

2.4 ท่านเดินทางท่องเที่ยวชมชุมชนเตาสังคโลกโดยวิธีใด

() รถยนต์ส่วนตัว () รถจักรยานยนต์
() รถจักรยาน () รถโดยสารประจำทาง

2.5 สถานที่ใดต่อไปนี่ ที่ท่านคิดว่าควรปรับปรุงมากที่สุด

() ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว () ถนน/ทางสัญจร
() จุดพักรถโดยสารประจำทาง () ศูนย์ศึกษาและอนุรักษ์เตาสังคโลก
() ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () เพียง 1 ช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านที่สุด หรือเติมคำตอบลงในช่องว่าง

3.1 ท่านรู้จักชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยโดยสื่อชนิดใด

() ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์จังหวัด () อินเทอร์เน็ต
() วารสารการท่องเที่ยว () ทีวี

3.2 ท่านรู้จักศิลปหัตถกรรมเครื่องสังคโลก และชุมชนบ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัยมากน้อยเพียงใด

() ไม่เคยรู้จักมาก่อน () น้อย
() ปานกลาง () มาก

3.3 วัตถุประสงค์หลักในการท่องเที่ยวครั้งนี้

() พักผ่อน () ศึกษาดูงาน
() ออกกำลังกาย () หาประสบการณ์ท่องเที่ยวใหม่ๆ

- 3.4 เหตุผลสำคัญที่ท่านเลือกมาท่องเที่ยวชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย
- () มีแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานที่ดึงดูดใจ
 - () มีแหล่งวัฒนธรรมประเพณีให้เรียนรู้
 - () ความคุ้มค่าของราคาในการท่องเที่ยวโดยรวม
 - () มีที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆเพียงพอ
 - () ที่กิจกรรมที่ให้บริการ
 - () ระยะเวลาในการเดินทางมาท่องเที่ยว
- 3.5 ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนเตาสังคโลก บ้านเกาะน้อย ศรีสัชชาลัย ในช่วงเวลาใด
- () ฤดูหนาว
 - () ฤดูร้อน
 - () ฤดูฝน
- 3.6 ในช่วงที่มีเทศกาลหรือจัดกิจกรรมใดที่ทำให้ท่านอยากเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนมากที่สุด
- () งานประเพณีลอยกระทง
 - () งานย้อนอดีตศรีสัชชาลัย
 - () งานประเพณีสงกรานต์โอยทานสงกรานต์
 - () ประเพณีแห่ช้างบวชนาคชาวไทยพวน
 - () งานประเพณีแห่องค์กฐินกลางน้ำและแข่งเรือ
- 3.7 ท่านเห็นว่าควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบใดมากที่สุด
- () การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
 - () การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี
 - () การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท
 - () การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์
 - () การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางผังชุมชนเทศบาลเมือง บ้านเกาะน้อย ศรีสะเกษ
เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () เพียง 1 ช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านที่สุด หรือเติมคำตอบลงในช่องว่าง

4.1 ท่านต้องการให้มีการพัฒนาเส้นทางในการเดินทางรูปแบบใดมากที่สุด

- () ปรับปรุงสภาพพื้นผิวถนน () จัดทำเส้นทางจักรยาน
() จัดทำทางเท้าสำหรับการเดิน-วิ่ง () จัดทำป้าย/สัญลักษณ์บอกทาง

4.2 ท่านต้องการให้มีการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกใดมากที่สุด

- () สวนสาธารณะ/สวนภูมิทัศน์ () จุดพักรถและจำหน่ายของที่ระลึก
() ลานกิจกรรมของชุมชน () อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

4.3 หากมีการวางผังชุมชน ท่านคิดว่าท่านต้องการจัดกิจกรรมในสถานที่ใดมากที่สุด

- () ลานจอดรถเดิม () ลานหน้าศูนย์อนุรักษ์เต่า 42
() ลานกิจกรรมของชุมชน () พื้นที่ริมแม่น้ำยม

4.4 หากมีการพัฒนาเส้นทาง ท่านคิดว่าควรมีบริการใดเพิ่มในพื้นที่

- () รถนำเที่ยว () ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
() ร้านค้า/ร้านอาหาร () อินเทอร์เน็ตคาเฟ่

4.5 หากมีการวางผังชุมชนเทศบาลเมือง ท่านมีความต้องการพัฒนาพื้นที่ใดมากที่สุด

- () ศูนย์ศึกษาเต่าสังคโลก
() ร้านส่งเสริมการตลาดและผลิตภัณฑ์ในชุมชน
() แหล่งเรียนรู้การปั้นเครื่องสังคโลก
() แหล่งท่องเที่ยวริมแม่น้ำยม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวสิริพร อินอ่อน
วัน เดือน ปีเกิด	14 ตุลาคม 2531
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	206 หมู่ 3 หมู่บ้านทุ่งนางโกล ตำบลทุ่งนางโกล อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000
ประวัติการศึกษา	มัธยมศึกษา โรงเรียนยโสธรพิทยาคม ปริญญาตรี สาขาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ประวัติการทำงาน	2555 บริษัท Balance by Design 2556 – ปัจจุบัน บริษัท 18 Design Co.,Ltd.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้